

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sponsalia Et Matrimonium

Schmalzgrueber, Franz

Ingolstadii, 1726

Sectio I. De Sponsalibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75229)

P A R S I.

De Contractu Sponsalium, & Matrimonij.

Contractus Matrimonialis inter ceteros, qui à Laicis ineuntur, universalitate, antiquitate, & dignitate primus est: *universalitate* quidem; quia plerique Laici in Statu Conjugali vivunt, vel ad eum tendunt: *antiquitate*; quia originem suam debet ipsi nascentis mundi primordio, quippe qui in ipso Paradyso à rerum Conditore DEO est institutus, & su-

prema ejus autoritate ad indissolubilis vinculi perpetuitatem roboratus: *dignitate* denique; quia illum naturæ lapsæ reparator Christus supra rerum naturalium ordinem elevavit, ut sanctificantis gratiæ imposte- rum esset fons, atque inter novæ Legis Sacramenta recenseretur. Unicum Titulum Pars ista claudet, sed multis alijs amplio- rem.

TITULUS I.

De Sponsalibus, & Matrimonijs.

Duplici membro Rubrica hæc constat: unum Sponsalium, alterum Matrimonij meminit. Hinc diversis etiam Sectionibus istorum Contractus examinabun-

tur: quibus addetur tertia de Sponsalium, & Matrimonij Impedimentis in genere, & quibusdam in specie.

SECTIO I.

De Sponsalibus.

Hæc via sunt ad Matrimonium: hinc merito de ijs tractatur, antequam gra-

dus fiat ad ipsum Matrimonium.

§. I.

De Sponsalium Natura, atque Contractu.

SUMMARIUM.

1. Etymologia nominis Sponsalium.
2. Acceptio diversa istius nominis.
3. An rectè detur etiam Matrimonium rato?
4. Concluditur affirmativa.
5. Rationes dubitandi solvantur.
6. 7. Quid intersit inter Sponsalia de futuro, & Sponsalia de presenti.
8. Alia Nomina, quibus Sponsalia de futuro significantur.
9. Horum definitio.
10. Cause, ob quas premiti Matrimonio solent.
11. 12. Hoc validum est, etiam ijs intermissis.
13. Contrahi possunt ab omnibus, inter quos aliquando consistere Matrimonium licitè, & validè potest.
14. Non possunt ea contrahere Infantes, furiosi, amentes.
15. Ebrj Theologicè.
16. Potest surdus tantum, aut mutus tantum, imò surdus, & mutus simul.
17. Non tamen surdus, mutus, & cæcus simul.
18. 19. Qualis requiratur deliberatio, rationis advertentia, & libertas ad contrahenda Sponsalia?
20. 21. 22. An valida sint, que ira, amore, aut alia simili passione impellente, contracta sint?
23. Quid dicendum, quando dubium est, an non iracundia, aut perturbatio alia deliberatione requisita privavit contrahentem?
24. Intellectus can. nec furiosus 26. caus. 32. q. 7.
25. 26. 27. 28. 29. Qualis scilicet Matrimonij valorem tollat?
30. 31. 32. 33. Ad quid teneatur, qui sub spe Matrimonij scilicet promissi virginem defloravit?
34. An vera sint Sponsalia, quando promittens habuit quidem animum se obligandi, sed venialiter tantum?
35. An Sponsalitia promissio semper debeat respicere personam certam, & determinatam?
36. 37. An Promissio incerta fiat certa per copulam cum una habitam ex ijs, quibus promissum est Matrimonium?
38. An casu, quo Pater promissit Titio se unam ex tribus suis filiabus ei daturum, teneatur aliquam ex ipsis tradere, si Titius unam defloravit?

39. Quid

39. Quid dicendum, quando Titius tribus puellis promittit, se illam ex ijs daturum, quæ certum ei obsequium præstiterit?
40. An ut promissio futuri Matrimonij obliget, opus sit, ut ea à promissario sit acceptata?
41. 42. 43. 44. An necesse sit, ut etiam accedat repromissio?
45. Quo casu acceptatio vim repromissionis habeat?
46. An acceptatio requiratur etiam ad inducendam obligationem ex promissione Matrimonij gratuita facta?
47. 48. An promissio Sponsalitia possit esse mere interna?
49. Qualia verba debeant esse, ut his expressus censeatur consensus Sponsalitiuus?
50. Regale aliqua ad dignoscendum, an Sponsalia revera sint iusta?
51. Diverse Sponsalium contrahendorum formule.
52. 53. An Matrimoniale, vel Sponsalium duntaxat contractum importent verba, Volo te habere in uxorem?

54. 55. 56. 57. Quid dicendum de formula, Nullam ducam præter, vel nisi te?
58. An consensisse in obligationem Sponsalitiuam censeatur Verba, quando ad promissionem Matrimonij sibi à Titio factam, tacet?
59. 60. 61. 62. 63. 64. Quid dicendum, si taceat ad Sponsalia nomine ipsius contracta à parentibus?
65. 66. 67. 68. 69. Aut à Tutoribus & cognatis eiusdem?
70. 71. 72. An sufficiens sit Sponsalitiæ promissionis signum traditio, & receptio anuli, missio jocalium &c.
73. 74. 75. 76. An promissio Matrimonij in eundi possit esse clandestina?
77. 78. Quomodo probetur contractus Sponsalium?
79. An Matrimonium censeatur initum, quando in præsentia Parochi & testium, convocatorum ad celebrationem Sponsalium, Sponsi utuntur verbis de præfenti?

QUæritur 1. quæ sit Etymologia nominis Sponsalium, & quàm diversa eius acceptio? 2. Sponsalia à Spondendo dicta sunt, ut rectè l. Sponsalia 2. ff. b. tit. monet Ulpianus; nam moris fuit Veteribus, ut uxorem ducturus, illam ab eo, sub cuius cura, & potestate erat, v. g. parentibus, tutoribus, in Matrimonium datum iti stipularetur, & nuptum daturus sponderet, i. e. spontè promitteret. Gell. l. 4. Noct. Attic. c. 4. Hinc quæ spondebatur, Sponsa, cui spondebatur, Sponsus, qui spondebat, Sponsor, dies, quo spondebatur, Sponsalis, totus verò is apparatus, & contractus, Sponsalia appellabantur l. unde 3. ff. b. tit. & l. Sponsio 7. ff. de V. S.

2. Acceptio Nominis Sponsalium non una est. Nam 1. & minus propriè accipitur pro Arrha, & Muneribus, quæ à Sponso dantur Sponsæ l. mulier 5. C. b. tit. & l. quidam 1. C. si nuptia ex rescript. petant. Quem sensum etiam Sacra Litteræ expresserunt 1. Reg. 18. v. 25. ubi Saul Davidi ob paupertatem suam tergiversanti inire Matrimonium cum Michol filia Saulis, eum quasi incitans, renuntiare iussit: Non habet Rex sponsalia necesse i. e. munera, & opes Sponsi. 2. Pro Matrimonio rato, & nondum consummato; nam & in huius contractu quædam sit promissio mutæ traditionis corporum, saltem tacite: imò matrimonium per sponsonem, seu stipulationem, sive interrogationem, & responsonem contrahitur c. si inter 31. b. tit. Zæf. hic n. 2. Et in hoc sensu Matth. 1. dicitur: Cum esset desponsata MARIA Mater JESU Joseph; nam tum jam inierant Matrimonium, quippe cum paulò post subjungat Evangelista: Joseph sili David, noli timere accipere MARIAM conjugem tuam; Coniux R. P. Schmalzgrueber,

enim dicebatur mulier ante consummationem, post eam autem Uxor. 3. Et magis propriè pro futuri Matrimonij promissione: & ut sic sunt præambulum quoddam Matrimonij, & dicuntur cum addito Sponsalia de futuro ad distinctionem Matrimonij rati, quæ appellantur Sponsalia de præfenti. Tertia hæc acceptio usitatissima est; nam in dubio, quando de Sponsalibus in Jure, vel aliàs sit mentio, sponsalia de futuro regulariter intelliguntur, Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 1.

Dubium moveri potest 1. an rectè Sponsalium nomen Matrimonio rato tribuatur? Videtur acceptio ista, & nomenclatio Sponsalium de præfenti prorsus eliminanda. 1. Quia erubescimus sine lege loqui Novell. 18. pr. atqui nullus in toto Jure textus Sponsalium de præfenti nomen dat Matrimonio, si credimus Gabr. Vasq. D. 4. de Matrim. apud Basil. Pont. de Sponsal. c. 1. n. 2. ubi hic fatetur, saltem in Jure Civili textum non suppetere, ergo &c. 2. Licet in Jure Canonico videantur insinuari Sponsalia de præfenti, communiter tamen DD. dum loquuntur de his, & nomen hoc tribuunt Matrimonio rato, semper ostendunt hunc non esse verum, legitimum, ac proprium sensum sponsalium, ut videre est apud Abb. ad Rubr. b. tit. n. 4. & 6. Fagnan. in c. ad audientiam 4. eod. n. 13. & alios passim. 3. Hoc modo Matrimonium ratum erit quædam quasi Species Sponsalium genericè acceptorum: quod videtur pugnare cum Rubrica præsentis Tituli, quæ Sponsalia à Matrimonio contradistinguit. 4. Si in sensu Canonico Matrimonio rato tribui posset nomen Sponsalium Tridentinum, dum sess. 24. c. 3. de reform. Matrim. Justitiæ publicæ honestatis impedimentum ubi Sponsalia

salia quacunq[ue] ratione valida non erunt, prorsus tollit; ubi autem valida fuerint, vult, ut primum gradum non excedat, merito intelligi posset de Matrimonio rato; utitur enim termino generali Sponsalia, atqui ea verba S. Synodi nullo modo extendi possunt ad Matrimonium, ut declaravit S. Pius V. *Const. ad Romanum edita 1568*, ergo signum est, Pontificem cum Concilio Trid. supposituisse, per Sponsalia etiam in Jure Canonico non folere intelligi Matrimonium.

4 Sed his non obstantibus, retinenda omnino est nomenclatio Sponsalium de presenti. Ita Interprete Juris Pontificij facile omnes, & Civilistæ passim, non Orthodoxi tantum, sed etiam Apatholici, ex quibus acceptionem istam expressè defendunt Wesenbec, *ad ff. de sponsal. n. 3.* Schneidevv. *ad Inst. de nupt. p. 1. n. 4.* Rittershus. *ad Novell. p. 7. c. 17. n. 7.* Tabor. *Theaur. Locor. commun. Jurispr. V. Sponsalia axiom. 1.* Colleg. Argent. *in ff. de Sponsal. num. 5.* multum contra strepitantibus Treutler. *vol. 2. L. 6. de nupt. thes. 1. lit. D. Harppr. de nupt. n. 5.* Hothoman. *D. de Sponsal. c. 7. princ.* Nam 1. pro hac nomenclatione stat clarus textus Juris Canonici *c. tertio 13. de presump.* ubi dicitur *Sponsa*, in quam Juvenis de presenti consentit; & infra dicitur eandem sibi desponsasse, ac tandem in fine *cap. contractui* sic inito adaptatur vox *Sponsalia*, licet ista ob certum impedimentum dicantur fuisse nulla, & separanda. Concordant textus alij *can. qui desponsatam 12. caus. 27. q. 2. c. accepisti 2. Et c. fin. de Sponsal. duor. c. sicut 22. & c. si inter 31. b. tit.* ubi Conjuges vocantur *Sponse*, aut *desponsate*; & *conf. in ipso Matrimonio*, seu consensu conjugali dantur *Sponsalia*, seu *Desponsatio de presenti*. 2. Hunc loquendi modum etiam non horret Jus Civile; nam ut testatur Pont. *de Sponsal. c. 1. n. 2.* frequentissimum etiam in Jure Civili est, ut *Sponsa*, & *Sponsus* dicantur tam de presenti, quam de futuro. Exemplum præbet *l. quidam 1. C. si nupt. ex rescript. pet.* ubi idem Contractus & *Nuptiarum*, & *Sponsalium* nomine decoratur. 3. Favent SS. Litteræ; nam ut testis est S. Gregorius *can. desponsatam cit. Divinæ Legis est mos Sponsas appellare Conjuges &c.* 4. Accedit communis, & jam inveteratus mos loquendi tam apud Juris Canonici, quam Civilis Interpretes, qui in quæstionibus de nomine, qualis est præsens, vel maxime attendi debet, cum in materia propria loquentibus semper sit adhærendum. 5. Suffragatur ratio; nam etiam in Sponsalibus de presenti, ut *n. 2. innui*, fit quædam sponsio, & promissio, non quidem futuri conjugalis consensûs, qui jam tunc præsens est, sed in ordine ad effectus v. g. ad cohabitationem mutuam, ad fidem thori servandam, ad consummationem Matrimonij, ad quam

de presenti Matrimonium contrahens alteri parti, si petat, præstandam sese obligat.

5. Ad Argumenta in contrarium allata facilis est responsio. *Ad 1.* esto, in Jure Civili nullus reperiatur textus, qui Matrimonium ratum expressè compelleret Nomine Sponsalium de presenti, hæc tamen compellatio, ut *n. præc.* ostendi, eodem Jure satis innuitur; & si istud quoque non fieret, versamur in materia Canonica, in qua modum loquendi, quo utuntur Juris Sacri interpretes, sequi deberent etiam ceteri, cum cuilibet in sua arte credendum sit. *Ad 2.* licet Sponsalium nomen Sponsalibus de futuro conveniat in sensu maxime proprio, sensus tamen adhuc genuinus, & legalis est, quando id nomen applicatur Matrimonio rato, cum hæc acceptio apud Interpretes Juris Canonici sit usitatissima. *Ad 3.* in Rubrica præsentis Tituli Sponsalium nomen sumitur in sensu rigidissimo, & in hoc sensu Sponsalia contradistinguuntur à Matrimonio. *Ad 4.* merito S. Pius V. *in Const. cit.* decidit in allegato Trid. loco Sponsalium nomine non venire Matrimonium ratum; quia Jura semper in dubio censentur uti vocibus in sensu obvio, & usitatissimo, qui in casu præsentis est, cum vox *Sponsalium* sumitur pro Sponsalibus de futuro.

Dub. 2. quid intersit inter Sponsalia de futuro, & sponsalia de presenti? *Primum*, & principale discrimen in eo situm est, quod Sponsalia de futuro multis modis dissolvi possint, de quibus *infra à n. 151.* contra Sponsalia de presenti non nisi duobus, Professione Religiosa, & Dispensatione Pontificia. Ex quo sequitur discrimen.

2. Quod in dubio, quando id habito Examine, vinci non potest; potius contra Sponsalia de futuro, quam pro illis judicandum sit; tum quia Jura proniora sunt ad liberandum, quam ad obligandum *l. Ariannus 47. ff. de V. O.* tum quia Matrimonia coacta, & nolentibus imposita solent habere funestos, & difficiles exitus *c. requisivit 17 h. t.* Contra cum dubitatur de valore Sponsalium de presenti, seu Matrimonij, non pro libertate, seu pro Matrimonio standum est: idque ideo; quia fortè tale Matrimonium est validum: quo casu si staretur pro libertate, sententia pro ista stans plurima post se incommoda traheret; nam, 1. daretur potestas contrahendi alias nuptias, quæ revera forent adulterinæ ob ligamen primarum nuptiarum non dissolutum. 2. sic contrahentes in usu hujusmodi Matrimoniorum paterentur perpetuas perplexitates, & scrupulos, quibus conscientia illorum angeretur. 3. maxima afferret incommoda educatio proles, si qua ex priori sic dissoluto Matrimonio foret suscepta Engl
hic

hic §. 2. n. 11. Wiest. *ibid.* n. 37. Magnif. P. Schmier de Sponsal. p. 1. c. 3. n. 86.

3. Sponsalia de futuro contrahentes simpliciter vocantur *Sponsi*; contrahentes Sponsalia de presenti secundum communem, & frequentiore usum *Conjuges*. *Secundum communem*, & frequentiore usum, inquam; nam aliquando nomen Uxor, mariti, vel conjugum Sponsos quoque, aut Sponsas, aut vice versa comprehendit: quod maxime contingit, si materia sit favorabilis; contra, si odiosa juxta *Reg. odia 15. in 6.* tunc enim voces istæ accipi debent in sensu stricto, & acceptione communi. *Excipitur*, nisi aliud ratio Legis, & mens Legislatoris, aut disponentium intendat Sic etenim licet in favorem Matrimonij introductum sit, quod conjux conjugi irrevocabiliter nihil donare possit per *l. moribus 1. & l. seq. ff. de Donat. int. vir. & uxor.* Id tamen in Sponsis non obtinet *l. cum hic status 32. §. si quis Sponsam 27. ff. eod.* Similiter quamvis uxor sortitur domicilium, honores, & dignitatem viri, hoc tamen ad Sponsam de futuro porrigi nequit *l. ea que 32. ff. ad municipal.* Contra in materia etiam odiosa ex mente Legis hujus dispositio ab uxore, & marito transfertur nonnunquam ad Sponsos; sic enim poena infamiae, quæ notantur illi, qui simul duas uxores habent, extenditur ad habentes duas sponfas *l. Prætoris 1. ff. de his, qui notant, infam.* Item poenæ Parricidij extenduntur ad illos, qui Sponsam, vel parentes Sponsæ suæ occidunt, est Lex Pompeja solum loquatur de uxore, aut marito, socero, aut genero *l. sed sciendum 3. & l. seq. ff. ad Leg. Pompejam de parricid.*

Dub. 3. quibus alijs nominibus Sponsalia de futuro in Jure, & à Ictis compelluntur? *1.* præter nomen Sponsalium plura alia Promissio Matrimonij sortitur nomina; nam *1.* vocatur *Fides Pactionis*, Ita Augustinus relatus *c. de duobus 1. de Spons. duor.* ubi Matrimonium etiam vocatur *Fides consensus*. *2.* *Spes Matrimonij*, seu *Nuptiarum*. Ita Ulpianus *l. si puella 6. ff. b. tit. 3. Præambulum*, seu *prævia dispositio Matrimonij*. Ita Ant. Cucch. *Inst. Can. l. 3. tit. 11. de Sponsal.* Pirh. *hic n. 1. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. §. 1. n. 4.* Hinc Petr. Gudelin. *l. 3. de Jur. noviss. c. 7. §. præter venditionem in fin.* aptè ait, in Sponsalibus quali concipi societatem conjugalem, quæ deinde quasi paritur & ad perfectionem deducitur in Matrimonio. *4.* *Sacramentalia Matrimonij*. Ita S. Thom. *in 4. dist. 27. q. 2. art. 1. ad 6.* quod intelligendum est, non quasi Sponsalia haberent sanctitatem aliquam, sicut habent Exorcismi ante Baptismum, & alia Sacramentalia; sed quia sunt dispositio prævia ad Sacramentum Matrimonij, Petr. de Ledesm. *de Matrim. q. 43. art. 1. fol. 96. §. ultimo supponendum,*

Sanch. *l. 1. de Matr. D. 1. num. 3. Wex l. cit.*

Quæritur 2. quid sint Sponsalia? *1.* *Sponsalia strictè accepta*, seu *de futuro secundum Florentinum l. Sponsalia 1. ff. b. tit.* sunt *mentio*, & *repromissio futurarum nuptiarum*: quam Jcti definitionem secutus Nicolaus I. Sponsalia dicit esse *futurarum nuptiarum promissa fœdera*, prout habetur *can. nostrates 3. caus. 30. q. 5.* Communiter definiuntur, quod sint *mutua*, & *reciproca promissio futuri matrimonij*. Ita Valent. *D. 10. general. q. 2. p. 1. Tolet. l. 7. summ. c. 2. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 1. Pal. tr. 23. D. 1. p. 1. n. 5. Pirh. hic n. 2. König n. 5. Wiest n. 10.* Explicatiorem ista afferit P. Jacob. *Wex p. 1. cit. §. 2. n. 3.* ubi Sponsalia definit, quod sint *Promissio, acceptata, voluntaria, seria, deliberata, & libera, mutua, signoque sensibili expressa futuri Matrimonij inter personas determinatas, ac Jure habiles*: ubi indicantur requisita, ut obligatio Sponsalitia inducatur per promissionem futuri Matrimonij; nam *1.* debet esse celebrata inter personas habiles. *2.* facta deliberatè, ac liberè. *3.* vera sine fictione. *4.* determinata, seu respiciens personam certam. *5.* mutua, seu reciproca. *6.* expressa voce, vel alio signo externo. *7.* denique à Promissario, seu eo, cui promissio istiusmodi fit, acceptata: quæ singula hic examinabimus.

Dub. 1. ob quas causas Sponsalia nuptijs præmitti soleant? *1.* quinque maxime afferri solent. *Prima*, & apud Veteres præcipua fuit, quod cum femina non sui juris, sed in potestate essent parentum, fratrumve, & istorum consensus necessarius esset *l. in Sponsalibus 7. & l. in potestate 10. ff. b. tit.* dandum his fuerit spatium, quo liberis, aut alijs suæ potestati subiectis optimo, quo possent, modo providerent.

2. Ut Sponsus Sponsæ, & hæc vicissim Sponsi interea experiretur mores, atque ingenium; cum enim contractus Matrimonij inducat perpetuitatem, & indissolubilitatem vinculi, maxima circumspectione, & maturitate est procedendum, ne dispares moribus jungantur, & sic infelices sint Matrimoniorum exitus.

3. Ut Sponsi parent ea, quæ subeundis conjugij oneribus, profectò gravissimis, necessaria sunt, nam idcirco etiam Divino Jure Sponsis indulta est à bello immunitas. *Deut. 20. v. 7. & Machab. 1. c. 3. v. 56.* quam annuam fuisse perhibet Josephus *Antiq. Jud. l. 4. c. 6.*

4. Ut ipsa Nuptiarum dilatione, quæ ducenda est, carior sit impolterum, magisque deligatur; ea enim de causa, ut *can. institutum 39. caus. 27. q. 2.* dicitur, *institutum est, ut jampactæ sponse non statim tradantur, ne vilem habeat maritus datam, quam non suscipiârunt sponsum dilatum,*

5. Ut interea Nuptiæ futuræ à Parochis publicè denuntiari Ecclesiæ possint, & siquod fortè obstare videatur, impedimentum opponi, probarique *c. fin. pr. de clandest. despons. & Trid. sess. 24. c. 1. §. cui malo de reform. matr.*

11 Dub. 2. an Matrimonium contrahi valeat sine prævijs Sponsalibus? Negat Harpprecht *ad Inst. de nupt. n. 2.* ubi ait, quod *nec fingi possit, ut contrahatur Matrimonium, si prius de eo contrahendo conventum non sit.* Verùm hæc ejus sententia nec à Jure, nec à ratione adminiculum habet. Hinc dicendum absque prævijs Sponsalibus Matrimonium validè posse contrahi. Ita cum communi DD. aliorum Tanner. *tom. 4. D. 8. q. 1. n. 2.* Gobat. *Exper. tr. 10. n. 8.* Pirh. *bic n. 6.* Schamb. *ibid. n. 7.* König *n. 6. §. ea tamen*, Wiest. *n. 9.* Magnif. P. Schmier *de Sponsal. p. 1. c. 1. n. 24.* & supponitur apertè *c. ex parte 9. c. sicut ex literis 22. c. si inter 31. b. tit. & l. questum 9. ff. cod. Ratio est; quia, ut infra Tit. 3. ostenditur, prævia pactio sponsalitia, & ipsa etiam denuntiatio solennitas non pertinent ad Matrimonij valorem, & substantiam.*

12 *Ex quo sequitur*, Adversarium vehementer decipi, dum existimat, casum fingi non posse, quo ad contractum Nuptiarum perveniat, nulla Sponsalitia conventionione prævia; nam omnes fatentur, validum esse Matrimonium, in articulo mortis, præsentè Parocho, & testibus celebratum cum concubina ad legitimandam prolem. Extra mortis articulum illicitè quidem contrahitur, non tamen ob Sponsalia, sed ob Denuntiationes omisissas. Et hinc casu, quo absque prævia pactione, & obligatione Sponsalitia, propositum Matrimonij ineundi, quod duo habent, ter publicè Ecclesiæ denuntiaretur, his denuntiationibus factis, Matrimonium & validè, & licitè dein contrahi posset, cum talis Contractus nullo Jure sit reprobatus; non *c. institutum cit.* quia ibi dicuntur solum Sponsa pacta non statim tradi, non tamen prohibetur eas sine pactione & obligatione, solo animi proposito destinatas, & denuntiatas ex intervallo duci: non *Trid. sess. 24. c. 1. cit.* quia hoc solum præcipit Matrimonia contrahenda denuntiari, non tamen jubet Sponsalitiã pactiõnem præmitti.

13 Quæritur 3. quinam contrahere possint Sponsalia? *Res. generatim loquendo* ab illis solum contrahi Sponsalia possunt, inter quos aliquando Matrimonium consistere licitè, & validè potest. Ita communis apud Tann. *tom. 4. D. 8. dub. 2. n. 16.* Pirh. *bic n. 9.* Schamb. *n. 10.* Ratio est; quia Sponsalia sunt promissio futuri Matrimonij, ergo, ut valeant, debent esse promissio liciti, & validi Matrimonij; quia promissio rei illicitæ, etiam Juramento firmata, non valet,

Dixi, aliquando consistere; non enim respiciendum est tempus; quo contrahuntur Sponsalia, sed tempus, quo impleri debet eorum obligatio. Hinc, etsi impuberes tempore impubertatis contrahere Matrimonium nequeant, possunt tamen, si discretionem sufficientem habeant, contrahere Sponsalia: Item licet ille, qui Castitatem ad unum, vel duos annos vovit, durante Voti vinculo, inire Matrimonium sine peccato nequeat, eo tamen tempore validè, & licitè promittit Matrimonium ineundum tunc, cum Voti Religio non amplius obligat. Vallens *bic §. 2. n. 1.* König *n. 16.* Magnif. P. Schmier. *de Sponsal. p. 1. c. 2. n. 26.*

Dub. 1. quinam in specie Sponsalia, vel Matrimonium contrahere nequeant? *Res. 1. Infantes & qui nondum usum rationis ad hoc requisitum habent.*

2. *Amentes & furiosi* ob eandem rationem, & ob defectum, qui inde sequitur, pleni, & deliberati consensus, prout constat ex *c. dilectus 24. b. tit.* Sanch. *l. 1. de Matr. D. 8. n. 15.* Excipitur, nisi dilucida intervalla habeant; nam eo tempore, quo illa habent, contrahere saltem validè Sponsalia, & Matrimonium possunt, neque si postea furor denuo superveniat, Sponsalia, & Matrimonium ab eo contractum invalidum redditur, S. Thom. *in 4. diff. 37. q. un. art. 4.* Covar. *4. Decret. p. 2. c. 2. n. 5.* Sanch. *D. 8. cit. n. 16.* & alij Passim. Ratio est; quia libertas, & discretio requiritur pro contractu Sponsalium, & Matrimonij tantum, non verò post contractum jam initum. Addidi, *saltem validè*; nam regulariter furiosus, & amens, etsi dilucida intervalla aliquando habeat, illicitè tamen etiam eo tempore Sponsalia, & Matrimonium contrahit; quia si perpetuo furore laboret, ineptus est ad prolem educandam, nisi id muneris alij committere possit Sanch. *n. 18.* Pirh. *bic n. 10.* Schamb. *n. 11.* Si dubitetur, an actus sit gestus à furioso furoris tempore, an tempore lucidi intervalli, in tali dubio actus præsumitur gestus tempore furoris; quia hic præsumitur durare omni tempore. Molin. *tr. 2. de f. & f. D. 136. n. 3.* Sanch. *in c. dilectus cit. n. 5.* Pirh. *l. cit. Excipitur*, nisi ex actus qualitate præsumendum sit esse gestum tempore sanæ mentis Menoch. *l. 6. pres. 45. n. 68. cum cit.*

3. *Ebrii* intellige, Theologicè, seu cum exilio mentis, & rationis; nam hi, si tempore ebrietatis Sponsalia, vel Matrimonium contrahant, nihil agunt, cum libero consensu, & deliberatione & ipsi careant. An hoc etiam procedat de eo, qui ante ebrietatem voluntatem habuit contrahendi Sponsalia, vel Matrimonium, dubitari posset; posset enim aliquis existimare esse validam. 1. quia Baptismus eo tempore coi-

laus

jatus valet, si antea petitus fuit. 2. quia tali casu non deficit deliberatio requisita ad peccatum mortale: homicidium enim tunc commissum, si tempore, quo sui compos erat, fuit pravissimum, culpa lethalis est. *Sed dicendum*, non sufficere eam voluntatem. *Ad 1.* negatur paritas: ad Baptismum enim sufficit intentio habitualis in suscipiente; non autem in Matrimonio, ubi suscipientes sunt Ministri ejus Sacramenti, cujus actus debet esse humanus. *Ad 2.* homicidium illud fuit voluntarium in causa cui cum adferretur effectus, mirum non est, quare occisio tunc peccaminosa sit. Aliter res sese habet in Sponsalibus, & Matrimonio; nam voluntas illa contrahendi Sponsalia, vel Matrimonium non est causa Contractus Matrimonialis, vel Sponsalitij, esto, verba hunc significantia pronuntiantur in ebrietate, cum humano modo pronuntiarum debeant, & cum actuali advertentia ad id, quod agitur.

16 Dub. 2. utrum, qui sensibus destituti sunt, Sponsalia possint contrahere? *Certum est* quod Sponsalia possint contrahere, qui surdus tantum est, vel mutus tantum, imò etiam si surdus, & mutus simul, prout sumitur ex c. cum apud 23. h. tit. *Ratio est*; quia tales saepe sunt ita perspicacis, & acuti ingenij, ut multa explicatu difficilissima facile signis manifestent, aliaque ipsis significata intelligant, ut experientia testis est, igitur signis edoceri etiam poterunt, quid sit Matrimonium, & mutu, vel alio signo ipsi significare suum consentum.

17 *Diffinitas est*, si quis simul sit mutus, surdus, & cæcus, an contrahere Sponsalia, vel Matrimonium possit? *Negant* Ancharan in c. cum apud cit. n. 5. Sanch. l. 1. de Matr. D. 8. n. 19. König hic n. 13. Magnif. P. Schmier. p. 1. de Sponsal. c. 2. n. 13. § 14. *Rationem dant*; quia non apparet, quomodo hic intrui possit, quid sit Matrimonium; non enim potest intrui signis, cum cæcus sit, non etiam verbis, cum surdus sit. Et extendunt hoc etiam ad mutum, surdum, & cæcum ex accidenti post Nativitatem; tametsi enim talis noverit, quid sit Matrimonium, & cum qua persona illud velit contrahere, attamen voluntatem suam intelligibiliter declarare, & vicissim alterius mentem intelligere non poterit. Ego judico, his argumentis rectè probari, moraliter loquendo, & ordinariè hujusmodi hominem Sponsalium, & Matrimonij contrahendi incapacem esse, quidquid sit, an fieri id possit physicè, de quo dubitare videtur Tann. tom. 4. D. 8. dub. 2. n. 32.

18 *Quæritur* 4. qualis requiratur deliberatio, rationis advertentia, & voluntatis libertas, ut Sponsalia valeant? *R.* ea requiruntur, & sufficit, quæ requiruntur, & sufficit ad mortaliter peccandum. Ita Navar. Man. c.

18. n. 7. Molin. tr. 2. de J. & J. D. 267. n. 7. Gutier. de Matr. c. 7. n. 6. Sanch. l. 1. de Matr. D. 8. n. 5. Pirh. hic n. 4. Wiest. n. 11. & communiter ceteri. *Ratio est*, quia Sponsalia sunt actus humanus, ergo sine libertate, & deliberatione non consistunt, & quidem plenâ, sicut peccatum mortale, sub quo obligant, plenam deliberationem exigunt. *Conf.* nam ea deliberatio ad Sponsalia merito exigitur, quæ exigitur ad quamcunque aliam promissionem homini factam, atqui ad hanc ex communi DD. requiritur deliberatio plena, præsertim si illa sub mortali peccato obliget, ergo &c.

Ex quo sequitur 1. invalida esse Sponsalia contracta ante septennium, saltem si ætatem istam non antevertat usus rationis c. litteras 4. c. accessit 5. & c. ad dissolvendum 13. de despons. impub. quia ante illam ætatem, regulariter saltem, non adest libertas ad mortaliter peccandum requisita. Idem dicendum de contractis in somno, ebrietate, amentia, furore juxta dicta n. 14. § 15. 2. Invalida sunt extorta per vim absolutam; quia voluntaria, & libera, ac proinde actus humanus non sunt. *Dixi per vim absolutam*; nam extorta per vim conditionalem, seu metum, etsi is gravis sit, & injustè incusus, probabilius tamen valent, licet rescindi possint, ut infra dicitur, & constat etiam ex eo, quia metus etiam gravis advertentiam rationis, & libertatem, ad mortaliter peccandum requisitam, non tollit. 3. Contracta errore circa substantiam personæ, aut etiam circa qualitatem, si hæc redundet in istius individuum, seu substantiam, ut iterum plenius ostendetur infra, & patet ex eo, quia hujusmodi error tollit consentum liberum, ad substantiam, & valorem Sponsalium requisitum l. si per errorem 15. ff. de Jurisdic. om. Judic. & l. non idcirco 9. C. de Jur. § fact. igno.

Dub. 1. an valida sint Sponsalia, quæ irâ, amore, aut alia simili passione impellente, sunt contracta? *Negativæ* patrocinantur Gloss. in can. si quis iratus 5. V. si quis caus. 2. q. 3. & in l. divortium 3. pr. ff. de divort. Bartol. ad Reg. quidquid 48. ff. de R. J. Decius ibid. n. 1. Jalon, ad l. si filiam n. 5. de inoffic. testam. Felin. in c. Mattheus n. 2. notab. 2. de Simon. Tiraquell. de pæn. temper. caus. 1. n. 24. & de privil. caus. pia privil. 18. & alij apud Sanch. l. 1. de Matr. D. 8. n. 4. Fundantur 1. can. si quis iratus cit. ubi Fabianus Papa vult convitium non habendum pro accusatione, si ab irato dictum, & crimen alicui temere objectum sit, sed expectandum, an id, quod iratus dixit, se per scripturam probaturum esse fateatur, ut si fortasse respiciens, quæ præ iracundia dixit, iterare, aut scribere noluerit, non ut reus criminis teneatur. 2. can. divortium 21. de pæn. dist. 1. etique consona l. divortium 3. ff. de divort. ubi habetur, quod uxor, per calorem misso repudio, si

brevi reversa sit, nec divortisse videatur. 3. Reg. quidquid cit. ubi Paulus Jctus, Quidquid, inquit, in calore iracundie vel fit, vel dicitur, non prius ratum est, quam si perseverantia apparuit iudicium animi fuisse. 4. Ratione; quia ira incitatus furioso magis, quam ratione utenti est similis juxta illud Flacci: Ira furor brevis est; & secundum effatum Euripidis: Nemo cum ira quidquam recte deliberat.

21 Sed dicendum, regulariter valida esse Sponsalia, quæ ira, vel alia simili passione impellente, contracta sunt. Ita Navar. Man. c. 18. n. 7. Sanchez. l. cit. n. 5. Conninck. D. 21. dub. 2. n. 18. concl. 6. Molin. tr. 2. de Just. D. 267. n. 1. Gutier. de matr. c. 7. à n. 5. Pal. tr. 28. D. 1. p. 2. n. 4. Perez de Matr. D. 1. f. 3. n. 8. König hic n. 32. § 33. Wiestner n. 14. cum communi DD. Ratio est; quia tales animi affectiones communiter hominem non ita perturbant, neque adeo rationis usum, & voluntatis libertatem tollunt, ut non peccatum mortale possit committere. atqui juxta dicta n. 18. ad Sponsalia validè contrahenda ea libertas sufficit, quæ sufficit ad peccandum mortaliter, ergo &c. Conf. hæc libertas, & deliberatio sufficit, ut validum sit Votum, & Juramentum, ex communi doctrina, ergo etiam sufficit, ut validè contrahantur Sponsalia.

22 Neque obstant Argumenta adversa sententia. Ad 1. ibi jubetur expectari tempus, ut habeatur perseverantia, quæ efficacissimum medium, & indicium est, an convitium dictum sit seriò, an joco, deliberatè, an indeliberatè. Ad 2. ibi aliud non statuitur, quam ratum habendum non esse divortium mulieris à marito recedentis, si perseverantia desit, quòd ista deficiente, ob specialem Matrimonij favorem censeatur recessisse potius animo contestandi animi commotionem, & iram, quam verè, & seriò divertendi. Ad 3. textus ille, & alij similes explicari possunt de calore iracundie, quæ rationis advertentiam adimit, & ad mortaliter peccandum non sufficit. Quodsi contendas, hunc textum ob generalitatem verborum intelligendum de calore iracundie, etiam non evertente usum rationis, non multùm contendam tecum, sed dicam dispositionem illius Legis non admodum attendendam, cum sit in materia Matrimoniali, quæ Spiritualis est, & Ecclesiasticæ potestati subiecta. Ad 4. etsi furioso similis aliquo modo sit iratus, non tamen omnino; quia plerumque adhuc usum rationis habet, quamvis ita corruptum, ut nihil prudenter deliberet: quòd tamen libertati, ad mortaliter peccandum requisitæ, non officit; igitur nec officiet libertati Sponsalium.

23 Dub. 2. quid dicendum, quando est dubium, num iracundia, aut perturbatio deliberatione requisita privavit Sponsalia

contrahentem? Videtur standum pro libertate contra Sponsalia, ex doctrina n. 6. tradita. ubi dixi, in dubio, quando id, habito examine, vinci non potest, judicandum contra Sponsalia. Conf. nam ipse iracundie calor præsumptionem facit, quòd inconsultè gesta sint, quæ in eo calore gesta sunt.

Sed meliùs Abb. in c. dudum 20. num. 8. de convers. conjug. Alex. de Nevo in c. sicut ex litteris 22. n. 18. de furejur. Felin. ibid. n. 3. Sanch. l. 1. de Matr. D. 8. n. 10. ajunt eo casu judicandum pro valore actus; quia rarò contingit, ut in tantum iracundia exardescat, ut rationis usum impediatur, sicut rarissimè ex vehementi iracundia occidens alterum excusatur à mortali. Conf. nam qualitas, quæ naturaliter homini inest, semper adefse præsumitur, ut ex Alciato probat Menoch. l. 1. de præsumpt. q. 24. n. 3.

Ad Rationem dubitandi pro libertate contra Sponsalia in dubio pronuntiandum est, quando libertas est in possessione: in nostro casu Sponsalia sunt in possessione; quia certum est ea fuisse contracta, & tantum dubitatur, an contracta sint cum sufficienti rationis usu, qui tamen, ut dixi, præsumitur. Ad Conf. etsi præsumatur factum ex calore iracundie factum inconsultè, i. e. non maturo consilio, non tamen præsumitur factum sine deliberatione sufficiente ad peccatum mortale.

Dub. 3. quomodo intelligi debeat can. 24. nec furiosus 26. caus. 32. q. 7. ubi in fine habetur, furiosos, si Matrimonium contraxerint, non separandos: conf. videtur supponi, Matrimonium ab his contractum valere, cum invalide contrahentes indubitato sint separandi. Sc. verba hæc intelligenda de furiosis, qui Matrimonium inierunt, dum essent sanæ mentis; cum enim sic contracti vinculum non dissolvat furor, & amentia superveniens, hinc Fabianus Papa meritò vetuit, eos propterea separari. Fundamentum sic explicandi hunc textum præbet principij istius can. ubi disertè asseritur, neque furiosum, neque furiosam Matrimonium contrahere posse, quòd, ut ibi Glossa ait, non possint consentire.

Quæritur 5. qualis fictio Sponsalium 25. valorem tollat? Potest fictio in promissione Sponsalitia contingere dupliciter, 1. Quando promittens habet quidem animum promittendi, non tamen animum eam implendi. 2. Quando etiam non habet animum promittendi, sed verba solum pronuntiat, positivè excludens animum se obligandi. Si primo modo contingat fictio, convenit inter DD. ejusmodi promissionem verè Sponsalitam, & obligatoriam esse, licet ita promittens peccet. Ratio est; quia cum de essentia promissionis sit obligare promittentem, ne infidelis existat, im-

implicat, ut quis habeat animum promittendi absque animo se obligandi. Ad didi ita promittentem peccare: quod sequitur ex ratione data; quia qui ad aliquid faciendum se obligat, sicut ad executionem, ita etiam ad habendam exequendi voluntatem obligatur. Controversia, &

²⁶ Dubium 1. est, quando fictio contingit secundo modo, & promittens verba solum pronuntiat, positive excludens animum se obligandi? Petr. de Ledesm. de Matr. q. 43. art. 1. dub. 2. Valq. D. 6. de Matr. c. 3. n. 27. Pont. l. 12. de Matr. c. 2. Gutier. c. 9. de Matr. pr. relati à Pal. tr. 28. D. 1. q. 2. n. 2. putant etiam sic promittentem obligari tum ex fidelitate, tum ex iustitia, ut promissis stet: ex fidelitate quidem; quia talis revera offert alteri fidem de Matrimonio contrahendo: ex iustitia autem; quia sub ea fide data ab altero contrahente accipit veram, & absolutam promissionem, quam nullatenus ipse præstaret, si jus iustitiæ non obtineret ad repromissionem sibi faciendam.

²⁷ Sed verius Sanch. l. 1. de Matr. D. 9. n. 5. Less. l. 2. de J. & J. c. 18. n. 5. Conink de Matr. D. 21. dub. 2. n. 7. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 10. Pal. p. 2. cit. n. 2. & ceterum. Zæf. hic n. 8. & 19. Pirh. n. 4. Schamb. n. 29. König n. 30. Wiest. hic n. 18. negant, huiusmodi promissione ficta Sponsalia, & obligationem Sponsalitiæ contrahi. cons. is, qui promissionem huiusmodi fictam puella fecit, ex vi talis promissionis non tenetur eam ducere. Ratio est; quia ad substantiam promissionis veræ spectat animus se obligandi. Sponsalia autem sunt vera promissio futuri Matrimonij, ergo &c. Conf. 1. quia Sponsalia sunt lex privata, quam sibi promittens ipse imponit. ad Legem autem necessaria est voluntas obligandi in eo, qui eam imponit ergo &c. Conf. 2. actus agentium non operantur ultra intentionem illorum. atqui in casu presenti non adest intentio se obligandi. ergo neque contrahitur obligatio. Conf. 3. qui Matrimonium contraheret animo se non obligandi ad actus conjugales ex se aptos ad generationem proles, invalidè illud contraheret c. fin. de condit. apposit. ergo etiam invalidè contrahit Sponsalia, qui illa contrahit animo promissione illa se non obligandi; nam ut prior intentio substantiæ Matrimonij, ita posterior substantiæ Sponsalium repugnat.

²⁸ Addidi ex vi promissionis; nam sic promittendo committit mendacium perniciosum, & graviter peccat contra Iustitiam, quæ præscribit, ut in quolibet contractu utrinque obligatorio, qualis est Sponsalium, uterque verè contrahat: proinde si is, cui facta est eiusmodi promissio ficta, patiat inde damnum aliquod, quod aliter refarciri non potest, nisi contracto Matrimo-

onio, ad hoc contrahendum tenebitur, ut rectè advertunt Laym. Schamb. & alij supra citi. Imò si ita fictè promittens fictionem probare nequeat, ad ita contrahendum compelli poterit in foro externo, etiamsi parti, cui talis promissio facta est, nullum accreverit damnum; quia fictio, cum sit facti, probari debet, & donec probetur, præsumuntur verba concordare menti, & sic facta promissio vera Sponsalitia.

Ad Argumentum adversæ sententiæ ²⁹ dico, etsi fictè promittens contra veracitatem peccet, ad implendam tamen promissionem eum nec ex fidelitate, nec ex Iustitia obligari: non ex fidelitate; quia obligatio fidelitatis solum oritur ex promissione vera: non ex Iustitia; quia hæc non obligat vi promissionis, à qua animus se obligandi abest, cum sine hoc non transferatur jus aliquod in promissarium, ex quo is petere impletionem promissionis possit. Neque obstat, quòd alter deceptus verè, & absque fictione promittat; quia eam promissionem decipiens non acceptat, etsi simulet se acceptare, & si acceptaret ferio, non tamen reciprocè promittit, quod ad Sponsalium valorem requiritur, cum sit contractus ex natura sua reciprocus.

Dubit. 2. ad quid teneatur, qui sub spe Matrimonij fictè promissi Virginem defloravit? Facile convenit inter DD. ad nihil eum teneri, si fictio, seu fallax animus ob nimiam inæqualitatem conditionis, vel ex alijs circumstantijs non difficulter adverti potuit: & ratio est; quia sic deflorata fraudi videtur consensisse. Sanch. l. 1. de Matr. D. 10. n. 5. Pont. l. 12. de Sponsal. c. 2. n. 16. Pal. tr. 28. D. 1. p. 2. n. 3. cum S. Thom. 4. dist. 28. q. iii. art. 2. ad 4.

Difficultas est, ad quid teneatur deflorans casu, quo fictio facile deprehendi non potuit? Sylv. V. luxuria n. 5. Navarr. Man. c. 16. n. 18. Molin. tr. 3. de J. & J. D. 106. n. 4. Less. l. 2. de Jus. c. 10. n. 20. Sanch. l. 1. de Matr. D. 10. n. 3. Pont. l. 12. de Matr. c. 2. circa fin. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 10. Dicastill. de Sacram. tr. 10. D. 1. dub. 9. n. 155. Pal. p. 2. cit. n. 3. & omnino, Engl. hic §. 2. n. 13. König n. 31. & plerique, Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 3. n. 61, cum multis alijs eum determinatè obligant ad defloratam ducendam. Fundantur 1. textu c. si seduxerit 1. de adulter. quod sumptum est ex Exod. 22. ubi hæc verba leguntur: Si seduxerit quis Virginem nondum desponsatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, & habebit uxorem: ubi textus utitur particulâ copulativâ Et. conf. deflorans non satisfacit, si dotet, vel ducat disjunctivè. 2. Iustitia commutativa non tantum petit reddi æquale, sed ut reddatur idem, quod ex Iustitiâ erat debitum,

B

ut

R. P. Schmalzgrueber, L. IV.

ut si quis equum furatus sit, non sufficit reddere pecuniam, cum aliud pro alio invito creditori reddi non possit *l. mutuum 2. §. mutui 1. ff. de reb. credit.* sed decipiens ex Justitia tenebatur habere consensum in Matrimonium, quando altera pars vicissim consensit verè, & insuper corpus suum tradidit. ergo cum possit restituere adhibendo dictum consensum, tenebitur ad id, & non satisfaciet præstando aliud. 3. In Contractu innominato *Do, ut des, facio, ut facias*, si unus contrahentium eundem implevit, etiam alter contrahens tenetur eum implere. atqui ita deflorans, dum acceptat copulam sub conditione nuptiarum oblatarum, censetur celebrasse talem Contractum, ergo &c. 4. Ita deflorans sub promissione ficta Matrimonij decepit injustè, & per dolum, sed injusta deceptio compenari debet saltem auferendo injustum dolum, quod hoc casu fiet præstando consensum verum. 5. sic deflorans in foro externo debet, ac solet cogi ad promissionem suam implendam: quod non fieret, si obligationem non contraxisset.

32 Sed etsi sententia hæc sit valde probabilis, probabilior tamen est, quæ docet, sic deflorantem non teneri ad defloratam ducendam, sed satisfacere, si constituta ipsi, vel aucta dote, defectum deflorationis suppleat. Ita *D. Anton. 3. p. tit. 7. c. 19. pr. & supplem. Gabr. 4. dist. 28. q. 1. art. 2. concl. 5. Barth. de Ledesm. de matrim. dub. 19. fol. 1296. Bonacin. de Sacram. q. 1. p. 2. n. 9. Perez D. 2. de Matr. f. 4. n. 3. Wiest. hic n. 20.* Ratio est; quia si ad eam ducendam determinatè obligaretur, obligaretur vel ex promissione, ut contendit Pontius, vel ratione damni, ut vult Sanchez *Non ex promissione*: quia hæc promissio ponitur esse ficta; ex ficta autem promissione per se non nascitur obligatio implendi promissionem, ut probatum est *n. 27.* *Non ratione damni illati*; quia hoc constituta, vel aucta dote, aut alia ratione rescari potest: unde tunc solum tenebitur eam determinate ducere, quando dotem constituere, vel damna ex defloratione secuta aliter rescari non potest.

33 Ad Argumenta Sententiæ contrariæ responderi hoc modo potest. *Ad 1.* dispositio *c. si seduxerit cit.* hodie ex consuetudine, & usu Tribunalium disjunctivè accipienda est: quod novum non est; nam ut *l. saepe 53. ff. de V. S.* Paulus Jctus ait; *Sæpe ita comparatum est, ut conjuncta pro disjunctis accipiantur.* *Ad 2.* decipiens casu, quo deceptus consensit verè, & corpus suum tradidit, ex Justitia tenetur habere verum consensum, si consensum decepti, & traditionem ab ipso factam sub ea conditione acceptavit, conceditur; secus, negatur. *Ad 3.* negatur, quòd copula à deflorante revera sit acceptata sub conditione, sub qua

est oblata; hoc ipso enim, quòd promissio fuerit ficta, consensus defuit in conditionem. *Ad 4.* dolus injustus sufficienter jam aufertur, dum constitutione, vel auctione dotis cavetur, ne ille sit noxius. *Ad 5.* imprimis, ut *n. 28.* dictum est, ad Matrimonium ineundum in foro externo compelli etiam solet ille, qui id fictè promisit absque defloratione. Deinde ratio hujus dari facile potest; ideo enim sic promittentes Matrimonium compelluntur ad illud contrahendum, quia in foro isto præsumitur is, qui verbis aliquid promisit, etiam habuisse animum promittendi, & se obligandi.

Dub. 3. an vera sint Sponsalia, 34 quando promittens habuit quidem animum se obligandi, sed venialiter tantum? *Sor. l. 7. de Just. q. 2. art. 1. §. per hæc* cum quibusdam alijs videtur inclinare in negativam; quia in Voto, cum quo in hoc passu assimilantur Sponsalia, putat non esse in potestate voventis obligare se ad culpam mortalem, vel venialem, sed ait id juxta materiæ qualitatem, vel gravitatem pensandum esse.

Sed etsi istud procedat, quando Voti materia levis est, ut sibi vovens imponere nequeat obligationem gravem, quòd talis voluntas ut fatua, & irrationabilis non acceptetur à Deo; non tamen locum habet, quando materia Voti est gravis, cum ad vitam ex communi DD, se vovens obligare possit sub levi: & merito; nam promissio est Lex privata, quam promittens sibi imponit. at Legislator potest sub veniali obligare in materia gravi, ergo &c.

Hinc judico cum *Sanch. l. 1. de Matr. D. 9. n. 6.* posse aliquem in Sponsalibus se velle adstringere ad solam culpam venialem, & tamen contrahere vera Sponsalia; quia promissio ita facta est vera promissio, cum adsit animus promittendi, & se obligandi; nec est de essentia, ut se obliget ad mortale.

Quæritur 6. an Sponsalitia promissio 35 semper debeat respicere personam certam, & determinatam? *By. affirmativè.* Ita *Gutier. de Matr. c. 16. n. 1. Sanch. l. 1. de Matr. D. 26. n. 1. Bonacin. de Sacram. q. 1. p. 3. n. 2. Pal. tr. 28. D. 1. p. 2. n. 7. König hic n. 14. Wiest. ibid. n. 22.* Ratio est; quia Sponsalia sunt via ad Matrimonium, & quædam istius inchoatio, ergo sicut Matrimonium contrahi non potest, nisi cum una, eaque certa, & determinata persona, ita nec Sponsalia. *Conf.* si Sponsalia, quæ certam, ac determinatam personam non respiciunt, essent vera Sponsalia, ex ijs nasceretur impedimentum publicæ honestatis; contrarium autem decisum est à Bonifacio VIII. *c. un. b. tit. in 6.* ubi statuitur, quòd ex incertis Sponsalibus hoc impedimentum non nascatur.

Ex

Ex quo sequitur, non contrahere vera, & perfecta Sponsalia, qui promittit se unam ex tribus sororibus ducturum, etsi istæ vicissim polliceantur, quod siquam ex ipsis elegerit, illa sit ipsi nuptura. König hic n. 14.

Dixi perfecta Sponsalia; nam imperfecta Sponsalia sic promittentes contrahunt; tenetur enim sic promittens vi talis promissionis unam ex tribus eligere, & vicissim electa in Matrimonium cum ipso ineundum consentire: quo facto, Sponsalia reddentur certa, & publicæ honestatis impedimentum inducent. Sanch. D. 26. cit. num. 6. Bosco de Matr. D. 11. n. 249. Wiest. hic n. 91. Wex. Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. §. 2. n. 12. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 3. n. 23.

36 Dub. 1. an ejusmodi promissio evadat certa, & verè Sponsalitia, si cum una trium Sororum superveniat copula carnalis? Certum est talem evasisse ante irritationem Matrimonij clandestini à Trid. factam: imò tunc præsumebantur non tantum contracta Sponsalia de futuro, sed initum ipsum Matrimonium; quia eo tempore copula ex maritali potius, quam fornicario affectu profecta præsumebatur. c. is qui fidem 30. hic.

Difficultas est, hodierno tempore post Tridentinum, & postquam hujusmodi Matrimonia præsumpta sublata sunt. Negativam defendunt Sanch. l. 1. de Matr. D. 26. n. 12. Barbof. in c. ex litteris 10. n. 7. in fin. & alij ab his cit. Rationem dant, quòd post memoratum Concilium affectus fornicarius ab ejusmodi copula excludi nequeat.

37 Sed melius dicitur per ejusmodi copulam Sponsalia antè incerta fieri certa, & vera Sponsalia. Ita Sylv. V. Matrimonium 2. n. 11. Coninck D. 21. dub. 2. n. 16. Rebell. de oblig. Just. l. 4. q. 4. n. 6. Perez D. 4. f. 5. n. 18. Wiest. hic n. 24. Ratio est; quia talis puella non aliter, quam sub spe suæ electionis ita determinandæ usum corporis concessisse, & deflorans exegisse censetur.

Neque obstat Argumentum sententiæ contrariæ; quia etsi nunc post Tridentinum affectus fornicarius ab ejusmodi copula excludi nequeat, tamen meritò præsumitur cum eo fuisse conjunctus animus unam eligendi, & cognitam cæteris præferendi. Ratio hujus præsumptionis est; quia unam ex tribus, ut n. 35. dixi, necessariò debet eligere, nullam autem amplius eligere potest ex duabus reliquis; quia cum his per copulam cum deflorata habitam contraxit affinitatem, conf. ad eas ducendas factus inhabilis est, ergo &c.

38 Dub. 2. an casu, quo Titius promissit se ex tribus Sororibus ducturum illam, quam earum pater ipsi daturus esset, & pater vicissim, filiabus consentientibus, spondit se unam ex illis daturum, si deinde

R. P. Schmalzgrueber. L. IV.

Titius unam ex illis carnaliter cognoscat, tenetur pater aliquam ex ipsis eidem tradere? R. hoc casu Patrem non obligari ad ullam ex ipsis dandam Titio. Ita Sanch. l. 1. de Matr. D. 26. n. 4. Perez D. 5. f. 4. n. 8. Bonacin. de Sacram. q. 1. p. 3. n. 5. König hic n. 15. Wiest. n. 25. Ratio est; quia si teneretur aliquam dare, teneretur vel dare cognitam, vel unam ex reliquis; non tenetur dare unam ex reliquis; quia cum his per copulam cum Sorore contraxit impedimentum affinitatis: non cognitam; quia ipater vi promissionis suæ poterat eligere, nec delictum Titij potuit ipsum hac facultate privare, ne delinquens ex delicto suo referat commodum, & pater innocens patiatur damnum. Addidi in responsione, Patrem non obligari ad ullam ex ipsis dandam; nam si Pater velit ei dare cognitam, tenetur Titius illam ducere: quia implere promissionem suam debet eo modo, quo potest; non autem potest aliter implere, quam ducendo cognitam, ergo &c.

Dub. 3. quid dicendum, quando Titius tribus puellis promissit se illam ex ipsis ducturum, quæ certum ei obsequium præstiterit, si hoc præstatur à duabus? R. distinguendo: Vel enim una illarum conditionem implevit prior, vel ambæ simul. Si primum, illa determinata censetur, quæ prius conditionem impleverit juxta triam Juris Regulam: Qui prior est tempore, potior est jure, quæ est 54. in 6. Si secundum, eligere Titius ex duabus, quæ conditionem implerunt, potest, quam vult; quia neutri illarum præ altera in specie, & absolute questum jus est, sed tantum indeterminate, & in omni promissione alternativa electio ad promissorem pertinet. Reg. in alternativis 70. in 6. König hic n. 14.

Quæritur 7. an ut promissio futuri Matrimonij obliget, necessarium sit, ut à promissario, sive eo, cui fit, sit acceptata? R. affirmativè. Colligitur arg. l. hujus editi 1. ff. de pact. & l. consensu 2. ff. de O. & A. juxta quos textus, ut contractu, & simplici etiam pacto obligatio inducatur, exigitur consensus mutuus, & conf. acceptatio promissarij. Matrimonium autem, & Sponsalia habent rationem Contractûs. ergo nec promissio futuri Matrimonij obligat, nisi eidem accedat acceptatio promissarij.

Ex quo sequitur, hujusmodi promissionem, antequam illam pars altera acceptet, revocari à promittente posse; quia eo usque est simplex pollicitatio, quæ, antequam acceptetur, obligationem nullam inducit. Estque hoc verum, sive promissio hæc facta sit præsentè Titia, cui facta est sive illa absente, coram amicis, vel consanguineis, nisi isti mandatum acceperint ad Sponsalia nomine Titia contrahenda. Engl. hic §. 2. n. 10. Proceditque, ut laudatus Doctor l. cit. notat, licet promittens mandaverit, ut promissionem

B 2

nem

nem suam absenti Titia insinuent, ejusque consensum desuper requirant; nihilominus enim, antequam Titia promissionem sibi factam acceptet, revocare promittens eandem potest: & ratio est; quia consanguinei in hoc casu non sunt plus, quam Procuratores ad contrahendum cum Titia destinati, Procurator autem in causa matrimonij etiam in absentia revocari potest.

41 Dub. I. an ut promissio futuri Matrimonij Sponsalia inducat, sufficiat, eam à promissario acceptari sine repromissione? Affirmant Paludan. in 4. dist. 27. q. 1. art. 1. n. 4. Henric. l. 11. c. 13. n. 2. Vasq. D. 4. c. 3. Pont. l. 12. c. 4. n. 2. & probare hoc etiam videtur ratio; quia Titius promissionem Matrimonij sibi factam à Caja acceptare nequit, nisi Matrimonium cum ea ipse inire velit, igitur acceptans ejusmodi promissionem, etiam acceptat, & approbat Matrimonium futurum, & conf. illud virtualiter repromittit. Conf. à paritate cum Contractu Matrimoniali, in quo acceptatio Juris sibi traditi in corpus ad actus conjugales, necessariò etiam includit traditionem Juris in corpus suum ad ejusmodi actus; quia Matrimonium claudicare non potest, nec una pars obligari ad actus conjugales, quin etiam altera obligetur.

42 Sed verius est, Sponsalia non induci, aut perfici sola acceptatione promissionis Matrimonij, sed necessarium esse, ut ei accedat præterea repromissio. Ita Abb. in c. nome 5. de presump. n. 1. Felin. ibid. n. 19. Navar. Man. c. 22. n. 28. Sot. in 4. dist. 27. q. 2. Menoch. l. 3. presump. 42. n. 2. Gutier. de Matr. c. 5. n. 1. Sanch. l. 1. de Matr. D. 5. n. 12. Perez D. 1. f. 10. n. 2. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 2. Pal. tr. 28. D. 1. p. 3. n. 3. Engl. hic §. 2. n. 3. §. 8. König n. 44. Wiest. n. 46. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 3. n. 115. §. seqq. Ratio est; quia promissio Matrimonij cum aliquo incundi potest esse gratuita, & non repugnat, ut aliquis se obliget ad incundum cum alio Matrimonium, quin ad hoc obligetur promissarius, ut cum cit. advertit Schamb. hic n. 4. & probari potest à pari; nam ita obligare se aliquis potest ad equum suum vendendum alteri, vel cum ejus equo permutandum, quin vicissim iste ad eum emendum, aut permutationem admittendam sit obligatus. *Subsumo*; atqui promissio Sponsalitia nequit esse merè gratuita, & unam solum partem ligare, ut patet ex definitione Sponsalium n. 9. tradita, vi cujus Sponsalia sunt mentio, seu repromissio futurarum Nuptiarum: proinde non sufficit, ut una pars acceptet promissionem alterius, sed insuper requiritur, ut altera repromittat, sive se vicissim ad Matrimonium suo tempore contrahendum obliget, ergo &c.

43 Ex quo sequitur casu, quo Titius Berthæ promittit Matrimonium animo se ob-

ligandi hac sua promissione, si Bertha eam promissionem acceptet quidem, sed non vicissim Matrimonium eidem repromittat, hac promissione, & acceptatione obligationem Sponsalitam nullam contrahi, ut rectè Navar. Man. c. 22. n. 25. Henric. l. 11. c. 13. n. 2. Molin. tr. 2. D. 263. n. 11. Sanch. l. 1. de Matr. D. 5. n. 4. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 2. Engl. hic §. 2. n. 2. Pirh. n. 3. Schamb. n. 4. Wiest. n. 26. Ratio est; quia si obligatio Sponsalium induceretur, induceretur illa vel ex parte Titij, vel ex parte Berthæ: non ex parte Berthæ; quia hæc non voluit se obligare Titio, acceptando promissionem illius, sed hunc tantum obligatum sibi habere; actus autem agentium non operantur ultra intentionem illorum l. non omnis 19. pr. ff. de reb. credit. Non etiam ex parte Titij; quia hic non censetur aliam voluisse obligationem subire, quam contractus Sponsalitiij, & sub conditione, si etiam Bertha repromiserit Matrimonium. igitur cum Bertha vicissim non repromiserit, & se Titio obligarit, ex Titij promissione, utpote conditione non impleta, obligatio non confurgit.

Ex quo iterum deducitur, in casu dato Titium, usque dum Bertha repromittat, posse revocare suam promissionem, non obstante, quòd istam illa acceptaverit; quia adhuc est imperfecta promissio, utpote cum pendeat adhuc conditio, sub qua facta est. Excipitur, si Titius Berthæ tempus ad deliberandum dederit; tunc enim expectare debet ejusdem lapsum, nec revocare antea promissionem potest. Similiter revocare promissionem non potest, si hæc sit merè gratuita, & sine animo petendi, ut pars altera repromittat; nam per ejusmodi promissionem contrahitur ex parte promittentis obligatio absoluta, non quidem Sponsalitia (nam ista, ut dictum est, ex essentia sua est mutua) sed ad modum promissionis acceptatæ simplicis. Dixi ex parte promittentis; nam ex parte promissarii nulla oritur obligatio; & hinc iste etiam post acceptatam eam promissionem ad Matrimonium cum promittente contrahendum compelli nequit; quia tantum habuit promittentem sibi obligatum, ipse verò ex defectu repromissionis obligatus non fuit. Et hinc ex tali promissione etiam non nascitur impedimentum publicæ honestatis, sed Titius Berthæ, cui promissionem hujusmodi fecit, mortuâ contrahere Matrimonium cum sorore ipsius potest. Engl. hic §. 2. n. 3. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. §. 2. n. 9. fin.

Ad Argumentum n. 41. à parte adversa allatum patet ex dictis, meram acceptationem promissionis factæ non habere vim virtualis repromissionis; quia potest Bertha promissionem Matrimonij sibi à Titio factam acceptare, nec tamen vicissim se obligare Titio. Ad Conf. negatur paritas inter con-

contractum Matrimonij, & promissionem illius; nam in contractu Matrimoniali, cum ille ex natura sua sit mutuus, traditio, & acceptatio Juris in corpus ad actus conjugales aliter dari non potest, nisi conjuncta sit vicissim cum traditione Juris in corpus suum, cum sine hac traditio Juris in corpus facta ab una tantummodo parte fornicaria sit. Non ita se habet promissio Matrimonij ineundi merè gratuita, & simplex; nam hæc, ut ostensum hæcenus est, dari, & acceptari potest, quin vicissim acceptans Matrimonium repromittat.

45 Dub. 2. an nullo casu acceptatio vim repromissionis habeat? *R.* id posse, & debere colligi ex circumstantijs; nam si in talibus circumstantijs detur promissio ab alio factæ acceptatio, ut inde præsumi possit animus repromittendi, talis acceptatio pro repromissione habebitur, & præsumetur contracta obligatio Sponsalitia. Et talis facta est, quando in præsentia amicorum, vel aliorum actum fuit de Sponsalibus hic, & nunc contrahendis; nam eo casu postquam una pars intentionem contrahendi Sponsalia sufficienter declaravit, & promissit Matrimonium, altera pars acceptando promissionem censetur Matrimonium virtualiter repromississe. *Engl. hic §. 2. num. 8.* Ratio est, quia promissio non censetur aliter acceptari, quam quatenus facta est. sed præcisè facta est cum intentione hic & nunc contrahendi Sponsalia. ergo hoc, & non alio modo censetur acceptata.

46 Dub. 3. utrum acceptatio ad inducendam obligationem ex parte promittentis requiratur etiam, quando promissio Matrimonij est merè gratuita? *Certum est* requiri, quando fit præsentis. Quando absentis fit, dubium moveri potest: & ratio dubitandi sumitur ex *c. veniens 5. qui Cleric. vel voc.* ubi Matrimonij promissio absentis facta pro valida habetur sine ulla mentione acceptationis. *Sed dicendum.* ante acceptationem promissionis in casu proposito obligationem non induci. Ita *Gloss. in c. veniens cit. V. promissit.* *Hofst. ibid. pr. Joan. Andr. n. 8. Abb. n. 7. & in c. 2. de despons. impub. n. 2. Alex. de Nevo in c. 2. cit. n. 3. Molin. tr. 2. de J. & J. D. 263. n. 11. Sanch. l. 1. de Matr. D. 6. n. 24. & alij passim.* *Ratio est;* quia in materia Matrimonij, & alijs Ecclesiasticis, ubi Leges non sunt SS. Canonibus contrariæ, judicandum est secundum Leges *c. intelleximus 1. de nov. oper. nunt.* atqui SS. Canones in re ista non divertunt à Legibus, sed utroque Jure ad inducendam obligationem ex promissione acceptatio desideratur *c. Antigonus 1. & c. qualiter 3. de pact.* igitur promissio Matrimonij etiam gratuita ante acceptationem non obligabit, sed revocabilis erit. *Ad Rationem dubitandi,* ut rectè notant *Gloss. Hofst. Joan. Andr. in casu c. cit.* contractui nomine absentis in-

tervenit Procurator cum mandato speciali: quo casu consensus novus non requiritur, sed antiquus sufficit, modò interea revocatus non sit.

Quæritur 8. an promissio Sponsalitia 47 possit esse merè interna? *R.* negativè; sed debet signis externis exprimi. Ita communis cum *S. Thoma 2. 2. q. 88. art. 1. Ratio est;* quia dirigenda est ad alterum, à quo ipsa intelligi, acceptarique, & repromissio fieri debet. hoc autem fieri non potest nisi exprimat signum aliquo externo internus mentis consensus. ergo &c. Potest autem hoc fieri per verba non solum formalia, sed etiam virtualia, & quæcumque alia signa externa, quæ consensum in Matrimonium contrahendum sufficienter manifestant, ut clare sumitur ex *c. cum apud 23. & c. tue 23. b. tit.* Et procedit hoc etiam in ijs, qui loqui possunt; nam & hi, si alijs signis consensum suum declarent, validè contrahunt, *Pirh. hic n. 11. Schamb. ibid. n. 14.* *Ratio est;* quia substantia Matrimonialis, & Sponsalitiij Contractus consistit unice in consensu contrahentium, qui etiam sine verbis formalibus haberi potest.

Neque opus est consensum externum 48 poni ab ipso contrahente, sed hoc fieri potest etiam per internuntium, vel Procuratorem *c. fin. de Procurator. in 6.* quia Contractus Matrimonialis à Christo solum elevatus est ad rationem Sacramenti, de cætero non recedit à ratione Contractus Civilis, qualis antea contrahebatur à Sponsis. atqui antea de Jure Civili tam Matrimonium, quam Sponsalia contrahi poterunt per internuntium, & procuratorem *&c. l. fin. ff. b. tit.* ergo &c. Parum autem interest, quis continuatur hoc casu Procurator, mas, an foemina; nam etiam si Sponsalia à principalibus personis contrahenda desiderent virum, & foeminam, si tamen contrahantur à Procuratore, is potest esse foemina, vel masculus: quin & duæ foeminae, vel duo masculi ex parte utriusque principalis intervenire possunt, *Petr. de Ledesm. de Matrim. q. 42. art. 1. dub. 7. Sanch. l. 2. de Matr. D. 11. n. 15. Boff. de Matr. c. 3. §. 55. n. 277. Magnif. P. Schmier. de Sponsal. p. 1. c. 2. n. 82.* nec enim ex parte Procuratoris requiritur, ut ille sit capax juris, per suum ministerium acquirendi, sed tantum desideratur, ut ipse principalis, cujus ministerium agit, capacitatem illam habeat.

Dub. 7. qualia debeant esse verba, ut 49 his expressus censetur consensus Sponsalitijs? *R.* debent esse talia, quæ significant ipsam promissionem Matrimonij contrahendi. Unde promissio de Sponsalibus contrahendis, quamvis obliget ad Sponsalia contrahenda, & videatur esse promissio Matrimonij, saltem mediatè, nomen tamen Sponsalium non meretur, & ideo nec publicam honestatem, aliòsque effectus Spon-

salium proprios parit, sicut promissio venditionis non est venditio, neque titulum in alium transfert, Tusch. lit. s. concl. 402. n. 2. Covar. l. 4. p. 1. c. 4. pr. König bic n. 24.

§0 Ad dignoscendum, an verba, & alia signa posita promissionem. Sponsalitiâ significent, ex communi DD. sequentes ponuntur Regulæ. 1. intelligenda sunt secundum modum loquendi in Provincia tali receptum c. ex litteris 7. h. tit. l. semper 34. ff. de R. J. Covar. l. 3. var. c. 5. n. 1. Barbof. in c. ex litteris cit. n. 7. Pirh. bic n. 84. § 85. not. 3. Schambog. ibid. n. 16. Wiest. n. 47. 2. verba posterius promittentis, si significationem aliâs dubiam habeant, intelligenda sunt secundum verba promittentis prius, si hæc sint clara, Ledesm. de Matr. q. 45. art. 1. dub. 1. 3. si utrinque verba sint dubia, ex circumstantiis autem constet, quâ mente ea loquens protulerit, secundum hanc intelligi debent can. humane 11. caus. 22. q. 4. 4. imò verba, & signa, qualiacunque sint, per se non obligant, nisi, qui ijs sunt usi, revera consenserint in Sponsalia, quia hæc non verborum sonitus, sed consensus facit. Et hinc 5. quibuscunque signis, aut verbis quis usus sit, si tamen Judici probare possit, quòd alio, quàm Sponsalia contrahendi animo usus iisdem sit, in foro etiam externo non tenebitur, ut cum Sanch. Less. Gob. Pirh. rectè advertit P. Wiest. bic n. 49.

§1 Porro verborum formulæ diversæ à DD. afferuntur, quibus significari sponsalia de futuro possunt. Ex his aliquæ sunt certæ, quæ omnium iudicio contractum Sponsalitiû indicant, ut *Contraham tecum Matrimonium ducam te in conjugem, accipiam te in meam* &c. Aliæ verò sunt dubiæ, ut si quis Berthæ reprimenti dicat, *Accipio te in crastinum*. Rationem dubitandi facit verbum præsentis temporis *accipio*, ob quod Zoësius existimat non esse Sponsalia de futuro sed Matrimonium conditionatè initum, quod adveniente die crastina, tanquam impleta conditione, sine novo consensu fiat absolutum. Sed dicendum, in dubio censerentur tantum inita Sponsalia de futuro; quia licet *accipio* sit verbum præsentis temporis, per clausulam tamen *in crastinum* impeditur de præsentis effectus, & tantum ea proferens videtur se obligare ad Matrimonium contrahendum cras. Schamb. bic n. 20.

§2 Dub. 2. an Matrimoniale, an verò Sponsalitiû duntaxat contractum importent verba *Volo te habere in uxorem*? Hodie quando post Trid. sess. 24. c. 1. de reform. nullum Matrimonium contrahi potest sine Parocho, & testibus, atque ex generali Ecclesiæ ritu contrahentes conveniunt in ipsa Ecclesia, ut non Sponsalia de futuro, sed Matrimonium per verba categorica, interrogante Parocho, contrahant, vix

amplius controversiæ hujus videtur esse utilitas.

Controversia est de Jure antiquo, Refert Zoësius, quòd aliqui velint sub hac forma contineri Matrimonium. Rationem dant 1. propter verbum executionis, scilicet *Volo te in uxorem*, cui additus infinitivus *Habere* ponit perfectionem actûs. 2. Is, qui dicit, *Volo te in uxorem habere*, tacitè dicit, *Non volo tecum inire Sponsalia*, ergo ita dicendo init Matrimonium. 3. c. ex parte 9. h. tit. dicitur per eam formulam initum esse Matrimonium.

Sed plerique in hoc conveniunt, §3 quòd decisio sit principaliter desumenda ex circumstantiis, & mente contrahentium, an scilicet voluerint contrahere Sponsalia, vel Matrimonium, juxta Regulas n. 50. datas.

Neque contrarium probant Argumenta opposita. Ad 1. qui dicit se velle emere, aut velle vendere, non potest censerentur eam rem jam emisse, aut vendidisse, cum promissio contractûs distet ab ipso contractu. Directè respondeo, esse infinitivus verbo executionis additus ponat perfectionem actûs, non tamen idcirco significatur præsens executio, sed potius futura, nisi aliud colligatur ex circumstantiis. Ad 2. Negatur Ant. quia dicit, *Ineo tecum Sponsalia, vi quorum te habebis postea uxorem*. Ad 3. in casu c. cit. proferentes ea verba addebant, *Ab hoc tempore te pro conjuge tenebo*, quæ verba addita faciunt futurum *Tenebo* referri ad præsens.

Dub. 3. an Sponsalia ineanantur per §4 verba, *Nullam ducam præter*, vel *nisi te*, aut alia his æquivalentia. Affirmant Ant. de Butrio in c. ex parte 9. h. tit. n. 10. Abb. ibid. n. 8. Rosell. V. Matrimonium 3. n. 4. Sylv. V. Matrimonium 2. q. 10. di. 4. Menoch. l. 3. præsumpt. 3. n. 8. & alij plures apud Sanch. l. 1. de Matrim. D. 19. n. 3. Fundantur 1. quia dictio *Nisi* (eandem vim, ac sententiam Barbof. Usufr. di. 279. n. 4. tribuit particulæ *præter*) ex sua natura semper contradicit præcedentibus, & propterea sicut, quando oratio affirmativa præcedit, ut cum dico, *Omnes currunt, nisi Petrus*, ipsa negat, ita quando præcedit Oratio negativa, ut cum dico, *Nemo currit, nisi Petrus*, ipsa affirmat juxta l. actione 4. C. de transact. & ibi Interpp. cum ergo in propositione, *Nullam ducam nisi*, vel *præter te* dictiones *Nisi*, & *Præter* præcedat oratio negativa, ipsæ affirmabunt, & cons. inducent obligationem Sponsalitiâ. 2. Quando Judæi inclamârunt Pilato, *Non habemus Regem, nisi Cæsarem*, sensus hic erat, *Cæsar est noster Rex, & non alius*. ergo quando Sempronius Berthæ dicit, *Non ducam aliam, nisi te*, sensus erit, *Te ducam, & non aliam*. 3. Si quis dicat, *Te ducam, non aliam*; vel *non aliam*,

aliam, sed te ducam, censetur contrahere vera Sponsalia, ut cum communi docent Sanch. D. 19. cit. n. 2. & Rosignol. de Sponsal. pren. 5. §. 17. n. 2. ergo etiam si quis pronuntiet formulam in quaestione allatam. 4. Qui dicit, Nullam duco, quam te, vel nisi te, censetur contrahere Sponsalia de praesenti. ergo qui dicit, Nullam ducam praeter, vel nisi te, censetur contrahere Sponsalia de futuro. 5. Ista formula est saltem dubia. atqui in dubio, sicut pro Matrimonio, ita & pro Sponsalibus pronuntiandum est, ergo &c.

Verum his non obstantibus, probabilius est non contrahi obligationem Sponsalitiarum absolutam. Ita Alex. de Nevo in c. 9. h. tit. n. 31. Covar. p. 2. de Sponsal. c. 4. §. 1. n. 8. Henric. l. 11. c. 12. n. 7. Gurier. l. 1. qq. can. c. 21. n. 13. §. seq. Barth. de Ledelm. de Matr. dub. 9. Sanch. D. 19. cit. n. 5. Laym. l. 5. ir. 10. p. 1. c. 1. n. 2. coroll. 2. Rosign. §. 17. cit. n. 3. §. seq. Zes. hic n. 12. Engl. §. 2. n. 11. Schamb. n. 19. Wiest. n. 35. Reiffenstuel. n. 33. Magnif. P. Schmier p. 1. de sponsal. c. 3. n. 5. Ratio est; quia formula quaestio- nis est negativa, sicque promissionem futuri Matrimonij non tam refert, quam excludit. Et licet per adjectas particulas praeter, & nisi, tanquam exceptivas, limitetur antecedens negatio, attamen limitatio ista non est absoluta, sed resolvitur in conditionem, idemque significat, ac Non ducam uxorem, vel si aliquam duxero, te ducam. Idque de particula exceptiva Nisi deducitur ex l. quibus 40. §. quidam 2. ff. de condit. §. demonstr. ubi probatur responsum Labeonis, existimantis, in utroque casu Legatum sub conditione relictum esse, sive testator dixerit, Heres meus pecuniam, si mater mea morietur, dato; sive scriperit, Nisi mater mea morietur. Conf. quia in dubio, quando Jure aliquid dispositum non est, non facile inducenda est obligatio arg. l. Arianus 47. ff. de O. §. A. praesertim ad contrahenda Matrimonia, quae, cum coacta sunt, frequenter difficiles exitus habere solent c. requisivit 17. in fin. h. tit.

56 Addidi, Non contrahi obligationem Sponsalitiarum absolutam; nam conditionata illis verbis contrahitur, scilicet ducendi hanc, si aliquam ducere velit, vel disjunctivè hanc, vel nullam ducendi. Quod si tamen formula saepius memorata sic efferretur, Ducam uxorem, & nullam aliam, nisi te, per ea verba censerentur contracta Sponsalia pura, ita, ut ea proferens se censeatur obligare ad hanc ducendam, ut notat Zes. hic n. 1. & ratio est; quia per verba illa, Ducam uxorem, sublata est disjunctio hanc, vel nullam ducendi. Imò si ex conjecturis, & circumstantijs deprehendi possit, quòd Titius e. g. dum

Berthæ dixit, Nullam aliam ducam, nisi te, voluerit actu contrahere Sponsalia de futuro, censentur contracta absolute, non obstante ambiguitate formulæ, quippe cujus incertitudo per circumstantias tali casu sufficienter determinatur. Covar. p. 2. de Sponsal. c. 4. n. 3. Sanch. l. 1. de matr. D. 19. n. 7. Rosignol. l. cit. n. 3. Engl. n. 11. cit. in fin. König n. 40. v. mihi videtur, Magnif. P. Schmier c. 3. cit. n. 19. quia juxta dictum S. Gregorij relatum c. secundo 41. de Appell. non intentio verbis, sed verba intentioni accommodari debent.

Neque aliud evincitur ex Argu- 57 mentis sententiæ oppositæ. Ad 1. dictio Nisi interdum, praesertim ad futurum tempus relata, conditionalis est, ut clarè patet tum ex l. quibus cit. tum arg. l. si sterilis 21. §. sed etsi 5. ff. de act. empt. quæ dicitur, si quis alteri fundum ita vendat, ex vendito actionem tum demum dari, si alteri vendiderit; & ex l. Titia 59. §. fin. ff. de manumiss. testam. ibi Onesiphore, nisi, h. e. si diligenter rationes reddideris, liber ne esto? Ad 2. Negatur Conf. Disparitas est, quia propositio Non habemus Regem, nisi Caesarem, est concepta de praesenti; propositio autem, Non ducam aliam, nisi te, est concepta de futuro. atqui, ut optimè cum alijs notat Magnif. P. Schmier c. 3. cit. n. 15. §. 16. particula exceptiva Nisi, vel Quam, quando apponitur promissioni de praesenti, continet affirmationem absolutam; si verò concepta est de futuro, parit affirmationem conditionatam tantum. Ad 3. iterum negatur Conf. Ratio discriminis est; quia Te ducam, vel sed te est affirmativa continens promissionem futuri Matrimonij cum certa persona; nec illa destruitur per annexam negationem, Non aliam, utpote quæ cadit super objectum diversum, nec vim conditionis, sed majoris explicationis habet. At propositio Non ducam aliam, nisi te, est negativa, & annexa particula exceptiva Nisi, cum vim conditionis habeat, non limitat negativam aliter, quam conditionatè, ut nempe eam pronuntians obligetur eam personam ducere, si ducere uxorem velit. Ad 4. patet ex haecenus dictis; discrimen enim inter utramque illam propositionem est, quòd ea, quæ in Ant. est posita, sit concepta de praesenti, & pariat affirmationem absolutam, ea verò, quæ in Conf. concepta sit de futuro, & contineat affirmationem conditionatam. Ad 5. in dubio de valore Sponsalium potius standum pro libertate est, ut declaravi supra n. 6.

Dub. 4. an sufficiens Sponsalium signum sit taciturnitas Sponsi, vel Sponsæ ad oblatas sibi nuptias? R. hic distinguendi sunt tres casus. 1. Quando Berthæ e. g. ad Matrimonij promissionem sibi

sibi à Titio factam tacet. 2. Quando tacet ad Sponsalia nomine ipsius contracta à parentibus. 3. Quando nomine ipsius Sponsalia contrahunt cognati ejusdem, fratres, aut tutores, & illa præfens non contradicit.

Ad 1. convenit inter DD. tenendam esse negativam; quia in ijs, quæ præjudicium afferre possunt, taciturnitas pro signo consensûs non habetur, nisi quando tacens, si dissentiat, loqui tenetur, ut *arg. l. filiusfamilias 8. §. invitus 1. ff. de Procurator. advertunt Dyn. in Reg. qui tacet 43. in 6. n. 3. Covar. præf. c. 15. n. 5. & deinde, Petr. Barbof. in l. que dotis 33. n. 153 § 164. ff. solut. Matr. August. Barbof. Usufr. axiom. 217. n. 3. Engl. hic §. 2. n. 8. König ibid. n. 44. §. sed negativam, Wiest. n. 39.*

59 Ad 2. triplex sententia DD. est. Nam 1. aliquid apud Gutier. *de Matr. c. 13. n. 1.* generaliter negant sufficere solam taciturnitatem, nisi alia signa interni consensûs in filiis accedant; tum quia tacens non censetur consentire, cum de obligatione suæ personæ, & gravi præjudicio agitur, secundum dicta *n. præc.* tum quia essentia Sponsalium consistit in vero, & naturali consensu ipsorum contrahentium *l. sufficit 5. & l. Sponsalia 11. ff. b. tit.* consensus autem ex taciturnitate non est verus, & naturalis, sed præsumptus tantum præsumptione Juris *c. un. §. fin. de despons. impub. in 6.*

2. Alij cum Joan. Andr. *in c. un. cit. n. 2. Franc. ibid. n. 4. Gutier. c. 13. cit. n. 11. Sanch. l. 1. de Matr. D. 23. à n. 6. Dian. p. 3. tr. 4. resol. 271. in fin. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 2. n. 53.* distinguendum putant, an Sponsalia nomine filiae à parentibus contrahantur, præfente filia, an ea absente, & ignorante. *Si primum*, concedunt ex taciturnitate ejusdem præfumi consensum in Sponsalia ob decisionem Bonifacij VIII, *c. un. cit.* *Si secundum*, ultra taciturnitatem alia signa requiri volunt, nisi textu ejusdem *cap.* ubi exigitur, ut postquam filij de parentum contractu notitiam adepti sunt, ipsi hujusmodi contractum tacite, vel expresse ratificaverint. Disparitatis rationem dant istam; quia dum filius præfens est, & intelligit, quid nomine suo à parentibus agatur, magis præsumitur reclamaturus, si interne non consentiret, quam dum est absens, ubi ordinariè non ita aperte advertit suum versari præjudicium, & facile credit, se adhuc reclamare posse, ubi ad Sponsam, vel amicos ejusdem pervenerit.

3. Communior sententia cum S. Thom. *in 4. dist. 27. q. 2. art. 2. ad 1. Paludan. ibid. q. 1. art. 1. concl. 1. n. 4. Sot. ad eandem dist. q. 2. art. 2. ad 1. Ancharan. in c. un. cit. §. fin. n. 3. Henriq. l. 11. de Matrim. c. 13. n. 5. Petr. à Ledesma. de*

Matrim. q. 43. art. 2. dub. ult. concl. 2. Rodriq. tom. 1. summi. edit. 2. c. 234. n. 4. Conink D. 21. dub. 3. n. 38. Pal. tr. 28. D. 1. p. 4. n. 14. Perez D. 4. sect. 6. n. 15. Pirh. tit. de Matrim. contract. contr. interd. Eccl. n. 5. not. 5. König hic n. 19. § 20. Wiest. ibid. n. 41. docet, utroque casu, sive filio, aut filia præfente, sive illa absente, ejus nomine parentes ipsius Sponsalia contrahant, ex sola taciturnitate præfumi consensum. Ratio est; quia in utroque casu filia, si non consentiat desponsationi suæ, ne parentum dicta, aut acta contemnere videatur, ubi intelligit factum, mentem suam explicare tenetur. igitur quando tacet, & factum sibi displicere non exprimit, præsumitur consentire juxta Reg. qui tacet 43. in 6.

Proceditque hoc tam de patre, quam de matre; quia *c. un. cit. §. fin.* non distinguit, neque ratio æqualitatis distinguere finit, eod quod affectus teneretur perinde, vel magis in matre, quam in patre reperitur. *Sanch. D. 23. cit. n. 9. Pal. tr. 28. D. 1. p. 4. n. 12. Engl. tit. de despons. impub. §. 2. n. 4. Passerin. in c. un. §. fin. cit. n. 24. Magnif. P. Schmier. c. 2. cit. n. 39.* Neque refert, an liberi illegitimi, an legitimi sint, sui, an emancipati; quia in *c. cit.* non fit discrimen, potiorque videtur hic esse consideratio naturalis, quam civilis, atqui ratio naturalis non minus pro illegitimis, & emancipatis pugnat, cum etiam in hos parentum amor præsumatur ingens. *Sanch. l. cit. n. 10. § 11. Gutier. de Matr. c. 13. n. 7. § 8. Engl. n. 4. cit. Magnif. P. Schmier n. 40.*

Dixi præfumi consensum; nam si liberi revera non consentiant, non inducetur obligatio Sponsalitia; quia Sponsalia requirunt consensum non qualemcumque, sed verum, & naturalem, qualis non est consensus præsumptus tantum, cum revera præsumptus consensus conjugii possit cum actuali dissensu interno, quem non audeant liberi explicare, absterriti metu reverentia. Item potest contingere, ut liberi quidem consentiant acceptando promissionem sibi factam, sed absque repromissione; nam juxta *Reg. 44. in 6. is, qui tacet, non fatetur, sed nec urique negare videtur.* Quod si fiat, in foro interno, in quo creditur dicenti tam contra quam pro se, præsumptio hæc nullum habebit locum: imò nec in foro externo si puella dissensum probaverit, quod fieri per conjecturas, & præsumptiones alias, aut in earum defectum per juramentum poterit, Magnif. P. Schmier n. 51.

Argumenta primæ sententiæ n. 59. 64 allata non multum urgent. Ad 1. etsi agatur de obligatione liberorum, tamen ex intentione parentum non tam de præjudicio, quam de utilitate tacentis agitur, si-

qui-

quidem paternus amor nihil in illis finistri suspicari permittit. *Ad 2.* etsi concedendum omnino sit non fore Sponsalia, si liberi, quorum nomine contrahuntur, revera non consensissent, ut patet ex *n. præc.* in foro tamen externo absolute iudicabitur, & præsumetur adfuisse consensum, adeoque Sponsalia reipsa, & valide fuisse contracta, donec præsumptio hæc per contrarium probationem, aut præsumptionem fortiozem elidatur.

Ad 3. dubij *n. 58.* propositi membrum certum est, si fratres, cognati, Tutores &c. ad Sponsalia contrahenda instructi sint speciali mandato, ex taciturnitate præsumi consensum; cum enim Matrimonium per Procuratorem contrahi possit, contrahi etiam Sponsalia poterunt nomine puellæ præsentis, & tacentis. *Conf.* praxi Indiarum, & præsertim Americæ, in quarum pluribus Provincijs in Matrimoniali contractu verba consensum significantia proferuntur non ab ipsis contrahentibus, sed eorum nomine à loci Præfecto.

66. *Controversia est* de casu, quo cognati, tutores &c. non habent speciale mandatum. *Gloss.* in *c. un. V. Sponsalia de despons. impuber.* *Hofst.* in *c. littere 1. de Matr. contract. contr. inter dict. Eccl.* *Ancharan.* *ibi n. 2.* *Rodriq. tom. 1. Summ. edit. 2. c. 234. n. 4.* *Pont. l. 2. c. 14. n. 17.* & alij, præsertim antiquiores, putant etiam hoc casu taciturnitate puellæ induci Sponsalia: quod quidam extendunt etiam ad extraneos, cum moderamine tamen, & distinguendo inter forum externum, & internum; nam ut in foro externo censentur contracta Sponsalia, putant satis esse, quicumque respondeat, in foro interno autem minime, nisi tutores, aut cognati sint, ut videre est apud *Sanch. l. 1. D. 23. n. 6.* *Nituntur 1. textu c. littere cit.* ubi referuntur Sponsalia, à fratre contracta pro sorore tacente, & consentiente. *2. c. ex parte 14. de restit. spoliat.* dicuntur contracta nomine neptis à patruo. *3.* si à parentibus contracta sint Sponsalia, taciturnitas pro consensu habetur, quia parentes liberos suos naturaliter valde diligunt, & propterea optime ipsis consulere præsumuntur, idem autem præsumi potest de fratribus, cognatis, tutoribus &c.

Sed melius negativam defendunt *67.* *Paludan. 4. dist. 27. q. 1. art. 1. concl. 1. n. 4. & q. 2. art. 3. concl. 4. n. 19. § 20.* *Covar. de sponsal. p. 1. c. 4. pr. n. 4.* *Gutierrez. c. 13. de Matr. n. 2.* *Sanch. D. 23. cit. n. 7.* *Pal. tr. 28. D. 1. p. 4. n. 17.* *Barb. in c. littere cit. n. 3.* *Engl. tit. de despons. impub. §. 2. n. 21.* *Pinh. tit. de Matr. contract. contr. interdicit. Eccl. n. 5. not. 5.* *Schamb. hic n. 14.* *König. ibid. n. 21.* *Wiest. n. 43.* *Magnif. P. Schmier. de Sponsal. p. 1. c. 2. n. 75.* *Ratio est;* quia *R. P. S. bmalzgruber L. IV.*

contractus Matrimonij, & Sponsalium de Jure naturali, & Divino ita personalis est, ut nemo, etiam pater, eo Jure præstare consensum possit pro filio, nisi speciale ab eo mandatum habeat. igitur dum parentum consensus, junctus cum taciturnitate filij, Sponsalia præsumpta facit, id habetur ex dispositione, & præsumptione Juris positivi tantum per *c. un. cit.* quæ cum sit restrictiva Juris naturalis, ultra casum in Jure expressum extendi non debet. extendere autem, si procederet etiam in fratribus, cognatis, tutoribus; quia *c. cit.* solorum parentum meminit. ergo &c.

Ex quo sequitur, licet fortasse pupillus, aut soror reipsa complacentiam, & internum consensum sponsalia contrahendi, seque obligandi habeat, dum tutor, vel frater ejus nomine contrahit, inde tamen Sponsalitiæ obligationem neque pro foro interno, & conscientie ullam exurgere, ut bene advertit. *König. hic n. 21. fin.* *Ratio est;* quia ut *n. præc.* ostensum est, ex Juris dispositione verba solorum parentum, non verò tutoris, vel alterius quomodocunque conjuncti consensum internum in Sponsalitiæ obligationem significant. igitur etsi pupillus, vel soror ad promissionem tutoris, vel fratris tacuerit, non tamen censetur hoc ipso promississe Matrimonium; vel si illud interne promissit, hæc tamen promissio, quia signo idoneo ab ipso promittente expressa non est, & ideo ab altera parte acceptari non potuit, obligatoria nullatenus erit.

Neque vim aliquam habent Argumenta opposita. *Ad 1.* in casu *c. littere cit.* soror præsens non tacuit, sed ut textus habet, consensit, & quidem expressè; nam hoc agebatur, ut mediante fratre tanquam per Procuratorem Sponsalia contraherentur secundum *Gloss. ibid. V. præsentis.* *Ad 2.* ex textu satis colligitur Sponsalia à patruo in casu ejus *can.* vel nulla fuisse contracta, vel si contracta sunt, fuisse invalida. *Ad 3.* ut minor est cognatorum amor, quam parentum, ita etiam minus studium ac cura providendi sororibus & cognatis; cons. etiam non est eadem ratio taciturnitatem pro consensu interpretandi.

Dub. 5. an sufficiens Sponsalitiæ promissionis signum sit anuli traditio, & receptio, sive, ut vocari solet, *nubarratio.* *n.* ex se est insufficientis; quia ex alijs etiam amoris inhonesti causis, fieri potest ut rectè observant *Abb. in c. fin. de despons. impub. n. 7.* *Menoch. l. 3. præsumpt. 2. à n. 1.* *Mascard. de probat. concl. 1024. n. 2.* & seq. *Sanchez. l. 1. de Matr. D. 22. n. 1.* *König. hic n. 40. §. quod attinet.* Unde, ut contracta obligatio

nis Sponsalitiæ indicium præbeat, alia ad-
minicula debent accedere.

71 Talia sunt 1. si consuetudo loci sit,
ut anuli traditio significet Sponsalia; cen-
sebitur enim facta secundum loci consuetu-
dinem. 2. si verba unius, quibus ani-
mum Sponsalia contrahendi expressit,
præcesserint, & post hæc sequatur immis-
sio anuli, & traditio; quia tacens con-
sentit facto ipso, dum anulum recipit. 3.
quando traditio, & receptio anuli facta
est in ipso tractatu, inter Sponfos, eorū-
ve parentes, & amicos instituto de Matri-
monio ineundo. Quare hac in re cir-
cumstantiæ ejusmodi attendi debent.

72 Porro quod de traditione anuli &
ejus receptione dictum est, etiam dicen-
dum de manu porrectione, missione
jocalium &c. quia talia signa præsumuntur
exhiberi, & acceptari ea intentione, quã
proferuntur, & acceptantur verba in tali
tractatu, aut discursu arg. l. *semper* 33. ff.
de R. J. Sanch. *D.* 22. cit. à n. 2. Pol. *tr.*
28. *D.* 1. p. 4. n. 10. Dicaill. *D.* 1. *de Matr.*
dub. 8. n. 147. Pirh. *hic* n. 8. Engl. §. 2. n. 8.
König n. 40. Wiest. n. 38. Magnif. P.
Schmier p. 1. *de Sponsal.* c. 3. n. 84. & alij
apud istos.

73 Queritur 9. an promissio Matri-
monij ineundi possit esse clandestina? Tri-
plex est sententia. Prima vult Spon-
salia clandestina esse invalida. Ita Albornoz.
tr. de art. contract. l. 4. tit. 1. Matienz. in
Rubr. tit. 1. gloss. 1. n. 45. pr. §. n. 50. *tr.*
fin. l. 5. nov. *collect. reg.* Segura *D.* *reñ.*
Jud. Eccl. p. 2. c. 15. à n. 6. apud Gutier. c. 4.
de Matr. n. 1. Secunda concedit quidem
ea esse valida, negat autem licitè sic iniri.
Ita Host. in c. *fin. de clandest.* despons. *V.*
contrabenda, Joan. Andr. *ibid.* n. 4. An-
char. n. 17. Abb. n. 6. Alex. de Nevo n.
15. Angel. *V. clandestinum* n. 3. Sylv. *V.*
Matrimonium 6. q. 7. *dict.* 5. §. 6. Armill.
V. Sponsalia n. 14. Cajet. in *Summ. V. eod.* &
videtur istud etiam probari posse ex l. *Ora-*
tio 16. ff. *h. tit.* ubi ex mente Modestini
Jcti prohibitis nuptijs etiam Sponsalia pro-
hibita censentur, atqui Matrimonium clan-
destinum prohibitum est, imò Jure novo
Trid. nullum, ergo &c.

74 Sed hoc non obstante, dicendum,
Sponsalia clandestinè inita, & valida, & li-
cita esse. Ita Petr. de Ledesm. *de Matr.* q.
45. *art.* 5. *circa* 2. *punct.* *dub.* 4. Gutier. c.
4. *cit.* à n. 1. Sanch. l. 1. *de Matr.* *D.* 12.
n. 2. §. *D.* 13. n. 2. Rebell. *de oblig. Just.* l.
4. *sect.* 3. n. 56. Pont. l. 12. c. 5. n. 6. Pe-
rez. *D.* 5. *sect.* 2. n. 2. Vall. *hic* §. 2. n. 3. *et*
alium Engl. §. 2. n. 6. Pirh. n. 26. Schamb.
n. 20. Wiest. n. 50. Wex *Ariadn.* p. 5.
tr. 2. p. 1. §. 5. n. 10. Ratio est, quia
Sponsalia clandestina nullo Jure sunt irri-
tata, aut prohibita. Interim tamen, ut
bene advertit Engl. l. *cit.* ad futuram pro-

bationem pro casu; quo fortè alterutra
pars Sponsalia negare vellet, utique con-
sultum erit vel testes adhibere, vel scrip-
turam desuper conficere. Nunquam au-
tem consultum videtur esse, ut contractui
Sponsalium de futuro cum ceteris testibus
adfit Parochus, ob periculum, ne fortè
Sponsi, omisis Sponsalibus de futuro, &
denuntiationibus, contrahant Sponsalia de
præsenti, & ipsum Matrimonium. Wex
Ariadn. l. *cit.* n. 12. tamen monet, circa
hoc consulenda Statuta Diocesana; nam
in aliquibus Diocesisibus coram Parocho
fieri Sponsalia solent.

Neque contrarium probat Argu-
mentum Adversariorum; quia l. *Oratio* *cit.*
ut *ibid.* notat Brunnem. n. 2. solum procedit,
quando eadem est ratio Sponsalium,
& Matrimonij, atqui in proposito casu non
est eadem ratio: quia Matrimonium clan-
destinum à Trid. prohibitum, & irritatum
est ob incommoda, quæ secum trahunt;
hæc autem tam gravia, & tam frequentia
post se non trahunt Sponsalia de futuro
clandestina. igitur cum Decretum hoc Syn-
odale correctorium sit Juris antiqui, à
Matrimonio ad Sponsalia extendi non de-
bet, quod etiam declaravit S. Congr. Card.
Trid. Interpp. apud Rebell. *sect.* 3. *cit.* n. 49.
& Perez *sect.* 3. n. 6.

Dices: juxta Reg. *cum* quid 39. in 6. 76
cum quid prohibetur, prohibentur omnia,
quæ sequuntur ex illo; & quod prohibitum
est in termino, etiam prohibitum in via
censetur. Menoch. *adipisc. remed.* 4. n.
816. & Mascard. *de probat. concl.* 102. n. 1.
atqui Sponsalia sunt via ad Matrimonium,
ergo cum Matrimonium clandestinum pro-
hibitum sit, etiam Sponsalia de futuro clan-
destina prohibita censentur. *v.* Spon-
salia sunt quidem via ad Matrimonium,
non tamen Sponsalia clandestina sunt via ad
Matrimonium clandestinum; quia etsi illa
clandestinè sint celebrata, Matrimonium ta-
men postea adhuc celebrari in facie Eccle-
siæ potest.

Dub. 1. quomodo probeatur contra-
ctus Sponsalium de futuro? *re.* probari
potest non solum per testes, & scripturam
authenticam desuper confectam; sed etiam
per Epistolam confessatam; quia hæc con-
trà scribentem plene probat; ut dictum est
Libr. 2. Tit. 22. n. 77. ergo etiam plene
probat Sponsalia. *Proceditque hoc,*
tamen talis Epistola careat die, loco, Con-
sule, inscriptione, subscriptione. Rot. p. 2.
recent. decis. 772. n. 9. An eundem contra-
ctum probent etiam Litteræ amatoriaræ, in
quibus scribens puellam blanda oratione
Sponsam salutaverit, controversa est. Af-
firmant nonnulli argumento ducto à simili,
quod Dominus, si apud acta Servum filium
nominaverit, eum liberum faciat l. *un.* §.
similique 10. C. *de Latin. libert. tollend.*

Sed

78 Sed etfi tales Litteræ præfumptionem aliquam gignant, si personæ fuerint æqualis conditionis *can. dicat 9. caus. 32. q. 4.* & coadjuvent probationem Sponsalium ac Matrimonij, *Rot. decis. 772. cit. n. 8.* solæ tamen leviores sunt, quam ut in re tam gravi plenam probationem inducant: & sicut si in Litteris ad ancillam datis eam forem quispiam appellaverit, id non efficitur, eam veram sororem ipsius esse *l. non Epistolis 13. C. de Probat.* ita nec fit Sponsa illa, quam procus Sponsam in Epistola sua salutavit.

Neque obstat textus *l. m. §. similique* in contrarium allegatus; quia ibi non dicitur, quod Servus, quem Dominus filium nuncupavit, hoc modo jus filij accipiat (nam hoc expressè negatur *§. fin. Inst. de adopt.*) sed asseritur duntaxat sic nuncupatum libertatem consequi: quod ob singularem libertatis favorem est constitutum.

§. II.

De Effectu Sponsalium.

SUMMARIUM.

80. Qualis obligatio oriatur ex Sponsalibus validis?
 81. An gravis?
 82. 83. An ea oriatur etiam ex promissione Matrimonij gratuita acceptata?
 84. 85. An fornicatio Sponsi, aut Sponse advesetur Justitiæ?
 86. 87. Et sit circumstantia necessariò aperienda in Confessione?
 88. An sit Adulterium?
 89. 90. 91. Quando Sponsalia implenda sint?
 92. 93. 94. 95. An ad instantiam unius Sponsorum pars altera ad impletionem compelli pœnis Ecclesiasticis possit?
 96. Quid sit impedimentum publicæ Honestatis?
 97. Ratio illius introducti.
 98. 99. Unde oriatur?
 100. Quousque se extendat?
 101. Quil requiratur, ut inducatur per Matrimonium ratum?
 102. An inducatur etiam per Matrimonium invalidum ratione clandestinitatis?

Dub. 2. an si contingat, ut in solenni Sponsalium contractu interfit etiam Parochus, & partes in illius, & aliorum præsentia bey dem Handstreich utantur verbis de præsentu, dicentes, *Ego te accipio in uxorem, & Ego te in maritum*, cenferi debeat Matrimonium initum? R. negativè; quia præsumi non debet eos voluisse id cum peccato contrahere. Posito, quod habeant intentionem contrahendi, ea non sufficeret; quia hanc intentionem suam debuissent intimare Parocho, & testibus, aliàs isti testificabuntur solum de contractu Sponsalium de futuro, ad quem celebrandum sunt convocati. Quodsi autem intimatio sufficiens facta esset, esset Matrimonium, sed illicitè contractum, & contrahentes puniri possent *c. fin. de clandest. despons.* Et hanc ob causam *n. 74.* monui, non esse consultum, ut contractui Sponsalium de futuro interveniat Parochus.

103. Ex quibus Sponsalibus inducatur hoc Impedimentum?
 104. 105. 106. An etiam ex Sponsalibus fictis, aut ob aliud impedimentum occultum invalidis?
 107. Utrum nascatur ex Sponsalibus incertis?
 108. Aut conditionatis?
 109. 110. 111. An superveniens Sponsalibus prius initis ea tollat?
 112. 113. 114. An impedimentum hoc sit perpetuum?
 115. 116. 117. Quis sit effectus Sponsalium, quando post ea contracta sequitur copula carnalis Sponsi cum Sponsa?
 118. An hujusmodi præsumpta Matrimonia habeant defacto locum etiam nostris temporibus?
 119. An Jure antiquo præsumatur etiam Matrimonium, quando copula solum est attentata?

Effectus Sponsalium triplex refertur. Primus est Obligatio inde orta. Alter Justitia publicæ honestatis. Tertius, qui locum maximè habet Jure antiquo, & ubi Tridentinum quoad reformationem Matrimonij non est receptum, est ipsum Matrimonium, quod contractum præsumitur casu, quo post Sponsalia de futuro inita sequitur copula carnalis Sponsi cum Sponsa. 80. Queritur I. qualis obligatio nascatur ex Sponsalibus validè initis? R. hæc Jure Civili minis fortis est, quam quæ Jure Canonico inducta est; nam Jure Civili is, R. P. Schmalzgrueber L. IV.

qui Sponsalibus obligatus est, permittitur conditioni renuntiare, & postea contrahere cum alia *l. alij 1. C. h. tit.* Si verò absque renuntiatione prævia Sponsa alij nupserit, aut aliam Sponsus duxerit, notatur infamià *l. quid ergo 13. §. item si 3. ff. de his, qui not. infam.* Canonico Jure, & quo hodie in Sponsalibus, & Matrimonio utimur, ex Sponsalibus validè initis cum una nascitur impedimentum, non quidem dirimens, sed impediens, ne licitè contrahere Matrimonium cum alia possit, qui uni per Sponsalia est obligatus. Procedit-
 C 2 que

que hoc, sive hujusmodi promissiones sint juramento confirmatae, sive simpliciter factae, ut patet ex *can. desponsatam 27. & can. fin. caus. 27. q. 2.* & clarius habetur *c. praeerea 2. c. si inter 31. b. tit. c. de illis 7. de Despons. impub. & c. duobus 1. de Spons. duor. Alex. Carerius de Sponsa. l. 1. c. 11. Gutier. c. 15. de Matrim. n. 1. Sanch. l. 1. de Matrim. D. 27. n. 1. Wiest. hic n. 53. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 4. n. 1.* Estque obligatio ista non tantum fidelitatis, sed etiam Justitiae, qualem inducit omnis promissio mutua, & onerosa.

81 Dub. 1. an haec Sponsalium obligatio sit gravis? *Gloss. in l. alij cit. Dynus ibid. Abb. in c. requisivit 17. b. tit. num. 6.* existimant, etiam de Jure Canonico obligationem istam non esse gravem, nisi Sponsalia sint jurata, & hoc ideo, ne conjugij ineundi libertas nimium restringatur.

Sed tanquam certum tenendum est, obligationem ex Sponsalibus ortam gravem esse. Ita S. Thom. in 4. dist. 27. q. 2. art. 1. ad 2. Palud. ibid. q. 1. art. 2. post 3. concl. n. 14. Angel. V. Sponsalia n. 21. Sylv. ibid. q. 4. dist. 1. § q. 10. dist. 3. Covar. p. 1. de Sponsal. c. 4. pr. n. 2. Sanch. l. 1. de Sponsal. D. 27. n. 2. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 3. Pal. tr. 28. D. 1. p. 7. n. 1. Zoes. hic n. 16. Pirh. n. 15. Schamb. n. 25. Wiest. n. 54. Krimer n. 188. § seq. Magnif. P. Schmier c. 4. cit. n. 3. & sumitur ex *can. desponsatas 46. can. Atbo 47. can. de conjugali 50. caus. 27. q. 2. c. praeerea 2. c. ex literis 10. & c. requisivit 17. b. tit.* Ratio est; quia omnis contractus obligat ex Justitia, & quidem si materia gravis sit, sub peccato mortali. atqui Sponsalia sunt contractus facio, ut facias inducens obligationem mutuam, & reciprocam & materia est gravis, cum magna injuria inferatur alteri, si non impleatur: ergo obligant graviter.

Neque obligatio haec libertati conjugij obest; quia de eo ineundo fidem dans alteri, jam libertate sua est usus, ut proin ad promissionem, spontaneo illius usu factam, adimplendam jure compelli possit.

82 Dub. 2. qualis sit obligatio, gravis, an levis ad matrimonium contrahendum, quando hoc non uterque, sed unus duntaxat e. g. Bertha Titio gratuito promisit, & Titius promissionem sibi factam à Bertha accepit? Pendet resolutio hujus dubij ex ea quaestione, an promissio simplex homini facta, & ab ipso acceptata, obliget sub mortali? In quo triplex sententia est, ut videre est apud Sanch. l. 1. de Matr. D. 5. n. 18. § duob. seqq. Prima dicit solum esse veniale, quando ex promissione non impleta nullum aliud proximo damnum sequitur, quam carere re illa notabili sibi promissa; quia violatio talis promissionis solum opponitur Veracitati, & mendacij malitiam

continet, quod mortale non est, quando perniciosum non est. *Secunda* putat hoc pendere ex arbitrio promittentis; nam si intendat obligare se ex Justitia, ait esse mortale, secus, si ex honestate morali tantum, quod existimant plerumque fieri, quando non constat, quod sibi imposuerit obligationem Justitiae.

Rationem dant; quia talis promissio ex sola promittentis liberalitate proficitur, & est lex privata, quam sibi imponit, ut adeo in potestate ipsius sit, illa se obligare ex honestate morali tantum, vel ex Justitia. *Tertia*, & communior, quam etiam cum alijs à se cit. defendit Sanch. l. cit. n. 20, tenet promissionem acceptatam à promissario obligare promittentem ex Justitia, & sub mortali, nisi rei promissa parvitas excuset: quod colligitur ex *c. Antigonus 1. de pact.* ubi observantia etiam pactionis simpliciter acceptatae urgetur, proposita in ejus violatorem Excommunicatione, atque poena Excommunicationis, utpote omnium, quas Ecclesia habet, poenarum gravissima, imponi non potest, nisi pro mortali crimine *can. nemo Episcoporum 41. in fin. caus. 11. q. 33.*

Ex quo sequitur responsio ad du- 83
bium propositum, etiam hoc casu Bertham, Titio id poscente, graviter obligari ad promissionem implendam per contractum Matrimonij. Ita *Sot. in 4. dist. 27. q. 2. art. 1. concl. 1. Barth. à Ledesim. dub. 8. de Matr. §. annotare, Sanch. D. 5. cit. n. 26. Perez de Matr. D. 6. sect. 5. n. 4. Wiest. hic n. 55.* Ratio est; quia est promissio simplex in materia gravissima. *Ad argumentum primae sententiae* dico, deceptionem hoc casu esse graviter perniciosam; quia negatur, quod ratione promissionis est debitum promissario, in re aliqua gravissima. *Ad Argum. 2. sent.* etsi in potestate promittentis situm sit velle se obligare, & sub culpa mortali, aut veniali, si tamen simpliciter promisit rem notabilem, non ignarus naturam promissionis, censetur velle juxta naturam promissionis se adstringere, & obligare ex Justitia sub mortali, si materia gravis sit.

Dub. 3. an fornicatio Sponsi, aut 84
Sponsae adverteret Justitiam? Negant Covar. de Sponsal. p. 1. c. 1. n. 13. Henric. l. 11. c. 18. n. 4. Pont. l. 12. de Matr. c. 6. n. 2, existimantes, illam intemperantiae solius peccatum esse, hac unica ratione ducti; quia contra Justitiam non peccatur, nisi quando jus alterius violatur. atqui per fornicationem cum Sponsa alterius non violatur jus Sponsi; hoc enim aliud non est, quam debitum, & obligatio cum Sponso, aut Sponsa contrahendi Matrimonium, quae ex parte fornicantis integra manet. *Confirmant* paritate cum Novirio, qui etsi voverit Religionem se professurum ex vi tamen istius promissionis non obligatur praecipis

futuri Status, aut continentie vinculo, ergo nec Sponsa, quæ promisit corpus suum se traditurum per futuras nuptias, ex vi hujus promissionis obligabitur ad continentiam, ita, ut fornicando contra Justitiam peccet.

85 Verùm hoc non obstante, dicendum, ejusmodi fornicatione peccari non solum contra temperantiam, sed etiam contra Justitiam. Ita Sarmient. l. 1. *seleçt. c. 5. n. 3.* Petr. de Ledem. *de Matrim. q. 43. art. 1. dub. ult.* Molin. *tr. 2. de J. & J. D. 73. n. 8.* Sanch. l. 1. *de Matr. D. 2. n. 5.* & b. Gutier. *de Matr. c. 1. n. 17.* Conink *D. 22. dub. 1. n. 6.* Laym. l. 5. *tr. 10. p. 1. c. 1. n. 6.* Bonac. *de Sponsal. q. 1. p. 10. n. 12.* Pal. *tr. 28. D. 1. p. 7. n. 5.* Rosignol. *de Sponsal. disp. 1. §. 2. n. 2.* Pirh. *tit. de Adult. n. 3.* Wiest. *hic n. 57.* Magnif. P. Schmier *p. 1. de Sponsal. c. 4. n. 10.* & alij apud istos. Sumitur non obscure ex *c. quemadmodum 25. de Jurejur.* in cujus principio, ut ibi advertit Abbas *n. 4.* Innocentius III. ait, non minus Sponsæ, quàm Sponso innocenti alterius fornicatione justam præberi causam resiliendi ab obligatione Sponsalium, utique quia ejus jus, & obligatio Justitiæ violata est à fornicante. Ratio est; quia ipso Sponsalium contractu Sponsus, & Sponsa fidem sibi dederunt mutuo de corporis sui usu sibi tradendo, & nulli alteri. atqui hoc jus non minus, imò magis violatur, si eorum unus fornicationem commisit cum alio, quàm si Matrimonium cum eo contraxit; quia fornicatio longè foedior, semperque illicita est. ergo &c.

86 Atque hinc communiter DD. inferunt, circumstantiam hanc necessariò exprimendam esse, utpote quæ peccato intemperantiæ novum addit peccatum contra Justitiam, & cons. speciem mutat. Quod verum est sequendo sententiam probabiliorum, & tutiorem; nam hoc non obstante Laym. *n. 6. cit. §. sed retentà* advertit, in praxi adhuc probabile, & tutum videri, quòd talis circumstantia Sponsaliorum reterici possit, si fornicatio occulte mansura sit: idque non tantùm propter auctoritatem DD. ita opinantium, sed etiam quia injuria, licet aliqua sit, non tamen tam gravis alicui videri potest, præsertim si Sponsus cum altera fornicetur, ut ad mortale crimen adversus Justitiam pertingat. Secus est, si fornicatio in publicam notitiam deventura, aut periculum sit prolis generandæ cum dedecore, & contristatione Sponsæ, quæ fortasse idcirco à Sponsalibus resiliere cogetur.

87 Ad Rationem in contrarium allatam patet ex dictis, contractu Sponsalium non tantùm promitti futurum Matrimonium, sed etiam fidem dari de usu corporis sibi tradendo, non alteri; igitur etsi primum jus intactum maneat, cum tamen secundum

violetur per fornicationem, hæc à peccato Injustitiæ absolvi non potest. Ad Conf. nego paritatem; nam Votum DEO fit, nec Religio per illud aliquod jus in votentem acquirit, sicut per Sponsalia jus Sponso acquiritur in corpus Sponsæ.

Dub. 4. an hujusmodi fornicatio Sponso, aut Sponsæ cum alio sit adulterium? Affirmant Gloss. in *c. quemadmodum 25. V. Sponsam de Jurejur Palud. in 4. d. ff. 27. q. 1. art. 3. pr. n. 17.* Sarmient. l. 1. *seleçt. c. 5. n. 1.* & seqq. & alij apud Sanch. l. 1. *de Matr. D. 2. n. 1.* Nituntur textu *l. si uxor 13. §. Divi 3. ff. ad Leg. Jul. de Adulter.* ubi permittitur vindicari concubitus cum alterius Sponsa, tanquam adulterium. Neque dici potest, id intelligendum de Sponsalibus de præfenti; nam eo textu sermonem esse de Sponsalibus de futuro, manifestè patet ex eo, quod additur: *quia --- nec spem Matrimonij violare permittitur.*

Sed adhuc dicendum, ejusmodi fornicationem, licet, ut *n. 85.* dictum est, adjunctum sibi habeat peccatum contra Justitiam, non tamen esse propriè adulterium. Ita Covar. *p. 1. de Sponsal. c. 1. n. 11.* Henriq. l. 1. *c. 13. n. 4.* Sanch. l. 1. *D. 2. n. 2.* Gutier. *c. 1. de Matr. n. 16.* Conink *D. 22. Dub. 1. n. 4.* Tann. *tom. 4. D. 8. de Sacram. dub. 3. n. 40.* Laym. l. 5. *tr. 10. p. 1. c. 1. n. 6.* Pal. *tr. 28. D. 1. p. 7. n. 9.* Pirh. *hic n. 5.* Ratio est; quia adulterium propriè in nuptiam committitur *l. inter 6. §. Lex 1. ff. ad Leg. Jul. de adult.* atqui Sponsa de futuro non est nupta, ergo concubitus cum aliena Sponsa non est adulterium. Conf. adulterium est violentio alieni thori, sed is, qui accedit ad alienam Sponsam thorum alienum non violat; quia hic non est permissus sponsis ante Matrimonium contractum per verba de præfenti, ergo &c.

Ad Argumentum oppositum dico in *l. cit.* concedi vindictam Sponso, non ex eo, quòd fornicatio cum Sponsa alterius sit adulterium, sed quia est atrox injuria ipsi Sponso illata.

Dub. 5. quando Sponsalia sint implenda? Certum est, si impletioni Sponsalium, seu nuptijs certus terminus mutuo consensu præfixus est, eum terminum, nisi aliter postea inter Sponsos convenerit, observandum; quia est promissus *arg. l. trajectitiae 23. ff. de O. & A. & l. magnam 12. C. de contrab. stipulat.*

Controversia est, quando nullum impletioni constitutum est tempus. Navar. *Man. c. 17. n. 97.* Sanch. l. 1. *de Matr. D. 28. n. 2.* Gutier. *c. 15. de Matrim. n. 5.* Tann. *tom. 4. D. 8. q. 1. dub. 3. n. 35.* Rosignol. *de Sponsal. præf. n. 2.* Pirh. *hic n. 16.* Schambog. *n. 31.* König *n. 52.* & alij apud istos existimant eo casu obligationem

implendi Sponsalia non dari antè, quàm alter exigat: quod colligunt ex *l. debitores 10. C. de pignor. & hypoth. & ibi Gloss. V. conveniendi*. Sed revera textus iste non favet adversè sententiæ; quia ibidem non tam de debiti solutione, quàm de pignoris distractione agitur, ad quam à creditore procedendum non est ante debiti exactio- nem *l. debitoribus 18. C. de administr. tutor.*

90 Hinc dicendum, probabilius eo ca- su obligationem implendi Sponsalia de Ju- ris rigore incipere à die, quo contracta illa sunt. Ita Barth. à Ledefin. *de Matr. dub. 13. pr. Conink D. 22. dub. 1. concl. 2. Pont. l. 12. de Matr. c. 6. n. 1. Perez. de Matr. D. 6. sect. 1. n. 4. Pal. tr. 28. D. 1. p. 7. n. 2. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. §. 6. n. 6. & 7. Zoel. hic n. 17. Schamb. n. 31. Wiest. n. 59. Reiffenst. n. 143.* Sumitur ex *l. in omnibus 14. ff. de R. J. ibi, In om- nibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, presenti die debetur: quod repetitur l. eum qui 41. §. quotiens 1. ff. de V. O.* Ra- tio est; quia non est aliqua specialis ratio, ob quam post mensem, & non post diem impleri Sponsalia debeant, cum eorum presentanea executio utilis contrahentibus esse possit, igitur debetur statim, intelli- ge, cum quodam spatio, & temperamen- to temporis; nam obligatio hæc non est alia, quàm in reliquis contractibus, ubi non statim eadem die cum sacco venire stipulator debet *l. quod dicimus 105. ff. de Solution.*

91 Dixi autem de *Juris rigore*, & per se loquendo; nam ut non malè advertit Pal. n. 2. cit. & consentit Magnif. P. Schmier p. 1. de *Sponsal. c. 4. n. 17.* Sponsus à Spon- salium impletionem, cum ista non exigitur, regulariter excusatur per accidens; quia pars eam non exigendo (saltem si hoc ex verecundia, oblivione, vel alia simili causa non omittat) in dilationem tacite consentire censetur. Bene tamen Gobat *Theol. Ex- per. tr. 10. n. 124. Schamb. n. 31. cit. Kö- nig hic n. 124. Wex n. 6. cit.* addunt, ni- hilominus omnino esse curandum Parochis, ut post contracta Sponsalia, quamprimum fieri potest, contrahatur Matrimonium, ad vitandum periculum fornicationis.

92 Dub. 6. an si unus Sponforum exi- gat impletionem Sponsalium, alter ad eam Excommunicatione, aliisque Ecclesiasticis poenis compelli possit? *Rationem dubi- tandi facit l. stipulationes 72. pr. §. Celsus ff. de V. O.* ubi deciditur in obligationibus facti neminem compelli, sed soluto interesse liberari. 2. c. *preterea 2. h. tit.* ubi re- silientes, ut Sponsalia exequantur, dicuntur *commonendi, & modis omnibus inducendi*, ne- que mentio fit coactionis per Censuram, aut aliam poenam. 3. c. *requisivit 17. eod.* ubi Lucius III. ait Sponsam ad Spon- salium impletionem *monendam potius, quàm*

cogendam, ex ratione, quòd *coactiones dif- ficiles soleant exitus frequenter habere.* 4. Si coactio fiat, intentata Excommunicatio- ne, Matrimonium erit gravi metu extor- tum, & conf. irritum, uti dicitur *infra*. 5. Matrimonia debent esse libera. talia non essent, siquis ad ea ineunda Censura, & aliarum Ecclesiasticarum poenarum metu cogi posset.

Sed his non obstantibus, dicen- 93 dum, si Sponsus absque justa causa, & al- tero infcio, aut invito resiliat, & monitio non proficiat, eum Censuris, aliisque poe- nis Ecclesiasticis compellendum ad Spon- salia, etiam non jurata, implenda. Ita Abb. in c. *ex litteris 10. h. tit. n. 3. Alex. de Nevo in c. requisivit. cit. n. 10. Rosell. V. Spon- salia n. 3. Carrer. l. 1. de Sponsal. c. 11. Co- var. p. 1. de Sponsal. c. 4. n. 3. Henric. l. 11. c. 13. n. 4. Sanch. l. 1. de Matr. D. 29. n. 4. Conink D. 22. dub. 2. Tann. tom. 4. D. 8. q. 1. dub. 3. n. 36. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 3. & 4. Pont. l. 12. c. 6. n. 2. Pal. tr. 28. D. 1. p. 8. n. 2. Rosignol. de Sponsal. pren. 8. n. 53. Vallenf. hic §. 3. n. 2. Zoel. n. 18. Honor. n. 13. Pirh. n. 17. Schamb. n. 26. König n. 5. Wiest. n. 62. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 4. n. 20. idque Curiarum Ecclesiasticarum praxi receptum testis est Gutier. l. 1. can. 99. c. 18. n. 10. Ratio universalis est; quia Judex, præsertim Ecclesiasticus, ex offi- cio, & munere suo tenetur opportunis re- medijs procurare, ne subditi officium suum implorantes injuriam patiantur, & cuique tribuatur, quod suum, aut sibi debitum est. atqui is, qui Sponsalia contraxit cum altera, ex Justitia tenetur implere promissio- nem, & si non impleat, gravem illi inju- riam infert, ut dictum est *suprà n. 80. & tribus seqq.* igitur à Judice compelli ad illud potest, & debet, etiam Censuris, & Ex- communicatione; si aliter, quod justum est, impetrare non possit.*

Dixi, si aliter hoc impetrare non pos- 94 sit; nam ut *l. cit.* salubriter advertunt Gu- tier. n. 31. Sanch. n. 7. Pal. n. 3. Vall. y. non tamen, Pirh. n. 19. Magnif. P. Schmier n. 24. & alij *suprà*, ita resiliens juxta c. *re- quisivit cit. potius*, h. e. prius, ut vox illa à DD. exponitur apud Barbof. in c. *cit. n. 3.* moneri debet, quàm Excommunicationis, aut alià intentatâ poenâ compellatur. Imò si Judex advertat, Excommunicationem ob nimiam resiliens pertinaciam nihil profu- turam, ab ea abstinere, & jam inflictam, in- junctâ tamen parti nocenti poenâ, & satis- factione debitâ, relaxare debet, ad evitandâ scandala, aliâque incommoda, quæ ex con- sensu coacto, vel ficto solum oriri solent, & sæpe majus sunt malum, quàm sit violatio fidei, in Sponsalium contractu datæ, ut *l. cit.* notant Covar. n. 5. Sanch. n. 8. Laym. n. 4. & alij jam allegati.

Ad

Ad Argumenta in contrarium allata
 95 facilis est responſio. Ad 1. lex illa intel-
 ligi debet de factis, quæ æſtimationem
 recipiunt; ſecus eſt de factis, quæ nullo
 pretio compenſari poſſunt, uti ſunt Spon-
 ſalia. Ad 2. textus c. præterea loquitur
 de caſu, quo à Sponſalibus receditur mutuo
 contrahentium conſenſu, ut patet ex verbis
 ſi ea ad invicem admittere noluerint: hoc
 igitur caſu inſtantia recedendum, tan-
 quam minus malum, eſt toleranda, quam-
 vis commonendi ſint, ut non recedant.
 Ad 3. patet ex dictis n. præc. in princ. Ad
 4. non omnis metus gravis, ſed tantum
 injuſtè incuſus facit irritum Matrimonium;
 talis autem non eſt, qui ab Excommunica-
 tionis, aut alterius Eccleſiaſticae poenæ inten-
 tatione exurgit, cum Judex, præſertim Ec-
 cleſiaſticus, juſtè poſſit Cenſuris cogere ho-
 mines ad id, ad quod faciendum ſub obliga-
 tione peccati mortalis tenentur. Ad 5.
 metus iſte libertati non obſtat; tum quia
 injuſtè reſiliens eo ſe liberare injuriæ re-
 movendo poteſt; tum quia ita coactus ip-
 ſa promiſſione Matrimonij neceſſitatem il-
 lud contrahendi libero voluntatis ſuæ con-
 ſenſu ſibi impoſuit juxta vulgatum, quo con-
 tractus dicuntur initio eſſe voluntatis, poſtea
 verò neceſſitatis, propria voluntate inductæ
 l. ſicut 5. C. de O. & A.

96 Quæritur 2. quid ſit Impedimentum
 publicæ honeſtatis, ſeu publicæ honeſtatis
 juſtitia? R. ita nuncupatur Impedimentum
 nuptiale, ex Sponſalibus, vel Matrimonio
 rato ortum. Deſinitur, quòd ſit quedam
 quaſi affinitas ex inchoatione Matrimonij per
 conjunctionem non corporum, ſed animorum or-
 ta inter Sponſos & conjugia cum ipſorum con-
 ſanguineis contrahendo obſtans. Introducitur
 eſt hoc Impedimentum non naturali aut Di-
 vino, ſed Eccleſiaſtico ſolum Jure can. ſiquis
 deſponſaverit 11. can. ſiquis uxorem 14. can.
 ſiquis deſponſaverit 15. can. quidam 31. &c.
 cauſ. 27. q. 2. c. Juvenis 3. c. ad audientiam 4.
 c. Sponſam 8. h. tit. c. littera 4. de deſponſ. im-
 pub. & c. un. hic in 6. Hæc Infideles va-
 lidè tempore infidelitatis Matrimonium in-
 eunt cum conſanguineis prioris Sponſæ, niſi
 Legibus eorum hoc Matrimonium irri-
 tetur, Sanch. l. 7. de Matr. D. 68. n. 2.

97 Ratio Impedimenti hujus inducendi ju-
 ſtiſſima fuit; nam æquum omnino, juſtüm-
 que, & publicæ honeſtati conveniens eſt, ut
 propter inchoationem Matrimonij, quæ fit per
 Sponſalia, impediretur Matrimonium Spon-
 ſi cum conſanguineis Sponſæ, & viciffim
 Sponſæ cum conſanguineis Sponſi, ita, ut
 ſicut ex Matrimonio conſummato naſcitur
 vera affinitas, ita ex Sponſalibus oriretur
 quaſi affinitas, Sanch. l. cit. n. 1. Laym. l. 5.
 tr. 10. p. 4. c. 9. n. 1. Pal. tr. 28. D. 4. p.
 10. n. 1. Vivian. in c. 4. cit. pr. Gonz. ibid. n.
 9. Puh. hic n. 30. Wiclt. ibid. n. 203.

Dub. 1. unde oriatur Impedimentum
 publicæ honeſtatis? R. oritur ex duplici
 capite, videlicet ex Sponſalibus de futuro, &
 ex Sponſalibus de præſenti, ſeu Matrimonio
 rato. Quòd oriatur ex Sponſalibus de futu-
 ro, patet ex textibus cit. n. 96. Quòd ve-
 rò etiam ex Matrimonio rato, non habe-
 tur clarus aliquis in Jure Canonico textus.
 Adducitur quidem in ejus probationem tex-
 tus can. ſiquis deſponſaverit 15. cit. & can. ſin.
 cauſ. 31. q. 3. Sed primus intelligi poteſt
 potiùs de Sponſalibus de futuro, ſecundus
 de Matrimonio conſummato. Neque ob-
 ſtat, quòd hoc poſteriore textu id Impedi-
 mentum appelletur publicæ Honeſtatis, cum
 revera ex Matrimonio conſummato non oria-
 tur, niſi affinitas; quia etiam affinitas aliquan-
 do publicæ Honeſtatis dicitur, ut patet ex c.
 tue 10. junct. Gloſſ. V. Honeſtatem. & ex c.
 diſcretionem 6. junct. Gloſſ. V. publicam, de
 eo qui cognovit &c.

99 Quare dicendum, id colligi deſuſo
 argumento à fortiore; nam vinculum, quod
 exurgit ex Matrimonio rato, longè eſt for-
 tius, quàm quod naſcitur ex Sponſalibus de
 futuro, igitur æquum fuit, ut ſicut iſta, ita
 etiam illud Impedimentum Matrimonij con-
 trahendi inducat: non autem inducit affini-
 tatem veram, juxta pronuntiatum Benedi-
 cti Papæ can. lex 18. cauſ. 27. q. 2. ibi, Pro-
 pinquitas ſanguinis verbis dicitur, non verbis
 efficitur; & declarationem S. Pij V. Motu pro-
 prio incipit, Ad Romanum edito 1568. ergo
 ſaltem inducet Impedimentum publicæ Ho-
 neſtatis.

Dub. 2. quouſque Sponſalia, & Ma-
 trimonium ratum inducant Impedimentum
 iſtud? R. Jure antiquo dirimebant uſque
 ad quartum gradum incluſivè: quod quidem
 nullo Juris textu expreſſum eſt, colligitur
 tamen arg. c. non debet 8. de conſang. ubi Im-
 pedimentum affinitatis ad eum gradum re-
 ſtringitur, igitur nec publicæ Honeſtatis ulte-
 rius extendi debuit. S. Thom. in 4. d. ſt. 4. q.
 un. art. 1. quaſtiunc. 4. Corp. C. jet. V. Matri-
 monium c. 1. imped. 10. Sanch. l. 7. de Matr.
 D. 68. n. 8. König de Sponſ. duor. p. 2. n. 4.
 Engl. hic §. 6. n. 2. Wiclt. ibid. n. 205. & alij
 apud iſtos.

Novo Jure Tridentini ſeſſ. 24. c. 3. de
 reform. Matr. diſtinguendum eſt inter Spon-
 ſalia de futuro, & Sponſalia de præſenti, ſeu
 Matrimonium ratum. Nam Impedimentum
 publicæ honeſtatis ortum ex Sponſalibus de
 futuro inter Sponſum, & conſanguineos
 Sponſæ, & viciffim Matrimonium non diri-
 mit, niſi ad primum gradum. At verò illud,
 quod inducitur per Matrimonium ratum, in
 amplitudine ſua manſit, conſ. adhuc dirimi-
 tur Matrimonium contrahendum uſque ad quar-
 tum gradum incluſivè, ut olim, Sanch. l. 7. cit.
 D. 70. n. 16. Rebell. de oblig. Juſt. l. 4. append.
 n. 102. Pont. l. 7. de Matr. c. 25. n. 3. Honor.
 hic

hic n. 12. & communiter ceteri. Patet ex *Motu proprio S. Pij V. cit.* & declaratum est à Cardd. apud Joan. Gallemart *ad c. 3. cit. n. 3. §. item Congregatio censuit.* Ratio est; quia Trid. *l. cit.* expressè loquitur de Sponsalibus, & Impedimento ex istis orto igitur decretum illius, cum sit correctivum Juris antiqui, de his ad Matrimonium ratum extendi non debet.

101 Dub. 3. quid requiratur, ut per Matrimonium ratum inducatur Impedimentum publicæ Honestatis? *q.* duo requiruntur. *Unum* est, ut sit purè, & absolutè initum, nec aliqua conditione suspensum; nam si conditionatè initum sit, sicut per eam conditionem suspenditur Matrimonij valor, ita etiam publica honestas, ut *infra n. 108.* dicitur de Sponsalibus. König *de Spons. duor. p. 2. n. 7.* *Alterum*, ut Matrimonium non sit invalidum ex defectu consensûs. Hinc si Matrimonium irritum sit propter metum cadentem in constantem virum, aut propter errorem in persona, vel unus contrahentium sit infra pubertatem aut celebratum sit à Procuratore, qui interim, licèt ignoranter revocatus est, his, & similibus casibus nulla oritur publica honestas ex Matrimonio ita contracto. Secus, si alio ex capite, e. g. ob Impedimentum consanguinitatis, affinitatis, impotentia, Religionis &c. irritum sit; tunc enim Impedimentum publicæ honestatis, non obstante Matrimonij invaliditate, contrahitur, prout patet ex *c. un. h. tit. in 6.* & unanimiter tenent DD.

102 *Controversia* inter eosdem est, an Impedimentum illud inducatur etiam per Matrimonium ratum, quod nullum, & irritum est ob Impedimentum clandestinitatis, quòd videlicet non sit contractum coram Parocho, & testibus? Negant Sanch. *l. 7. de Matr. D. 70. n. 13.* & Engl. *hic §. 6. n. 5.* eò, quòd talis contractus ex defectu assistentia Parochi, & testium non habeat formam, aut figuram Matrimonij, sicut tamen illam habet, quando contractum est cum alio aliquo Impedimento. oritur autem publica honestas ex conjunctione animorum non qualicunque, sed illa, quæ fit in forma Matrimonij, & Sponsalium, ergo &c.

Sed adhuc dicendum, probabilius etiam hoc casu Impedimentum publicæ honestatis contrahi. Ita Gutier. *c. 103. de Matr. n. 9.* Pont. *l. 7. de Matr. c. 36. n. 5.* Perez *D. 33. §. 3. n. 3.* Pal. *tr. 28. D. 4. p. 10. n. 3.* Fagnan. *in c. ad audientiam h. tit. n. 20.* Pignatell. *tom. 4. consuit. 15. n. 2.* König *de Spons. duor. p. 2. n. 8. fin.* Wiest. *hic n. 270.* & declaratum est à Cardd. in *Brixienf. 3. Decemb. 1667.* Ratio est; quia Impedimentum istud secundum Jus antiquum inducitur per quodcumque Matrimonium ratum, etiamsi irritum sit, si irritum illud sit aliunde, quam ex defectu consensûs;

& hoc Jus antiquum per Trid. non est correctum circa Matrimonium, seu Sponsalia de præsentia, ut dictum est *n. 100.* ergo &c.

Ex quo cadit Argumentum Sententiæ oppositæ.

Dub. 4. ex quibus Sponsalibus oritur Impedimentum publicæ honestatis? *q.* olim ut Matrimonium, ita etiam Sponsalia de futuro quæcumque, etiam invalida, modo invalida non fuerint ex defectu consensûs, Impedimentum antè contractorem, ut patet ex *c. ad audientiam 4. h. tit. & c. un. cod. in 6.* Atque hinc si Titius v. g. cum Caja contraxit Sponsalia de futuro in præjudicium Sponsalium antè contractorem ab ipso cum Bertha sorore Cajæ, uterina quidem, sed ex alio patre, eodem Jure non solum contraxit Impedimentum publicæ honestatis per prima Sponsalia, sed etiam per secunda invalida, quo quidem non arcebat à Matrimonio contrahendo cum Bertha prima sua Sponsa (quia Impedimentum hoc non agit retrorsum, ut DD. loquuntur) prohibebatur tamen ducere quamcumque ex consanguineis Cajæ intra quatum gradum, acsi primò cum illa, & sine vitio celebrasset Sponsalia.

Hodie Impedimentum istud, quatenus surgebat ex Sponsalibus invalidis, omnino sublatum est per Trid. *sess. 24. c. 3. de reform. Matr.* & statutum, ut oriretur tantum ex Sponsalibus validis. An verò Decretum hoc S. Synodi extendendum sit etiam ad Sponsalia, quæ invalida sunt ex causa fictionis, quòd simulatè contracta sint, vel ex alio defectu ita occulto, ut in foro externo probari nequeat, controversia est inter DD. Affirmant Sanch. *l. 7. de Matr. D. 68. n. 14.* Henriq. *l. 12. c. 19.* Pont. *l. 7. c. 35. n. 10.* Laym. *l. 4. tr. 10. p. 4. c. 9. n. 2.* Gonzal. *in c. ad audientiam 4. h. tit. n. 7. in fin.* Schambod. *hic n. 48.* & videtur hoc etiam suadere ratio; nam Impedimentum hoc ab Ecclesia inductum est ad evitandam publicam indecentiam, & ex hac provenientia scandala, ut habetur *c. Juvenis 3. h. tit.* at qui hæc non minus oriuntur ex Sponsalibus fictis, aut ex alio defectu occulto invalidis, si deinde contrahatur Matrimonium cum consanguinea Sponsa talis, ergo &c.

Sed melius tenetur negativa, quam totus etiam defendunt Navarr. *Man. c. 22. n. 57.* Petr. de Ledesin. *q. 55. art. 4. dub. 1. circa solutionem tertij,* Rebell. *l. 3. de oblig. Just. q. 14.* Connk *D. 32. dub. 5. n. 69.* Pal. *tr. 28. D. 4. p. 10. n. 7.* Gobat *Theol. Exper. tr. 9. n. 368.* König *de Spons. duor. p. 2. n. 9.* Wiest. *hic n. 277.* Proceditque hoc tam de Jure antiquo, quam de novo: de antiquo quidem; quia hoc Jure, ut *n. 103.* dixi, expressè excipitur, si Sponsalia invalida sint ex defectu consensûs, talia autem sunt Sponsalia ficta,

106 *ta*, & simulata. De Jure novo autem; quia Trid. c. 3. cit. negat Impedimentum istud induci per Sponsalia quacunq; ratione invalida, neque distinguit inter causam nullitatis internam, & externam, occultam, & publicam. *Conf.* ex ratione; nam Impedimentum publicæ honestatis est quadam quasi affinitas. igitur sicut ista non ex attentata, sed vera & per carnalem copulam consummata corporum conjunctione oritur, ita etiam Impedimentum istud provenire solummodo debet ex vera, & mutua animorum conjunctione, non simulata, & ficta. *Ex quo sequitur*, casu, quo Titius, qui prius Sponsalia fictè contraxit cum Bertha, deinde Matrimonium per verba de presenti contrahit cum Caja sorore Berthæ, Matrimonium tale in foro conscientie fore validum, licet in foro externo, nisi Titius fictionem probaverit, præsumatur nullum.

106 Neque obstat ratio in contrarium allegata; quia, ut Pal. n. 7. cit. observat, hac in re spectanda est honestas, non quæ ex iudicio hominum oritur, sed quæ ex contractu, atque ex contractu Sponsi cum consanguineis Sponsæ, & vicissim solum oritur inhonestas, quando vera, & valida sunt Sponsalia, non verò quando ficta, aut alio ex capite invalida, ergo &c. Neque refert, quòd fictio hæc occulta sit; nam Impedimentum hoc nascitur, non quòd publicè Sponsalia pro veris, & validis habeantur, sed quòd talia revera sint; aliàs ex Sponsalibus validis, & occultis non oriretur, si illa inita fuisset nunquam innotesceret, quòd falsum est.

107 Dub. 5. an publicæ honestatis Impedimentum nascatur etiam ex Sponsalibus incertis, aut conditionalibus? *Sponsalia incerta* forent, si quis promittat se ducturum unam ex duabus filiabus Titij, & illæ consentiant: *Conditionata*, si promittat Matrimonium unice certæ, sed sub conditione in futurum suspendente consensum, e. g. si certam dignitatem sit consecutus &c. *Ex incertis* ante electionem non oritur Impedimentum istud; quia ante electionem, ut num. 35. dictum est, nondum sunt perfectæ Sponsalia, nec Sponsalitiæ obligationem inducunt: estque hoc verum etiam de Jure antiquo, ut patet ex c. un. b. tit. in 6.

108 De Sponsalibus conditionatis distinguendum est: nam ante eventum conditionis per ea Impedimentum istud non inducitur, inducitur autem post hujus eventum. Quòd ante eventum conditionis non oriatur Impedimentum hoc, patet ex c. un. cit. §. ille verò, & ratio clara est; quia cum conditio suspendat consensum usque ad eventum sui, antequam ea impleatur, Sponsalia non sunt valida ex defectu consensûs. Atque hinc si quis contrahat Sponsalia de presenti, seu Matrimonium cum sorore Sponsæ, conditione nondum extante, Matrimonium valet. R. P. Schmalzgrueber L. IV.

non obstante promissione, quæ se conditionatè obligavit Sponsa priori. Quòd verò post eventum conditionis oriatur Impedimentum istud, colligitur argumento à sensu contrario; quia tunc sunt Sponsalia pura, seu absoluta, & habent perfectum consensum. Henriq. l. 12. de Matr. c. 10. n. 2. Sanch. l. 7. de Matr. D. 69. n. 2. Valens. hic §. 3. n. 3. Honor. n. 9. Pirh. n. 38. Engl. §. 6. n. 7. Schamb. n. 44.

Dub. 6. an si v. g. Titius post Sponsalia de futuro valida inita cum Bertha, deinde Matrimonium ratum, invalidum ob Impedimentum publicæ honestatis ex istis ortum, contrahat cum Tullia sorore Berthæ, ex isto Matrimonio vicissim oriatur Impedimentum publicæ honestatis respectu Berthæ, ut eam Titius non ampliùs possit ducere? Videtur respondendum affirmativè; quia tali casu supervenit Impedimentum dirimens publicæ honestatis ex Matrimonio cum sorore Berthæ contracto, atque superveniente Impedimento dirimente dissolvuntur Sponsalia prius inita, ut regulæ instas receptum est, & pluribus alijs exemplis patet. Sic enim 1. Sponsalia cum una de futuro inita dissolvuntur per Sponsalia de presenti contracta cum alia ob Impedimentum ligaminis c. duabus 1. de Spons. duor. 2. Si Sponsus post Sponsalia contracta cum Bertha, commercium carnale habeat cum sorore Berthæ, etiam Bertham non ampliùs potest ducere ob affinitatem ex commercio illo exurgentem can. si quis Sponsam 32. caus. 27. q. 2. c. ex literis 8 & c. veniens 9. de eo, qui cognovit &c. 3. Idem dicendum, si superveniat Impedimentum cognationis Spiritualis, & Voti solennis, aut susceptione Ordinis Sacri, aut Religionis Professione edui &c.

Sed dicendum, per hujusmodi Matrimonium invalidum non consummatum, in initum cum sorore Sponsæ, induci quidem Impedimentum publicæ honestatis, per quod arceatur à Matrimonio contrahendo cum consanguineis cæteris Tullie usque ad quartum gradum, Sponsalibus tamen prius cum Bertha validè initis per illud non derogari per expressum textum c. un. b. tit. in 6. Aliud foret, si cum posteriori Matrimonium invalidè contractum consummasset; nam eo casu cum neutra posset inire validè Matrimonium: non cum prima ob Impedimentum affinitatis conturgens ex copula cum Sorore habita; non cum posteriori propter Impedimentum publicæ honestatis ex Sponsalibus contractis cum ejus sorore.

Ad rationem dubitandi negatur paritas; quia Impedimentum publicæ honestatis retroagendi, sive prius initis Sponsalibus præjudicandi vim non habet ex c. cit. hanc tamen vim habet affinitas, & cætera Impedimenta dirimentia. Angel. V. Matrimonium 3. imped. 14. n. 10. Navarr. Man. c. 22. n. 57.

D

Gæ-

Gæta Repetit. can. ad limina caus. 30. q. 1. §. 4. n. 495. Sanch. l. 7. de Matr. D. 68. n. 24. Perez D. 33. sec. 3. n. 5. Sporer de Matrim. n. 58. König de Spons. duor. p. 2. n. 10. Wiest, hic n. 275.

112 Dub. 7. an Impedimentum hoc, ex Sponsalibus confurgens, sit perpetuum, ita, ut non cesset, etsi Sponsalia ex aliqua causa dissolvantur? Certum est 1. non cessare, quando Sponsalia dissolvuntur per mortem alterius Sponsi ob claros textus can. si quis desponsaverit 11. can. si quis uxorem 14. caus. 27. q. 2. Et c. Sponsam 8. b. tit. Certum est 2. idem Impedimentum manere, si dissolvantur, quod unus Sponsorum professus sit Religionem, susceperit SS. Ordines, aut ob fornicationem alterius, vel aliam iustam causam ab ijs resiliit; id enim plerique videntur supponere, & expressè tradunt Laym. l. 4. tr. 10. p. 4. c. 9. n. 3. Perez D. 8. sec. 2. n. 5. Engl hic §. 6. n. 4. Wiest, n. 278. fin.

113 Controversia inter DD. est de casu, quo Sponsalia mutuo consensu dissolvuntur. Quo casu Impedimentum hoc tolli putant Emman. Saa V. Matrimonium n. 12. Pont. l. 7. c. 30. n. 9. Gutier. c. 103. de Matr. n. 21. Pal. tr. 28. D. 4. p. 10. n. 9. Barbol. de Offic. Episc. alleg. 51. n. 188. Engl hic §. 6. n. 3. Fundantur 1. quia juxta Trid. c. 3. cit. non inducitur Impedimentum istud ex Sponsalibus quacunque ratione invalidis. atqui Sponsalia, quæ mutuo consensu dissolvuntur, invalida sunt, ut declaratum est à S. Congr. Card. Concil. Interpp. teste Farin. ad c. 3. cit. & Rebell. l. 4. de oblig. Just. q. 4. n. 99. 2. Qui in dubio Impedimenta Matrimonij, tanquam odiosa, potius restringenda sunt, quam amplianda arg. textus Trid. sess. 24. c. 2. de reform. Matr. 3. Quia quælibet res eo modo dissolvitur, quo modo colligata est l. nihil tam naturale 35. ff. de R. J. sed publica honestas nata, & colligata est ex mutuo partium consensu. ergo mutuo earum dissenso iterum dissolvi poterit.

114 Sed omnino tenendum est, Impedimentum istud, etiam dissolutis mutuo consensu Sponsalibus, nequaquam tolli, ac proinde etiam hoc casu esse perpetuum. Ita Sanch. l. 7. de Matr. D. 68. n. 21. Laym. c. 9. cit. n. 3. Perez n. 4. Fagn. in c. ad audientiam 4. b. tit. n. 29. Sperell. p. 1. decis. 95. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. §. 6. n. 42. Gobat. tr. 9. n. 362. Schamb. hic n. 56. Wiest, n. 269. & stat pro ista sententia Declaratio Cardd. Trid. Interpp. de anno 1658. die 6. Julij, quam sub die 10. ejusdem mensis approbavit Alexander VII. iussitque in dubium deinceps non amplius revocari teste Fagnan. & Gobat cit. Ratio est; quia impedimentum istud inducitur Sponsalibus validis, h. e. illis, quæ semel valida fuerunt. talia autem sunt, quæ postea ob dis-

solutionem, mutuo consensu factam, evanescent. ergo &c.

Ex quo cadunt Argumenta sententia adversæ; nam declaratio hæc, ut sic approbata à Summo Pont. transijt in Legem Pontificiam, Plura vide apud P. Wex l. cit. à n. 27.

Quæritur 3. quis sit effectus Sponsalium, quando post ea contracta sequitur copula carnalis Sponsi cum Sponsa? hic distinguendum est inter Jus antiquum, & novum Trid. nam Jure antiquo Sponsalia de futuro per secutam copulam carnalem transibant in Matrimonium, prout sumitur ex c. veniens 15. & c. is qui 30. b. tit. Ratio est; quia Ecclesia ex carnali copula præsumit in Sponsis conjugalem consensum ad excludendum peccatum, quod scilicet Sponsus, & Sponsa non fornicario, sed maritali affectu se invicem cognoscere voluerint; quia delictum non est præsumendum.

Estque præsumptio ista Juris, & de Jure, h. e. omnino certa, & indubitata, contra quam non admittitur probatio: cons. ubi Jus hoc antiquum viget, non audiretur Sponsus asserens, se Sponsam non maritali, sed fornicario solum affectu cognovisse, & si Matrimonium postea contraheret cum alia, compelleretur ad hanc deserendam, & adherendum primæ Covar. p. 1. de Sponsal. c. 4. §. 1. n. 2. Et 3. Barbol. in c. is, qui fidem 30. b. tit. n. 9. Pirh. hic n. 27. Schamb. n. 37. Wiest, n. 148.

Habet autem præsumptio ista locum solum in foro contentioso, & judiciali, non verò in interno conscientia; nam in hoc judicatur secundum rei veritatem, & non secundum præsumptiones, si his aliud quid præsumatur, quam habeat rei veritas. Hinc si Sponsus Sponsam revera non maritali, sed fornicario affectu cognovit, in foro pœnitentia, & coram DEO non esset Matrimonium; quia Papa non potest facere, ut sine consensu expresso, vel tacito sit verum Matrimonium. Fagnan. in c. is qui fidem cit. n. 6. Et 7. Pirh. n. 27. cit. in fin. Schamb. n. 38.

Videtur tamen talis in conscientia obligatus esse, ut eam in legitimam uxorem accipiat, non solum ratione fidei in Sponsalibus data, sed etiam quia cogetur in foro externo cum ea cohabitare, quod sine periculo læsionis conscientia; nequit.

Dub. 1. an hujusmodi præsumptæ Matrimonia habeant defecto locum etiam nostris temporibus? R. distinguendo; nam in locis, ubi Tridentinum non est receptum, defecto locum habent; at ubi receptum istud est, & promulgatum quoad Matrimonia clandestina, non amplius locum habent, adeoque Sponsalia de futuro per copulam carnalem non transeunt in Matrimonium, nisi per verba de præsentia, sive per expressum consensum coram Parocho, & re-

& testibus Matrimonium iterum contrahatur. Henric. l. 11. c. 3. n. 7. Sanch. l. 3. de Matrim. D. 40. n. 3. Barbof. in cap. is qui fidem 30. b. tit. n. 8. Pirh. hic n. 28. & ita sapius decisum est à S. Congreg. Cardd. Ratio est; quia laudatum Concilium sess. 24. c. 1. de reform. prohibuit, & annullavit Matrimonia clandestina. talia autem sunt præsumpta ex copula carnali post Sponsalia Sponsi cum Sponsa; neq; enim legitime constare potest Ecclesiæ de tali Matrimonio, cum licet de copula constet, non tamen constet de animo, quo copula fit inita.

Dub. 2. an Jure antiquo præsumatur etiam Matrimonium, quando copula carnalis verè non fuit secuta, sed solum natus, seu conatus ad illam? Videtur

affirmativa sequi ex ratione resolutionis datæ n. 115. nam si ejusmodi attentatio præsumatur facta animo conjugali, excluderetur peccatum inter desponsatos. Sed respondendum est negativè, prout decisum est c. fin. b. tit. Ratio est; quia conatus, si ve voluntas sine effectu non obest, neque conatus reputatur pro actu perfecto. Ad rationem dubitandi multo major causa est præsumendi Matrimoniale affectum ex ipsa copula, quàm ex attentatione ipsius, & similibus actibus; tum propter majorem gravitatem culpæ, & injuriæ in illa intervenientis; tum verò quia per illam, si consummata sit, fit traditio usus corporis, non verò, si tantum sit attentata.

§. III.

De Accidentalibus Sponsalium.

S U M M A R I U M.

120. An pactum de habitatione in certo loco Sponsalibus quandoque appositum obliget?
 121. Respondetur affirmativè.
 122. Rationes dubitandi solvuntur.
 123. An casu, quo Maritus contra tale pactum aliò se confert, Uxor à loco convento recedere, & sequi Maritum debeat?
 124. An Maritus tali casu, quo certus locus in pactum deductus est, sati faciat obligationi sue solvendo uxori interesse?
 125. An vicissim valeat, & licitum sit pactum, ut vir in certo loco non moretur, etiamque non ingrediatur?
 126. Quid sint Arrhe, & quando restituentur?
 127. 128. Exceptiones.
 129. 130. Quomodo differant à pœnis, quæ Sponsalibus nonnunquam adijci solent?
 131. An utrinque Arrhe pignora constitui possint?
 132. 133. An pactio Arrharum traditioni adjecta, ut à Sponsalibus injustè resiliens duplicatas, aut quadruplicatas reddat, locum etiam habeat de Jure Canonico?

134. An pœna hec dupli, aut quadrupli à resiliente debeat in conscientia? Prima Sententia.
 135. Secunda Sententia.
 136. Respondetur cum distinctione.
 137. Solvuntur Argumenta contraria.
 138. An Sponsalibus adijci possit pœna solvenda à resiliente justè?
 139. Vel injustè? Argumenta Sententiæ negativæ.
 140. Concluditur pro affirmativa.
 141. Ratio concludendi.
 142. Respondetur ad opposita.
 143. An validum sit Juramentum de pœna solvenda à resiliente injustè? Affirmatur.
 144. An valeat, si sit de pœna solvenda à resiliente justè? Prima Sententia.
 145. Secunda Sententia.
 146. Respondetur non valere.
 147. Solvuntur Argumenta primæ Sententiæ.
 148. Respondetur ad Argumenta secundæ.
 149. 150. An valeat pœna improprie dicta adjecta Sponsalibus, quæ solum consistit in lucro amittendo, aut non acquiendo?

PRæter consensum in obligationem suo tempore contrahendi Matrimonium cum tali persona, qui ad Formam Sponsalium substantialem pertinet, eidem Contractui sæpe aliqua accessoriè adduntur. Ex pluribus hic tria consideranda veniunt. 1. Pactum de habitatione in certo loco. 2. Arrharum constitutio. 3. Adjectio pœnæ resiliendi solvendæ.

120. Queritur 1. an Pactum de habitatione in certo loco Sponsalibus quandoque appositum obliget? Satis convenit inter DD. contra Dynum in l. Titio 71. ff. de condit. R. P. Schmalzgrueber L. IV.

& demonstr. & Bartol. ibid. n. 4. ejusmodi pactum, & pœnam illi firmando adjectam obligare, si eo conventum sit de habitatione hujusmodi temporanea.

Controversia est, quando conventur de habitatione in loco aliquo perpetuò stabilienda. Gottofred. in not. ad l. Titio cit. lit. L. Alex. de Nevo in c. quoniam 2. de conjug. leprof. n. 9. Gomez. tom. 2. var. c. 10. n. 24. Cujacius l. 14. observ. c. 27. cum Dyno, & Bartolo l. cit. tale pactum cum adjecta pœna rejiciunt tanquam irritum. Fundantur 1. l. Titio 71. §. Titio 2. ff. de

condit. & demonstr. ubi rejicitur conditio Legato appofita, ut à defuncti monumento non recedatur, vel ut in certa civitate domicilium habeat Legatarius: & ratio additur; quia per eam jus libertatis infringitur. 2. l. omnium 3. §. ne fit 2. ff. de Usufr. ubi operarum locatio perpetua reprobatur, ne fit inutilis libertas eundi, quo voluerit, & in quo quis voluerit, loco commorandi, quæ cuivis ingenio permiffa est l. qui manumittitur 12. C. de oper. libert. 3. ratione; quia necessitas in certo loco commorandi est instar carceris, atqui ut carcere quis constringatur, aut vinculis, obligatio inita non tenet; quia eundi, quod lubet, libertatem admittit.

221 Sed longè probabilius est obligationem, & validam esse pactionem, Sponsalibus, & ipsi etiam Matrimonio additam, quæ convenitur de habitatione in certo loco. Ita Hofst. in c. 1. qui Matrim. accus. poss. Joan. Andr. ibid. n. 2. Ancharan. n. 5. Abb. n. 5. Rosell. V. uxor. n. 3. Sylv. V. eod. n. 8. Navar. Man. c. 14. n. 20. Philarc. de offic. Saacerd. tom. 1. p. 2. l. 4. c. 19. §. 6. Rodriq. tom. 1. Summ. c. 15. n. 2. Sanch. l. 1. de Matr. c. 40. n. 2. Pont. l. 12. de Matr. c. 20. à n. 3. Perez D. 7. sect. 3. n. 3. Wiest. hic n. 65. Ratio est; quia talis pactio, & conditio nullo Jure rejicitur: non naturali, & Divino; quia illis libertas non admittitur, sed aequaliter duntaxat, & propriæ voluntatis spontaneo consensu restringitur: non civili; quia hoc Jure potest aliquis adscribi fundo colendo, & Curialis constitui, ita, ut nec ille à fundo sine licentia Domini, nec iste à Curia sine licentia Præsidis possit recedere l. originarios 11. & l. seq. C. de agricol. §. censit. l. Decuriones 1. ff. l. siquis 16. & l. quidam 26. c. de Decurion. ergo poterunt ea conditione etiam iniri Sponsalia: non denique Jure Canonico; quia in hoc ne vestigium quidem reperitur hujus pactionis reprobata. Atque hinc sequens ducitur Argumentum: Sponsalia, & ipsum quoque Matrimonium iniri possunt quibusvis pactis, & conditionibus Jure non reprobatis, & non contrariis eorum naturæ: atqui conditio, adstringens ad habitandum in certo loco, non est Jure reprobata nec contraria naturæ Sponsalium. ergo &c.

222 Neque obstant Argumenta contraria, Ad 1. per l. Titio cit. solum rejicitur conditio commorandi in certo loco, quando vanè, & inutiliter apponitur Legato; non verò quando contractui, & utiliter adjicitur, sicut fieret, quando femina nuptiali contractui apponit conditionem, ne desertâ patriâ, & procul à suis inter extraneos, & ignotos vitam cogatur exigere. Ad 2. eadem est responsio. Ad 3. diminutio hæc libertatis aliqualis tantum est, & qualem ex juxta causâ, & in gratiam alterius su-

bire liberæ, & spontaneæ voluntatis electione nemo prohibetur.

Dub. 1. an casu, quo pactum de habitatione in certo loco adjectum est Sponsalibus, vel Matrimonio, uxor à loco convento recedere, & maritum, aliò se conferentem, sequi teneatur? Affirmat cum alijs Calderin. in c. 1. de conjug. leprof. ex ratione; quia Lex Divina fortior est quocumque pacto. hæc autem adstringit uxorem ad sequendum virum. Conf. quia; ut ex l. fin. §. item 3. ff. ad municipal. & l. un. C. de mulier. in quo loco &c. sumitur, mulier domicilium mariti sequitur.

Sed respondendum est distinguendo: Vel enim maritus à loco convento contra fidem datam discedit injustè, vel justè, ob supervenientem novam recedendi causam; quia v. g. aëris intemperies sanitati ejus affert periculum, vel quia ob capitales inimicitias in illo loco securè commorari non potest &c. Si primum, virum ita recedentem sequi non tenetur uxor; imò ille ab ista vindicari, aut recuperandæ possessionis remedijs repeti, & compelli potest, ut revertatur ad uxorem c. intelleximus 1. de ord. cognit. c. ex transmissa 8. & c. ex conquestione 16. de restit. Spoiliat. Gutier. c. 23. de Matr. n. 18. Sanch. l. 1. de Matr. D. 40. n. 6. Pal. tr. 28. D. 1. p. 15. §. 2. n. 5. Wiest. hic n. 5. Ratio est; quia discessu suo uxori injuriam intulit, eamque spoliavit. Si secundum, tenetur uxor ipsum sequi in ijs casibus, in quibus secluso pacto tenebatur; quia cum tunc pactum non adstringat, perinde judicandum est, acsi pactum non esset. Proceditque hoc, etsi pactum tale fuisset confirmatum Juramento partium; quia hoc, cum sit accessorium pacto, induit conditiones pacti, cui adjicitur. habet autem pactum non recedendi à certo loco imbitam hanc conditionem, Nisi nova recedendi causa supervenerit, ergo &c. Tiraquell. leg. cit. n. 17. Sanch. n. 5. & 6. Pal. n. 9. Wiest. n. 67.

Neque obstat Argumentum Calderini, & ejus confirmatio; quia Lex Divina, & Civiles cit. solum procedunt, quando nullus locus habitationis certus in conditionem Contractus venit.

Dub. 2. an Maritus tali casu, quo certus locus in pactum deductus est, satisfaciatur obligationi suæ solvendo uxori interessè? Affirmat Covar. p. 2. de Sponsal. c. 7. pr. n. 6. Gomez tom. 2. var. c. 10. n. 24. Gutier. c. 23. de Matr. n. 16. Moventur ex eo, quod promittens factum, si solvat, quod interest, ab obligatione liberetur l. in stipulationibus 54. & l. stipulationes 72. §. Celsus ff. de V. O. & alijs textibus. Sed si Argumentum hoc, & Leges cit. aliquid probant, hoc solum probant, tunc solum satisfieri solvendo interessè, quando pacificentis non interest ip-

ipsum factum præstari; focus dicendum, si ejusdem referat, ut refert uxoris, ne maritus ex loco pacto discedat, cum fortè omnibus divitijs habitationem mariti eo in loco præferat. Dicendum igitur in casu dubij non satisfieri præstando interesse. Ita Pont. l. 12. de Sponsal. c. 20. n. 7. Pal. §. 2. cit. n. 8.

125 Dub. 3. an vicissim valeat, & licitum sit pactum, ut vir in certo loco non moretur, eumque non ingrediatur? Negant Ancharan. cons. 75. n. 3. Alciat. l. 5. cons. 34. n. 3. & ratio negandi esse potest; tum quia hoc pactum videtur Republicæ obesse, cui expedit liberis hominibus abundare l. fin. C. de indich. viduis, tum quia est quædam poena, ad quam nemo, nisi per sententiam, obligari potest. Sed melius affirmant Gemma decis. 63. Pont. l. 12. de Matr. c. 20. n. 9. Pal. §. 2. cit. n. 12. Perez D. 7. sect. 3. n. 4. Ratio est; quia ejusmodi pactum neque Juri publico, neque naturæ conjugij, neque bonis moribus adverfatur: quin certi loci vitatio privatim, & publicè quoque utilis esse potest, cum sic excludi possit periculum perturbationis Reip. diffidiorum, aliorumque incommodorum, quæ ex commoratione, vel ingressu in talem locum timeri possent. Ad Argumentum Contrarium imprimis Reip. nunquam expedit abundare hominibus liberis, qui perturbare pacem illius possent; deinde hæc privatio non est poena propriè, quia spontè assumpta, non contra voluntatem inflicta est.

126 Quæritur 2. quid sint Arrhæ? Arrharum nomine veniunt, quæ Sponsæ à Sponso, aut vicissim huic ab illa in contractuum Sponsalium signum, & Matrimonij contrahendi pignus dantur, ita, ut si nuptiæ fuerint secutæ, repeti possint; si verò secutum non sit Matrimonium, injustè resiliens suas amittat, & si quas ipse accepit, duplicatas, h. e. acceptas, & alterum tantum, sive acceptarum æstimationem teneatur reddere l. arrhis 3. §. l. mulier 5. C. b. tit.

Excipitur 1. si aliud receptum sit consuetudine: vel obtineat alio Jure speciali. Et ita Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 8. V. quinimò, Pirh. hic n. 25. König n. 8. Reifensuel n. 180. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 4. n. 35. testantur, ex consuetudine Arrhas inter Sponsalicias donationes numerari, ita ut nuptijs etiam secutis, repeti nequeant, sed earum contractu confumentur.

127 Excipitur 2. si is, qui voluntate mutata, renuntiavit Sponsalibus, sit minor 25. annis, & veniam ætatis non impetrarit; iste enim arrhas datas non perdit, & si eas accepit ipse, acceptas duntaxat restituit, non verò præstat alterum tantum, ut habetur l. mulier cit. & docet Sanch. l. 1. de Matr.

D. 36. n. 8. Pal. tr. 28. D. 1. p. 12. §. 2. n. 1. Perez in C. b. tit. n. 15. Brunnem. in l. mulier. cit. n. 2. Gonzal. in c. Gemma 29. hic n. 3. Pirh. n. 25. König n. 9. Magnif. P. Schmier l. cit. n. 40.

Excipitur 3. si pater Sponsæ arrhas tradidit Sponso, & ipse filiam ad Sponsalia implenda omni studio est conatus inducere; tum enim, etsi ista resiliat à Sponsalibus, pater tamen arrhas datas non perdit, sed hæ eidem restituendæ sunt. Socin. vol. 1. cons. 3. n. 9. Sanch. l. cit. n. 13. Pal. n. 1. cit. fin. Perez D. 8. sect. 2. n. 9. Conink D. 22. dub. 3. n. 17. Wiest, hic n. 74. Magnif. P. Schmier l. cit. n. 43. Ratio est; quia arrharum amissio habet rationem poenæ, quæ punitur violatio fidei Sponsalibus datæ. atqui tali casu pater fidem datam non violavit, nec ejus à filia violatæ causa extitit, igitur cum omnis poena secundum illud August. l. 1. retrah. c. 9. si justa est, peccati poena sit, in hoc casu pater arrhas, pro filia Sponso datas, non amittet.

Dub. 1. quomodo arrhæ differant à pœnis, quæ Sponsalibus nonnunquam adijci solent? duplex communiter afferri discrimen. Unum est; quia, ut id, quod in signum Sponsalium, & futuri Matrimonij pignus offertur, Arrha reputetur, necesse est, ut sit traditum; nam si Arrhæ promissæ solum, non traditæ sint, potius habent rationem poenæ. Gloss. in c. accedens 10. V. libera de procurat. Bartol. in l. Titia 134. ff. de V. O. n. 6. Abb. in c. 29. h. tit. n. 8. Brunell. de Sponsal. concl. 16. n. 3. Covar. p. 2. de Sponsal. c. 8. §. 7. n. 7. Sanch. l. 1. de Matr. D. 35. n. 3. Pal. tr. 28. D. 1. p. 12. §. 1. n. 2. Wiest, hic n. 72. & sumitur ex l. mulier 5. C. b. tit. quæ passim utitur verbo *acceperit arrhas*, quod traditionem denotat.

Alterum est; quia licet per se Arrhæ in quavis quantitate, nec in pecunia numerata solum, sed etiam in fundis concedi possint, ut rectè alijs cit. advertit Pal. §. 1. cit. n. 5. §. 6. quia tamen ex dispositione Legali, & non nisi cum magna animi deliberatione traduntur, plerumque in exigua quantitate traduntur; poena autem, quia solum promittitur, faciliè, incautéque, & plerumque in majori, sæpe etiam in magna quantitate offertur, cum ad promittendum proniores, quàm ad dandum simus arg. l. sed si ego 4. in fin. ff. ad S. C. Vellejan Hinc fit, quod poena Sponsalibus adjecta regulariter plus officiat Matrimoniorum libertati, quàm Arrhæ, ut in c. Gemma cit. notant Joan. Andr. n. 9. Abb. n. 8. Canif. n. 5.

Dub. 2. an utrinque Arrhæ pignoratitè constitui possint? Negant Bartol. in l. Titia n. 9. ff. de V. O. Abbas in c. Gemma n. 8. Alex. de Nevo n. 25. Præpos. n. 10. Rosell. V. Sponsalia n. 7. Angel. n. 13. Sylv. D 3 9. 21

q. 9. dicit. 3. Brunell. de Sponsal. concl. 26. n. 3. & communiter alij teste Sanch. l. 1. de Matr. D. 35. n. 13. ex ratione, quod re- videatur nihil dari arg. l. qui sic 55. ff. de Solution. ibi, Non alienantur nummi, qui sic dantur, ut recipiantur.

Sed probabilius est Arrhas posse utrinque constitui. Ita Covar. p. 2. c. 3. §. 7. §. 8. Sanch. D. 35. cit. n. 14. Gui. r. c. 18. de Matr. n. 8. Pont. l. 12. c. 19. pr. Pal. tr. 28. D. 1. p. 12. §. 1. n. 9. & alij apud istos. Ratio est; tum quia Leges mutuam Arrharum traditionem non reprobant; tum quia hæc mutua Arrharum traditio utilis est, siquidem violans fidem perdit Arrhas datas, & restituit acceptas, alio recuperante datas, & retinente acceptas. Procedique hoc, etiam si data, & acceptæ sint ejusdem naturæ, & quantitatis; nam hoc probat ratio allata.

Neque obstat l. qui sic cit. quia hæc solum procedit, quando dans aliquid tantundem recipit absque obligatione reddendi illud; vel quando datur aliquid eo pacto, ut in continenti reddatur.

§ 22 Dub. 3. an pactio Arrharum traditioni adjecta, ut à Sponsalibus injustè resiliens duplicatas, aut quadruplicatas reddat, locum etiam habeat de Jure Canonico? Ratio dubitandi est, quia dupli, & quadrupli redditio habet rationem poenæ. hæc autem à Sponsalibus rejicitur; quia Matrimonij libertatem infringit, ut patet ex c. Gemma 29. b. t.

Sed meliùs affirmativam defendunt Hofst. in c. cit. fin. Joan. Andr. ibid. n. 7. Alex. de Nevo n. 21. Sylv. V. Sponsalia q. 9. dicit. 4. Sanch. l. 1. de Matr. D. 36. n. 11. Gutier. c. 18. de Matr. n. 17. Conirk D. 22. dub. 3. n. 14. Pont. l. 12. c. 19. n. 2. Pal. tr. 28. D. 1. p. 12. §. 2. n. 3. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 8. §. confirmatur. Engl. hic §. 2. n. 7. Wiest. n. 74. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 4. n. 41. Ratio est; quia Leges cit. quæ dupli, & quadrupli poenam permittunt, Jure Canonico correctæ non sunt, igitur etiam de hoc Jure locum habet talis adjecta pactio. Conf. quia si poena dupli, aut quadrupli de Jure Canonico locum non haberet, ideo non haberet, quia libertatem læderet. non autem lædit istam; quia plerumque, ut n. 130. dictum est, in exigua quantitate traduntur. ergo &c.

§ 23 Neque obstat Ratio dubitandi; nam, ut infra 140. dicitur, c. Gemma cit. tantum rejiciuntur illæ poenæ, quæ solvendæ essent etiam justè resiliendi. Quodsi contendas, ut quidam volunt, omne genus poenæ ibidem rejici à Sponsalibus, disparitas erit inter Arrhas, & poenas; nam poenæ, ut paulò antea dictum est, cum non tradantur, in magna quantitate promitti solent; Arrhæ verò, quia traduntur, non nisi in exigua,

quæ cum facilè contemnatur, periculum has perdendi Matrimoniorum libertati non oberit. Certè quòd l. mulier cit. mens non fuerit, auctione ad quadruplum facta libertatem minuere, sufficienter colligitur ex eo, quòd ultra quadruplum augeri vetuerit, ratione addita, quòd in contrabendis Nuptijs libera potestas esse debeat. igitur auctione ad quadruplum exstimavit non lædi libertatem.

Dub. 4. an dupli, & quadrupli poena à resiliente in conscientia debeatur ante sententiam Judicis? Triplex est Sententia. Prima vult solvendam esse, etiam Judicis Sententiâ non expectatâ: & hæc sententia iterum in duas scinditur; nam Felin. in c. 1. de Constit. n. 46. Decius ibid. lect. 1. n. 73. Paludan. in 4. dist. 27. q. 1. art. 2. n. 13. volunt solvendam esse ante ipsam partis exactionem. Saltem post exactionem partis solvendam contendunt Covar. p. 2. de Sponsal. c. 6. §. 8. n. 11. Menoch. de arbitr. c. 260. n. 40. Molin. tr. 2. de J. §. J. D. 47. n. 8. Gutier. c. 18. de Matr. n. 19. Nituntur 1. quia cum contrahentes nullam Judicis, aut Judicialis sententiæ mentionem fecerint, procul dubio in id censentur convenisse, ut vel impleantur Sponsalia, vel restituantur Arrhæ ad duplum, vel quadruplum auctæ. 2. Obligatio imposita contractu, & contrahentium libera voluntate urget, etiam si Judicis sententia non accedat, ut patet in Voto poenali, in quo si principalis promissio violata sit, poena illi apposita debetur in conscientia ante omnem sententiam, atqui obligatio solvendi poenam dupli, vel quadrupli est imposita contractu, seu Sponsalium conventionione, ergo &c. 3. Qui à Sponsalibus injustè resilit, ante sententiam restituere tenetur Arrhas, quas accepit, & illas, quas dedit, amittit, ita, ut alter, cui fides servata non est, justè illas retineat. ergo etiam ante sententiam solvenda poena dupli, vel quadrupli; nam si esset aliqua ratio, cur non esset solvenda, esset, quia est poena: est autem etiam poena Arrharum amissiono respectu ejus, qui à Sponsalibus injustè resilit. ergo &c.

Altera sententia vult à resiliente Judicis sententiam expectari posse. Ita Navar. Man. c. 23. n. 67. Sanch. l. 1. de Matr. D. 37. n. 4. Pal. tr. 28. D. 1. §. 2. n. 4. Fundantur & ipsi triplici Argumento. 1. Contrahentes in dubio, qua mente, & intentione apposuerint poenam dupli, vel quadrupli, censentur habuisse illam, quæ conformis est naturæ poenarum impositarum à Jure; quia in dubio actus gestus præsumitur secundum naturam illius propriam, ut latè Menoch. l. 6. præsumpt. 10. à n. 1. atqui natura poenarum impositarum à Jure est, ut ante sententiam non debeantur. ergo &c. 2. Dupli, vel quadrupli poena multum recedit ab æqualitate servanda in contra-

tractibus; nam qui dedit, si resiliit, solum amittit traditas, is contra, qui traditas accepit, vi ejus restituere non tantum debet, quas accepit, sed insuper eas augere in quadruplum, igitur aequitas videtur postulare, ut ita auctae non debeantur, antequam discutatur, & cognoscatur, an resiliendi causa vere injusta sit, item an poenae multiplicatae Arrhae commensurata sit injustitiae resiliantis, ut si iusta sit major, arbitrio Judicis temperetur, & reducatur ad aequalitatem.

3. In dubio poenarum interpretatio benignior praesertim est rigorosa *l. semper 56. ff. de R. J.* atqui in casu quaestionis saltem est dubium, an poena debeatur ante, vel post sententiam, ergo &c.

136 *Tertia sententia* est inter utramque priorem media; quia distinctione utitur. Juxta hanc Arrhae, etiam duplicatae, & quadruplicatae debentur ante sententiam, quando, ut ita restituatur, inter contrahentes expressè convenit; si verò istud in Sponsalium contractu expressum non est, etiam post exactionem partis, ante Judicis sententiam non debentur. Haec sententia probabilior est, eandemque tenet P. Wiestner hic n. 77. Pars prima illius patet ex *Regul. Contractus 25. in 6.* nam *Contractus in Conventione legem accipiunt. Partem alteram*, & non plus probant Argumenta secundae Sententiae.

137 Neque contrarium evincunt Argumenta prima. *Ad 1.* patet ex Argumentis secundae Sententiae, de mente contrahentium praesumi non debere, quod velint auctorem istam deberi ante sententiam. *Ad 2.* in poenis Voto adjectis speciale quid est; quia istae ita promissae, & à Deo acceptatae eo ipso intelliguntur, quod plerumque nemo sit, qui pro ijs Dei Supremi omnium Judicis nomine apud Judicem humanum agat, aut agere possit: in ceteris poenis, etiam propria contrahentium voluntate constitutis, si aliud conventum non sit, probabilis par est ratio cum Arrharum auctione, scilicet ut non debeantur ante sententiam. *Ad 3.* mirum non est, quod is, qui à Sponsalibus resiliit, Arrham acceptam ante omnem sententiam Judicis restituere debeat, cum nullum titulum, & jus eam retinendi habeat. Quod verò Arrham à se datam amittat, & is, cui fides servata non est, iustè illam retineat, patet, quia si solummodo fuisset promissa, per viam actionis potuisset exigì; igitur tradita retineri potest, & repetens exceptione repelli; nam qui ad agenda admittitur, est ad excipiendum multo magis admitendus, ut habetur *Reg. 71. in 6.* Nulla similis ratio pugnat in nostro casu, ergo &c.

138 Quæritur 3. an Sponsalibus adijci possit poena, ex contrahentium conventionione solvenda à resiliente? *Certum est* apud omnes, si ita adjecta sit, ut solvi debeat etiam

à iustè resiliente, ejus adjectionem nullam, & irritam esse, conf. illam à sic resiliente non solvendam, prout patet ex *c. Gemma 29. h. tit. l. Titia 134. ff. de V. O. & l. mulier 5. fin. C. h. tit.* Procedit que hoc, etiam si poena apposita levis sit; quia Jura indistinctè prohibent poenam in Sponsalibus apponi, & qualibet poena, quantumvis minima, ex se libertatem ad Matrimonium requisitam diminuit. Quod si in aliquo casu ea libertas non minuitur, per accidens est, quod Jura non attendunt, sed ea, quae frequenter contingunt, spectant. Neque refert, an solvenda sit ab ipso resiliente, an ab ejus parentibus, consanguineis, tutoribus &c. quia horum damnum Sponsorum damnum est, Sponsorūque movere potest ad contrahendum. Secus est, si inter extraneos motu proprio apposita poena sit, ob contrariam rationem *Sanch. l. 1. de Sponsal. D. 30. n. 3. §. seqq. Gutier. c. 17. de Matr. à n. 2. Pal. tr. 28. D. 1. p. 9. n. 1.*

Dub. 1. an prohibitio dictae poenae locum habeat in resiliente à Sponsalibus injustè, & perfidè? Negant adijci hoc etiam casu posse poenam solvendam à resiliente *Bartol. in l. Titia cit. Ant. de Butr. in c. Gemma cit. Abb. ibid. n. 9. Covar. p. 2. de Sponsal. c. 3. §. 7. n. 5. Sanch. l. 1. D. 30. n. 2. Tann. D. 3. q. 1. n. 44. Carif. in c. Gemma cit. n. 2. Gonzal. ibid. n. 2. Zael. hic n. 82. Pirh. n. 23. Honor. n. 31. Schanbog. n. 32. §. 33. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 2. contr. 2. per totam.* Fundant opinionem hanc suam r. textu. *c. Gemma cit.* ubi Gregorius IX, indistinctè, *Cum libera*, inquit, *Matrimonia esse debeant. Ideo talis stipulatio propter poenae impositionem sit merito improbanda, mandamus, quatenus, si est ita, eisdem B. ut ab extorsione praedictae poenae desistat, Ecclesiastica Censura compellat.* 2. *l. mulier 5. & l. Titia cit.* ubi pariter indistinctè reprobat poena adjecta Sponsalibus, ex eadem ratione, quod per eam Matrimoniorum libertas impediatur, aut minuatur. 3. *Paucio de restituendis Arrhis ultra quadruplum auctis est irrita*, ut patet ex *l. mulier cit. §. que omnia*, & *§. fin.* non alia ex ratione, quam quod ejusmodi auctio libertatem Matrimoniorum tollat, atqui non minus libertati Matrimoniorum officit poena conventionalis adjecta Sponsalibus; quia haec plerumque in majori quantitate concedi solet, quam Arrhae, ergo &c.

Sed etsi sententia haec ob authoritatem DD. qui illam tenent, & momenta Argumentorum relata videatur esse secuta in praxi, ita, ut possit Judex secundum illam procedere, & Confessarius possit absolvere poenitentem, qui talem poenam non vult solvere, & Sponsalia jam per subsequens Matrimonium cum alia contractum evertit, speculativè tamen loquendo probabilis adjectio poenae, ab injustè resiliente

te solvendæ, valet, imponitque obligationem in conscientia, ut injustè resiliens, si pars altera petat eandem solvat. Ita Gottofred. in l. Titia cit. lit. Z. Suar. l. 2. de Juram. c. 23. num. 5. Vafq. Opusc. de testam. c. 3. dub. 2. n. 28. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 8. Pont. l. 12. c. 19. n. 8. Conink D. 22. dub. 5. n. 29. Pal. tr. 28. D. 1. p. 9. n. 3. Perez D. 7. sect. 1. n. 7. Dian. p. 3. tr. 4. ref. 21. Barbof. in c. Gemma cit. n. 10. Rosignol. de Sponsal. pren. 5. sect. 10. n. 3. Haun. tom. 1. de J. & J. tr. 4. n. 364. Gobat. Theol. Exper. tr. 10. n. 172. Engl. hic §. 2. n. 7. Wiest. n. 79. Reiffenst. n. 188. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 3. n. 148.

841 Ratio est; quia hujusmodi poenæ Sponsalibus adijci nullo Jure prohibentur: non naturali; quia invitatur ad actum honestum, & suppositis Sponsalibus ex Justitia debitum. ad hunc autem sicut cogi aliquis potest à Judice per Censuras, ita etiam poenâ Conventionali sine libertatis diminutione. Non Divino; quia SS. Litteris nusquam cavetur, ne contractui Sponsalicio roborando adijciatur poena. Non denique Ecclesiastico; quia c. Gemma cit. sermo est de apposita poena Sponsalibus à puella septennio minore contractis; hæc autem aut omnino invalida erant ob defectum ætatis, vel talia, ut ab ijs resiliere puella, saltem pubes facta, justè potuerit. ergo &c. Conf. 1. à paritate cum conventione de Arrhis duplicatis, aut quadruplicatis ab injustè resiliente restituendis etiam de Jure Canonico, ut dictum est supra n. 132. licet resiliendi libertatem etiam ipsæ, & aliquando non minus, quam poena infringant. Conf. 2. quia injustè resiliens à Sponsalibus ad fidem servandam compelli potest, & solet Excommunicationis omnium, quas Ecclesia habet, gravissimâ, aliisque poenis Ecclesiasticis. Conf. 3. quia, ut notat Gobat l. cit. à n. 177. antiqua plurium Germaniæ nostræ Diocesum consuetudo, ac praxis est, ut injustè resiliens quandoque ad centum, ducentorum, aut plurium aureorum poenam condemnentur, aut cum adversa parte cogantur inire ejusmodi compositionem. Quodsi hæc omnia Matrimoniorum libertatem non minuunt, eidem etiam non obstabit poena, ab injustè resiliente ex contrahentium conventionem solvenda.

842 Neque obstant huic nostræ Sententiæ Argumenta opposita. Ad 1. patet ex dictis, c. Gemma cit. reprobari non poenam solvendam à resiliente injustè, sed à resiliente justè. Ad 2. in l. mulier cit. §. fin. agitur de poena Arrharum ultra quadruplum aucta, ut ibi notat Gloss. fin. & Haun. l. cit. à n. 369. & l. Titia sermo est de Sponsalibus, à parentibus nomine liberorum, non solum impuberum, sed etiam ignorantium contractis, cujusmodi Sponsalia non solum

obnoxia sunt liberæ renuntiationi liberorum, sed etiam omnino irrita arg. l. filios. 13. ff. b. tit. & l. nuptie 2. ff. de rit. nupt. Et esto, Legibus cit. rejici poenam Sponsalibus adjectam, etiam ab eo, qui injustè resilit, exsolvendam, imprimis Leges illæ videntur abrogatæ à Leone Imp. Novell. 18. ubi poenarum appositio difertè permittitur, ut patet ex Rubricæ verbis, Ut in Sponsalibus constituta poena exigatur. Deinde prohibitio istarum Legum tantum procedit de antiquo Jure Romanorum, quo licebat resiliere non tantum à Sponsalibus, sed etiam à Matrimonio legitime contracto, & consummato, modò resiliens, vel divertens poenam Legibus statutam subire vellet, videlicet Arrharum, dotis, aut donationis propter nuptias amissionem l. alij 1. b. tit. l. neque ab initio 14. C. de Nupt. l. divortium 2. §. c. ff. de divort. Aliter seres habet in Lege Christiana, ubi Contractus Sponsalitijs Matrimonij ineundi obligationem parit: à quacumque neuter contrahentium altero invito absque justa causa sine peccato resiliere valeat, non inutiliter videntur adijci poenæ, ut sic temere resiliens non tam libertas, quam temeritas restringatur. Ad 3. imprimis causa prohibendi auctiorem Arrharum ultra quadruplum potissima fuit, quòd ejusmodi augmentum nimiam induceret inæqualitatem inter Sponsos, cum licet utriusque sine causa resiliens temeritas æqualis sit, non tamen æqualis jactura; nam is, qui Arrham dedit, Arrham duntaxat simplicem amitteret, cum tamen ille, qui accepit, si recedat, ad quantitatis ultra quadruplum auctæ restitutionem adstringeretur. Accedit, quia si poena conventionalis permessa sit, jam satis occurrit temeritati resiliens sine causa, ut proinde nulla necessitas, vel utilitas suadeat recessum ab Arrham Legibus.

Dub. 2. an validum sit Juramentum de poena solvenda casu, quo quis resiliens à Sponsalibus? R. hic distinguendum est secundum doctrinam Dub. præc. traditam, inter poenam solvendam à resiliente injustè, & inter illam, quam solvere deberet etiam justè resiliens. Si Juramentum addatur conventioni, quâ inter Sponsos conventum est de poena solvenda à resiliente injustè, Juramentum hoc validum est; ac proinde resiliens injustè eo casu ad illam solvendam obligabitur, non tantum ex virtute fidelitatis, & justitiæ, sed etiam Religionis, ut rectè Suar. l. 2. de Juram. c. 23. n. 5. Perez D. 7. sect. 1. n. 6. Wiest. hic n. 88. imò ipse Molin. tr. 2. de J. & J. D. 151. n. 12. quamvis promissionem poenæ simplicem velit irritam esse. Ratio est; quia, ut ex resolutione Dubij præcedentis patet, Juramentum istud est de re nullo Jure prohibita.

Quodsi autem Juramentum sit de poena solvenda etiam justè resiliens, non pau-

pauci existimant etiam hoc casu illud validum esse: qui tamen non omnes ejusdem sententiae sunt; nam aliqui relati à Sanch. l. 1. D. 32. n. 20. quos sequitur Conink D. 22. dub. 5. n. 25. putant Juramentum tale firmare simul contractum, ita, ut resiliens non solum ex virtute Religionis, sed etiam Justitiae teneatur poenam promissam solvere.

Nituntur triplici fundamento. 1. quia promissio poenae hoc casu non videtur primario prohibita ob bonum publicum, sed ob bonum privatum, ne resiliens poenae solutione ductus matrimonium minus liberè contrahat, at quoties ob bonum privatum primario prohibetur actus, juramento firmari potest secundum dicta *Libr. 2. Tit. 24. à. n. 35.* 2. haec promissio solvendi poenam, esto, sit contra bonos mores Civiles, non tamen est contra bonos mores naturales; non enim Jure naturae prohibita est, ergo firmari Juramento potest. 3. promissio solvendi pecuniam ludo vetito amissam irrita est Jure positivo, & tamen Juramento firmatur; quia nullam turpitudinem continet, ergo similiter firmari poterit promissio poenae Sponsalibus appositae.

445 Contra alij cum Alex. de Nevo in c. *Gemma 29. h. tit. n. 10.* volunt hoc Juramento induci solum obligationem Religionis, non autem firmari contractum cum obligatione Justitiae. *Rationem dant;* quia solutio talis poenae nullo Jure prohibita est, licet prohibita sit ejus promissio, igitur valebit Juramentum de ea solvenda; nam Juramentum, quando non est de re illicita, valet. *Conf. 1.* Juramentum de Usuris solvendis Usurario obligat, ergo etiam Juramentum de poena solvenda etiam justè resilienti. *Conf. 2.* licet, qui pecuniam promissit Assassino, ut hic alterum occidat, gravissimè peccarit Juramentum tamen promissioni adjectum de pecunia illa solvenda valet, & post patratum scelus obligat ad solutionem praestandam, igitur etiam in nostro casu obligabit ad poenam solvendam.

446 Sed melius contra utrosque Suar. n. 5. cit. Sanch. n. 21. Gomez tom. 2. var. c. 14. n. 24. Gutier. c. 17. de Matr. n. 21. Pont. l. 12. c. 19. n. 7. Pal. tr. 28. D. 1. p. 9. n. 6. Wiest. hic n. 89. & alij apud istos docent Juramentum de poena solvenda etiam ab justè resiliente non solum non firmare promissionem aliàs invalidam, sed omnino invalidum esse, & neque obligationem Religionis inducere. *Ratio est;* quia Jus interdicens promissionem poenae interdicat non tam promissionem, quam solutionem illius, quippe cum ratio prohibitionis, sc. libertatis ad Matrimonium requisitae diminutio procedat non tam de poena promissa, quam de illa soluta.

447 Neque contrarium probant Argumenta primae sententiae. *Ad 1.* talis promissio interdicitur ob utilitatem publicam, nam ra-

tio prohibitionis est libertas Matrimoniorum, atqui maximè Reip. interest libera esse Matrimonia; ex coactis enim jurgia, dissensiones, mala liberorum educatio, & alij pessimi exitus consequuntur. *Ad 2.* imprimis promissio haec, cum bono publico, ut mox ostensum est, praedjudicialis sit, merito dici potest etiam pugnare contra bonos mores naturales. Deinde esto, quòd sit tantum contra bonos mores civiles, adhuc tamen Juramento firmari non poterit; nam Juramento non firmatur promissio, quae in praedjudicium boni publici cedit, ut dictum est *Libr. 2. Tit. 24. n. 90.* *Ad 3.* Ludi hujusmodi prohibentur ob utilitatem publicam, igitur ex modò dictis promissio solvendi pecuniam per tales ludos amissam firmari Juramento non poterit, sed potius ipsum Juramentum erit invalidum.

Ad Argumentum secundae sententiae illud prohibitorum censi hoc casu debet, quod Matrimoniorum libertatem diminuit, atqui libertatem istorum non tam promissio poenae, quam ejus solutio, seu obligatio solvendi diminuit, igitur Juramentum eam obligationem non potest inducere, cum sit de re prohibita, & illicita. *Ad Conf. 1.* disparitas est; quia poenae promissio irritata est ob favorem publicum, ob quam irritatis promissionibus adjecta Juramenta etiam ipsa sunt irrita. *Ad Conf. 2.* Promissio pecuniae ob homicidium patratum non per se, sed ex accidenti, sc. ex motione ad peccatum iniqua est; ac proinde sublata iniquitate, obligat ad sui executionem.

Dub. 3. an valeat poena improprie dicta adjecta Sponsalibus, quae solum consistit in lucro amittendo, aut non acquirendo? *R.* vel ejusmodi poena additur ab ipsis contrahentibus, vel ab alijs. *Si ab ipsis contrahentibus,* e. g. Titius dicat Berthae: *promitto tibi 100. aureos, si mecum Matrimonium interis,* talis promissio irrita est secundum praesumptionem fori externi; quia praesumitur facta affectu libidinis, & ob eam causam reprobatur l. *si ita stipulatus 97. §. si tibi 2. ff. de V. O.* Excipitur, si praesumptio turpitudinis cesset, ut si nomine Dotis, aut Donationis propter Nuptias aliquid promissum videatur; tunc enim valebit talis promissio, ut rectè advertit Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 9. Pal. tr. 28. D. 1. p. 10. n. 2. *§. 3.* Honor. hic n. 32.

Si verò ejusmodi poena improprie dicta adjecta sit ab alijs e. g. si Testator leget aliquid Berthae, *Si Titio nupsit,* cui si nolit nubere, Legatum ipsa non acquirat, ejusmodi poenae adjectio non est irrita; quia non est verè poena, sed potius invitatio ad certum Matrimonium, & liberalis promissio, seu donatio sub conditione futurarum Nuptiarum, cum non agatur de poena damni, cujus metu quis posset induci ad Matrimonium contrahendum contra voluntatem,

E

tem,

tem, sed solum de non acquirendo lucro, per quod allicitur quis ad Matrimonium, ut colligitur ex l. Titio 71. §. Titio centum 1. ff. de Condit. & demonstr. ibi, Aliud est enim eligendi Matrimonij poene metu liberta-

tem auferri, aliud ad Matrimonium certa lege invitari. Sanch. l. 1. de Matr. D. 33. n. 6. Laym. n. 9. cit. Pal. n. 4. Pirh. hic n. 24. Schamb. n. 34. & alij apud istos,

§. IV.

De Dissolutione Sponsalium.

SUMMARIUM.

151. 152. 153. 154. Modi, & cause diverse, ex quibus solvi possunt Sponsalia.
155. 156. 157. An, & quando à puberibus contracta solvi possint mutuo horum consensu?
158. Utrum etiam jurata?
159. 160. 161. Praesertim quando Juramentum principaliter praesitum est in honorem Dei?
162. Quomodo per fornicationem cum alio solvantur Sponsalia?
163. 164. An solum Sponso ob fornicationem Sponse, an verò etiam Sponse ob fornicationem Sponsi à Sponsalibus resiliere liceat?
165. An, & cui resiliere liceat, quando utroque fornicationem commisit? Prima Sententia.
166. Secunda.
167. Tertia, quae approbatur.
168. 169. Solvuntur Argumenta contraria.
170. Utrum à Sponsalibus resiliere liceat ob copulam carnalem vi extortam?
171. 172. 173. Respondetur distinguendo.
174. Diluuntur Argumenta partis adversae.
175. An sufficiens causa resiliendi à Sponsalibus sit fornicatio commissae ante Sponsalia, sed ignorata?
176. Respondetur id non sufficere, si Sponsus eam commiserit.
177. Sufficere autem, si eam commisit Sponsa.
178. Quid sentiendum de eo, qui Sponsalia contraxit cum Vidua honesta, quam putavit esse Virginem?
179. Solvuntur Objectiones.
180. 181. An sufficientem causam resiliendi praebeant tactus impudici, post Sponsalia contracta admissi?
182. 183. 184. Quenam, & qualis probatio supri, seu fornicationis requiratur ad hoc, ut ob eam Sponsalia resolvi possint?
185. 186. 187. An justam resiliendi causam praebeant notabilis mutatio?
188. Quomodo ista probari debeat?
189. Triplex illa est, quarum una se tenet ex parte corporis.
190. Altera ex parte animi.
191. Tertia Bona fortuna spectat.
192. An si Sponsorum alteri post contracta Sponsalia superveniant insperatae divitiae, nobilitas, dignitas &c. iste à Sponsalibus resiliere de Jure possit?
193. An resiliere Sponsus adhuc possit, qui post detectam notabilem circumstantiam carnaliter Sponsam cognovit?
194. 195. An, & quando Sponsalia dissolvantur lapsu termini, Matrimonio incundo praesxi?
196. 197. Quando censeatur tempus adjectum implendae obligationi Sponsalium, quando illi finiendae?
198. An casu, quo finiendae obligationi adjectum est, & alteri impedimentum incidit, ille, qui paratus est ad nuptias celebrandas, lapsu illo tempore, deobligetur?
199. Respondetur affirmativè.
200. Solvuntur Rationes dubitandi.
201. 202. Quando discessus Sponsi, vel Sponse in terras remotas praebeat alteri justam causam resiliendi à Sponsalibus?
203. 204. 205. Quousque reditum illius alter expectare debeat?
206. 207. 208. 209. Quid in praxi observandum, ne absentiae pretextu Sponsalia susque deque habeantur?
210. Utrum Sponsalia dissolvantur ob superveniens Juris impedimentum?
211. 212. 213. An is, qui culpam, suam tale impedimentum posuit, teneatur ad petendam dispensationem?
214. An, & qua ratione Sponsalia solvi possint Dispensatione?
215. 216. 217. An ad dissolvenda Sponsalia ob hactenus allatas causas opus sit sententia, & auctoritate Judicis?
218. 219. 220. Quomodo de ejusmodi causa constare debeat, ut recessus à Sponsalibus permissus sit Sponsis?

est vinculi Matrimonialis solutio, sed etiam utroque superflite. Causae autem complures sunt; nam

I. Si ab impubere contracta sint, solvuntur solo ejusdem, pubertatem adepti, dissensu c. de illis 7. de desponsat. impub. Ex-

cipi-

cipitur, nisi fortè Sponsalia Juramento confirmata essent; nam eo casu etiam alterius diffensus requiritur *c. ex litteris 10. b. tit. Vallens. hic §. 4. n. 1. §. dixi.*

2. Si contracta sint inter puberes, vinculum eorum solvit consensus contrahentium mutuus *c. prætera 2. b. tit.* quia generaliter omnis res, per quasunque causas nascitur, per easdem dissolvitur *c. omnis 1. de R. J. & l. nihil 35. ff. cod. Conf.* quia quisque potest remittere, quod suâ interest, ac jure suo cedere, quamdiu non resultat vinculum indissolubile, prout resultat in Matrimonio validè contracto.

3. Solvuntur susceptione Ordinis Sacri; quia isto initiatus ob Votum Castitatis solenne ipsi annexum ad Matrimonium validè ineundum inhabilis redditur *c. de Diacono 1. & c. seq. qui Cleric. vel vovent.* proinde Sponsalia de futuro antea contracta non amplius possunt obligare; obligarent enim ad impossibile.

4. Professione Religionis à Sede Apostolica approbatæ; quia cum hæc solvat ipsum Matrimonium ratum *c. ex publico 7. de convers. conjugat.* longè magis solvet Sponsalia de futuro, quæ minus arctum inducunt vinculum.

5. Votis Simplicibus, in Societate JESU post biennium Novitiatûs edi solitis; nam & istis vovens verè Religiosus, & inhabilis fit ad Matrimonium contrahendum *ex Constit. Gregor. XIII. incipit, Ascendente editâ, 8. Calend. Junij 1584.*

6. Si unus Sponsorum contrahat Sponsalia de præsentibus cum alia validè *c. si inter 31. b. tit. & c. duobus 1. de Spons. duor.* quia Sponsalia de præsentibus, seu Matrimonium sunt vinculum fortius; adeoque dirimit Sponsalia de futuro, quæ sunt vinculum minus forte.

7. Fornicatione carnali alterius Sponsi *c. quemadmodum 25. de Jurejur.* quia Sponsus sub conditione Matrimonium promississe censetur, si & alter contra Sponsalium fidem non egerit; nam alioquin fidem frangenti fides servanda non est. Item quæcunque causa ad divortium sufficit, ea multò magis sufficit ad Sponsalia solvenda. Sufficit autem fornicatio conjugis ad faciendum divortium, ergo &c.

8. Sponsorum altero lapsio in fornicationem Spiritualem, sive Hæresin, aut Apostasiam *arg. c. fin. de convers. conjugat. & c. questvit 2. de divort.* secundum quos textus ejusmodi fornicatio justam causam præbet divortio conjugum, igitur etiam dissolutioni Sponsalium. Accedit; quia hoc casu fit notabilis mutatio, ut adeo obligatio Sponsalium videatur cessare, cum non censeferi possint obligare cum periculo salutis, & tanto incommodo, quod fideli immineret ex hujusmodi Matrimonio, ut taceam pro-

R. P. Schmalzgrueber L. IV.

brum, & infamiam, quæ ex præfidia confortis etiam in innocentem redundant.

9. Superveniente, vel postea primùm cognita notabili circumstantia ex parte alterius Sponsi, qui illum deteriore, & Matrimonij contractum notabiliter difficiliorem reddat, ut colligitur ex *c. quemadmodum cit.*

10. Deficiente, vel non impleta conditione, sub qua Sponsalia fuerunt inita; quia eo casu deficit consensus, cum hic relatus sit in eventum conditionis *c. de illis 3. de condit. apposit.*

11. Lapsu termini Matrimonio ineundo præfixi, si hic, ut *infra n. 195.* dicitur, statutus sit finiendæ obligationi *c. sicut te 22. b. tit.*

12. Discessu Sponsi in remotas terras, Sponsâ inficiâ, aut invitâ secundum communem sententiam Interpp. *in c. de illis 5. b. tit.*

13. Legitima dispensatione Superioris, nempe Summi Pontificis.

Ex his aliqua examinabuntur sub proprijs Titulis: cætera, quæ proprium locum non habent, hic discutientur.

Quæritur 2. an, & quando dissolvi mutuo consensu Sponsalia à puberibus contracta possint? *Et 1. quidem dubitatur, an licet sic dissolvantur? Ratio dubitandi sumitur ex c. prætera 2. b. tit.* ubi Innocentius, vel potius Alexander III. ut observat *ibid.* Gonzal. *n. 1.* dicit, Sponsos, qui de Matrimonio contrahendo purè, & sine omni conditione fidem dederunt, commonendos, & modis omnibus inducendos, ut præstitam fidem servent; si autem se ad invicem admittere noluerint, ne fortè deterius inde contingat - - - hoc posse in patientia tolerari: quibus verbis aperte videtur indicari, hanc Sponsalium dissolutionem permissi solum, tanquam malum è duobus minùs; cons. ipso Jure fieri non posse. Et ita sentiunt Gloss. *ibid. V. in patientia tolerari*, Joan. Andr. *in c. de illis 5. b. tit. n. 1. in fin.* Lancellot. *Instit. Jur. Canon. l. 2. de Sponsal. V. tolerari.*

Sed respondendum est distinguendo: Vel enim nulla rationabili causa tuadente, ex mera animi levitate, vel ex ira subito ortâ, aut alia animi passione Sponsalibus renuntiant Sponsi mutuo, vel justâ aliquâ causa urgente. Si primum dissolutio culpâ non vacat, ut rectè Perez *D. 9. de Matr. sect. 1. n. 5.* Gobat. *Theol. Exper. tr. 10. n. 242.* Wiest. *hic n. 94.* Si secundum, mutuo consensu Sponsalia licet dissolvi possunt; quod enim solo consensu contractum est, contrario dissensu iterum dissolvi potest, cum nihil tam naturale sit, quàm eo genere quidve dissolvere, quo colligatum est, ut ait Ulpianus *l. nihil 35. ff. de R. J.* Ubi tamen sunt tria observanda. Unum est, ut consensus in dissolutionem ex utraque parte sit liber, non metu, aut precibus importunis

E 2

ex-

extortus; nam remissio, quæ ab invito extorqueretur, minimè ab obligatione liberat. Sanch. l. 1. de Matr. D. 52. n. 3. Pal. tr. 28. D. 1. p. 17. n. 2. Alterum, ut remissio ista sit mutua; aliàs tantum illa pars liberabitur, cui facta est remissio, & non ea, quæ remisit jus sibi quæsitum. Pal. loc. cit. Tertium, ut sufficienter sit nota partibus, & acceptata utrinque. Pont. l. 12. de Sponsal. c. 9. n. 1.

157 Neque obstat c. præterea cit. quia ibi Pontifex non negat, quod Sponsi à Sponsalibus inter se contractis ex causa rationabili mutuo consensu resilire possint; imò id Jure permissum apertè insinuat, dum ea comparat contractui Societatis, quam mutuo consensu dissolvi posse omnes concedunt. Cæterum quòd addat monendos esse Sponsos, ut fidem datam servent, id ideo factum credi potest, quia, si dissolutio fiat sine justa causa, culpà non vacat; si verò hoc Sponsi justa ex causa quidem, sed publicè ignota faciant, instantiæ notam dant, & aliquando etiam offensionis vulgi, quod hujusmodi recessum à Sponsalibus, tanquam violationem fidei, & Juramenti. Et hinc plurium Germaniæ nostræ Diocesium praxis est, ut dissolutio Sponsalium, si hæc coram Parocho, & testibus celebrata, vel aliunde publicè nota sint, non permittatur Sponsis, nisi causâ prius ad Ordinarium delatâ, & ab hoc approbatâ, ut testis est Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 1. fin. Gobat. tr. 10. cit. n. 260. § 264. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. §. 7. n. 8. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 9. § 10. Pirh. hic n. 43. Wiestner n. 95. Imò in Diocesi Constantiensi sub casu reservato prohibitum esse, ne publicorum Sponsalium dissolutio propria autoritate fiat, perhibet Gobat. l. cit. n. 262. Dici etiam potest cum Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 1. §. mibi Pontificem in textu cit. solum loqui de casu, quo unus Sponsorum v. g. mulier cupiat sibi fidem servari, sed vir omnibus modis renuat, cupiatque Sponsalium obligationem sibi remitti, quia abhorret à muliere; tunc enim sanè est commonendus, & omnibus modis inducendus, ut præstitam fidem observet; si autem bonus exitus non speretur, toleranda erit remissio, & dissolutio, quæ ex parte mulieris fit non mera voluntate, sed admixto involuntario; idque non sine peccato viri, quod tamen permittitur non approbando, sed tolerando, ut majora incommoda evitentur.

158 Dub. 2. utrum ita remitti mutuo contrahentium consensu possint Sponsalia etiam jurata? Et quidem, si Juramentum illud in partis favorem præstitum sit, conveniunt satis DD. mutuo consensu illa remitti posse. Ita enim expressè Abb. in c. a. b. tit. n. 3. Covar. p. 1. de Sponsal. c. 5.

n. 1. Sanch. de Matr. l. 1. D. 52. n. 6. Gutier. c. 24. de Matr. n. 1. Conink D. 23. dub. 1. n. 2. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 1. §. addi, Pal. tr. 28. D. 1. p. 17. n. 4. Gobat. Theol. Exper. tr. 10. n. 240. § 297. Sporer de Matr. n. 196. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. §. 7. n. 6. Vallens. hic §. 4. n. 1. Zoel. n. 25. Engl. §. 3. n. 2. Pirh. n. 40. König n. 60. Schamb. n. 59. Wiest. n. 93. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 2. Ratio est; quia Juramentum sequitur naturam, & conditiones actus, cui adjectum est arg. Reg. accessorium 42. in 6. igitur sicut simplex promissio Matrimonij, ita & jurata mutuo consensu dissolvi potest. Imo omni Juramento, quod in favorem, sive bonum, & utilitatem hominis præstitum est, inest tacita hæc conditio, Nisi ab isto remittatur.

Controversia moveri potest de casu, 159 quo Juramentum principaliter in honorem DEI est præstitum, ut si intuitu pietatis quispiam juret puellæ pauperi, se eam in uxorem ducturum. Negat eo casu Sponsalia sic jurata dissolvi posse Abb. in c. 2. cit. fin. Alex. de Nevo ibid. n. 28. Sylv. P. Sponsal. q. 10. cas. 1. Sot. l. 8. de Just. q. 1. art. 9. ad 2. & alij apud Sanch. l. cit. n. 7. Et probari videtur 1. ex doctrina S. Thom. 2. 2. q. 89. art. 9. ad 2. ubi ait eum, cui aliquid promittitur intuitu pietatis, non posse remittere. 2. Juramentum, factum DEO intuitu pietatis, æquivaleret Voto, ut tradunt omnes, in Voto autem nihil potest persona privata, cum soli DEO jus acquiratur. 3. id Juramentum præstatum DEO, cujus juri alter renuntiare nequit.

Sed dicendum, etiam hoc casu ipsius 160 puellæ, & suo jurantis consensu Sponsalia dissolvi posse. Ita Zabarell. in c. 2. cit. n. 4. Brunell. de Sponsal. concl. 9. n. 2. Sanch. n. 8. Gutier. n. 1. §. §. n. 2. Rosignol. de Sponsal. præf. 14. n. 4. Magnif. P. Schmier n. 5. alique cit. supra. Ratio est; quia hujusmodi Juramentum DEUS non acceptat, nisi in utilitatem partis, scilicet puellæ, quæ cum promissionem non acceptare, & acceptam remittere valeat, etiam tali promissioni, & Juramento ei accessorio inest tacita conditio, Nisi ista Matrimonium respuat, aut ejus promissionem acceptatam remittat. Proceditque hoc, quamvis per copulam sequentem Sponsalia fuerint confirmata, prout à S. Congr. declaratum refert Pignatell. tom. 9. conf. 133. n. 45. cum enim Sponsalia per copulam carnalem post Trid. Concil. non amplius transeant in Matrimonium, majorem vim, aut insolubilitatem non consequuntur, quam antecederent habuerint. Magnif. P. Schmier l. cit. n. 7.

Neque obstat Argumenta contraria. 161 Ad 1. S. Thomas l. cit. prout ex adductis ibi exemplis constat, expressè loquitur de

casu, quo Juramentum, & res promissa non tota redundat, & cedit in utilitatem hominis, cui juratum est, quale est, si quis juret alicui se ingressurum Religionem. *Ad 2.* etiam quando res Voto promissa tota cedit in alterius utilitatem, ut si promittam me Petro pauperi daturum Eleemosynam, obligatio Voti ab isto remitti potest. *Ad 3.* licet Deo per tale Juramentum acquiratur Jus, & huic directè homo renuntiare aequat, potest tamen indiretè, & consequentè; nam eo ipso, quod iste cedat jure suo, ut potest, consequenter cessat Jus Dei, quod annexum est Juri hominis.

165 Quæritur 3. quomodo per fornicationem cum alio solvantur Sponsalia? *¶* solvantur solum ex parte innocentis, ita, ut hic ab obligatione illorum liberetur: non verò ex parte nocentis; nam iste adhuc, si innocens ita velit, obligabitur ad eorum impletionem, ne ex iniquitate sua commodum referat, & innocentium damnum, ac præjudicium generetur. Ita statuitur c. *quemadmodum 25. de Jurejur.* & docent Sylv. *V. Sponsalia q. 10. cas. 7.* Brunell. *de Sponsal. concl. 3. n. 4.* Sot. *in 4. dist. 27. q. 2. art. 5. §. septimo dirimuntur*. Covar. *p. 1. de Sponsal. c. 5. in 2. Sanch. l. 1. de Matr. D. 55. n. 6.* Gutier. *c. 31. de Matr. n. 2.* Laym. *l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 10.* Engl. *bic §. 3. n. 11.* Pirh. *n. 60.* Schamb. *n. 96.* König. *n. 72.* Wiest. *n. 104.*

169 Dub. 1. An solum Sponso ob fornicationem Sponsæ resiliere à Sponsalibus liceat, an verò etiam Sponsæ, si fornicationem commiserit Sponsus? *Rationem dubitandi facit c. quemadmodum cit.* quod expressè solum loquitur de fornicatione Sponsæ, ut adeo constitutio ejus *cap.* non videatur ad fornicationem Sponsi extendi posse. *Conf.* quia in fornicatione Sponsæ major est turpitudò.

Sed dicendum, etiam Sponsam innocentem resiliere posse, si fornicationem Sponsus commiserit. Ita Abb. *in c. 25. cit. n. 4.* Menoch. *de arbitr. cas. 455. n. 5. fin.* Covar. *p. 1. de Sponsal. c. 5. pr. n. 2.* Henric. *l. 11. c. 14. n. 6.* Sanch. *l. cit. n. 4.* Gutier. *n. 1.* Laym. *n. 10. cit. §. deinde.* Conink *D. 23. dub. 7. n. 1.* Pal. *tr. 28. D. 1. p. 25. n. 2.* Magnif. P. Schmier *p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 108.* & alij *suprà allegati.* Ratio est; quia quoad hoc mas, & femina ad imparia non judicantur, cum eadem sit utriusque ratio; nam uterq; ob Sponsalium contractum obligatus est suum corpus nemini tradere, sed comparti servare in Matrimonij usum, quam obligationem violat ille, qui fornicatur. *Conf.* à pari; nam propter adulterium non tantum maritus innocens divertere, & divorcium facere ab uxore nocente potest, sed etiam uxor innocens à marito nocente. Igitur etiam utriusque hoc licitum erit in Sponsalibus.

Ad Rationem dubitandi in contrarium 164 allatam, licet *c. cit.* expressè loquatur tantum de fornicatione Sponsæ, rationes tamen ibidem allatæ locum habent etiam in fornicatione Sponsi; nam & in promissione Sponsi subintelligi conditio debet, *Si is contra regulam desponsationis non venerit.* *Ad Conf.* turpitudò illa major non obstat; non enim propter turpitudinem delicti tantum, sed magis propter fidem Sponsalium violatam Sponso innocenti divertere à Sponsalibus permissum est. atqui fides Sponsæ data pariter violatur per fornicationem Sponsi. igitur ob hanc etiam sponsa à Sponsalibus potest divertere.

Dub. 2. An, & cui à Sponsalibus resiliere liceat casu, quo uterq; Sponsus fornicationem commisit? Triplex est Sententia. *Prima* vult eo casu neutri licitum esse recedere. Ita Paludan. *in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. n. 17. §. quarto in compensando* Bonacin. *de Matr. q. 1. p. 3. n. 8.* Perez *de Matr. D. 9. sect. 16. n. 2.* Rosignol. *de Sponsal. II. prenot. 9. n. 4.* Magnif. P. Schmier *p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 116. §. seqq.* Fundantur 1. quia quando utrinque concurrat æquale jus, activum, & passivum, inducitur mutua compensatio, etiam in delictis *l. si ambo 10. §. quoties 2. & l. fin. ff. de compensat.* sed quando Sponsus, & Sponsa fornicantur, ex hoc delicto, utrinque jus æquale activum, & passivum concurrat, nam si Sponsa fornicetur, habet Sponsus jus resiliendi, & si Sponsus, jus resiliendi habet Sponsa, ut dictum est ad *Dub. prec.* ergo &c. 2. si unus ex Sponsis hoc casu à Sponsalibus posset recedere, tunc ob violatam fidem. atqui dum uterque fornicationem commisit, nullus alteri obijcere potest violatam fidem, cum uterque sit violatæ fidei reus. ergo &c. 3. si uterque conjux commisit adulterium, neuter agere ad divorcium potest *c. intelleximus 6. Adulter.* quia uterque eodem se luto conspurcavit. ergo nec Sponsorum aliquis à Sponsalibus potest recedere, casu, quo uterque fornicationem commisit.

Secunda sententia recessum à Sponsalibus hoc casu permittit soli Sponso. Ita Henric. *l. 11. de Matr. c. 14. n. 6.* Sanch. *l. 1. de Matr. D. 55. n. 9.* Gutier. *c. 31. n. 4.* Conink *D. 23. dub. 7. concl. 6.* Laym. *l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 12.* Pont. *l. 12. de Sponsal. c. 17. n. 3.* Pirh. *bic n. 62.* Schamb. *n. 97.* König. *n. 63. dub. 4.* Nituntur 1. quia ubi delicta sunt imparia, non admittitur compensatio. sed ubi Sponsus, & Sponsa fornicantur, delicta sunt imparia; nam fornicatio Sponsæ longè est foedior, eamque viliores reddit, quam Sponsum, ut eruditè ostendit Tiraquell. *l. 1. connub. n. 45.* 2. quando Sponsa post Sponsalia tactus obscenos admittit ab alio, potest resiliere Sponsus; at Sponsa non potest, etiam-

etiam si Sponsus oscula, vel tactus obscœnos admittat, ut *infra n. 181.* ostendetur. ergo idem de fornicatione dicendum. **3.** Mater Luxuriosè vivens non potest filiam ob ejusmodi causam exheredare, potest tamen pater, esto & ipse luxuriosè vivat, ut, notant Covar. *in c. Raynutius pr. n. 15. de testam. Molin. tr. 2. de J. & J. D. 176. n. 15.* cum alijs: & hoc non ex alia causa, quàm quòd fornicatio fœminæ sit longè gravior, quàm sit fornicatio viri.

167 Tertia, & meo iudicio tenenda cum Pal. *tr. 28. D. 1. p. 25. n. 10.* quem sequitur P. Wiest. *hic n. 106.* vult hoc casu utriusque Sponso recessum à Sponsalibus permissum esse. Et hoc videtur probari **1.** ratione; quia hoc casu utriusque Sponso datur sufficiens causa diffidendi de observatione fidei conjugalis, ob quam causam præcipuè permissum est Sponsis recedere à Sponsalibus in casu fornicationis ab altero tantum commissæ. **2.** à pari; quia, ut communis sententia habet, quando in executione Sponsalium uterque Sponsus culpabilis est, delicta non compensantur, sed recessus à Sponsalibus utriusque permittitur. ergo etiam non compensantur delicta, sed uterque à Sponsalibus potest recedere, quando uterque fornicationem commisit, **3.** quando Sponsus prius fornicatus est, Sponsæ jus absolutum quæsitum est resiliendi, & extincta obligatio standi Sponsalibus. atqui jus istud per fornicationem Sponsæ subsequenter non extinguitur, nec obligatio standi Sponsalibus reviviscit, ergo &c.

168 Neque contrarium efficaciter probant Argumenta primæ Sententiæ. *Ad 1.* Regula ibi posita procedit, quando æquali posito delicto, cessat causa, ob quam innocentem aliàs actio contra nocentem datur, atqui hoc non contingit in casu dubij; nam ut ostensum est, causa præcipua, ob quam resiliere à Sponsalibus ob fornicationem alterius licet, est diffidentia de observatione fidei conjugalis, quæ manet, etiam si uterque fornicationem commiserit. *Ad 2.* Etsi hoc casu nullus alteri possit objicere violatam fidem, quia retorqueri in eum similis violatio possit; tamen uterque diffidere potest de alterius fide deinceps servanda. *Ad 3.* à Matrimonio ad Sponsalia hoc casu non bene ducitur Argumentum: quia Sponsalia, quavis notabili superveniente mutatione, & alijs etiam modis dissolvi possunt; Matrimonium autem quoad cohabitationem, & thorum multo difficilius, & ex causis tantum gravissimis.

169 Nec efficaciora sunt Argumenta sententiæ secundæ. *Ad 1.* Argumentum hoc nimium probat; probat enim, quòd neque in adulterio compensatio detur, quando uterque conjugum ejus commissi reus est,

cum adulterium uxoris longè turpius sit adulterio mariti. Sicut igitur in adulterio non consideratur major fœditas, sed fides violata, ita & in Sponsalibus spectanda est ratio præcipua, ob quam licentia resiliendi datur. *Ad 2.* disparitas dabitur *infra n. 180. & seq.* *Ad 3.* in casu ibi adducto attenditur major turpitudine delicti; in Sponsalibus quoad potestatem resiliendi suspecta fides, quæ, ut antè dixi, suspecta manet, etiam si Sponsus uterque fornicationem commiserit.

Dub. **3.** utrum à Sponsalibus resiliere liceat ob fornicationem, sive copulam carnalem vi extortam? Negant Tabien. *V. Sponsalia q. 9. n. 10. cas. 6. Armill. V. eod. n. 12.* Et videtur istud probari. **1.** quia sic fornicationem patiens non violat fidem, neque suspicionem ingerit, quòd eam constante Matrimonio violaturus sit. **2.** oppressio violenta non facit locum divortio in conjugibus. ergo neque in Sponsis dat causam resiliendi à Sponsalibus. **3.** Sponsa rapta, quantumvis à raptore per vim violata sit, debet Sponso restitui *can. desponsatas 46. caus. 27. q. 2.*

Sed respondendum est cum distinctio. **1.** ne: Vel enim ita vi corrupta est Sponsa, vel Sponsus. Si primum potest illam repudiare Sponsus, & Sponsalia cum ea facta dissolvere. Ita Gloss. *in c. quemadmodum 25. V. oculos de Jurejur. Abb. ibid. n. 12. Alex. de Nevo n. 17. Sylv. V. Sponsalia n. 10. cas. 7. Navar. Man. c. 22. n. 27. Henricq. l. 11. c. 14. n. 6. Covar. p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 2. Sanch. l. 1. de Matr. D. 55. n. 7. Gutier. c. 31. de Matr. n. 3. Conink D. 23. dub. 7. concl. 2. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 10. Pal. tr. 28. D. 1. p. 25. n. 5. Zoef. hic n. 41. Schamb. n. 96. König n. 72. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 102. & colligitur ex *can. raptor 33. caus. 27. q. 2.* ubi raptus violentus Sponsæ non consentientis agnoscitur tanquam sufficiens causa, ut à Sponsalibus recedere Sponsus possit. *Excipit Laym. l. cit. n. 11. v. secundum,* si aperte constet Sponsæ fornicationem sine omni ejus culpa accidisse, v. g. in somno; tunc enim probabiliter putat dici, quòd Sponsus resiliere non possit, cum exinde Sponsa tam magnum dedecus non contrahat.*

Si secundum, Gloss. *in can. sic quippe 45. V. queritur caus. 27. q. 2. Navar. Man. c. 22. n. 27. v. 9. Gutier. n. 3. cit. v. contrarium* putant non esse distinctionem faciendam inter Sponsum, & Sponsam, ita, ut etiam Sponsæ recessus sit licitus, si vi corruptus sit Sponsus; quòd vir, & mulier quoad fornicationem ad imparia non judicentur. Sed quia principium hoc solum procedit, quando fornicatio Sponsi est culpabilis, non verò, quando inculpabilis, ideo cum Sanch. *n. 8. Laym. n. 11. Pal. n. 6.*

n. 6. Pirh. hic n. 61. Wiest. n. 108. & alijs dicendum, non posse Sponsam vicissim recedere à Sponsalibus, quando Sponsus vi corruptus est, & in hoc omni culpa vacat.

173 Ratio utriusque partis, & simul disparitatis est; quia Sponsa vim passa multo fit vilior Sponso, cui illam, postquam ab alio etiam per vim corrupta est ducere, probrosum simul, ac periculosum est, ne prolem alienam pro sua alat: contra verò ejusmodi violentia Sponso illata eidem aut nullam, aut exiguam notam affert, ac proinde cum eo etiam post factum ejusmodi inire Matrimonium Sponsa nec probrosum, nec periculosum est. Excipit Pal. n. 6. cit. si Sponsus per vim Sodomiticè cognosceretur; quia negari non potest eum ob prædictum stuprum viliores redditum, & probrosum esse famina sic stupratum ducere.

174 Neque obstant Argumenta n. 170. proposita. Ad 1. in hac questione recessus à Sponsa non oritur ex violatione fidei Sponsalitiæ, sed potius ex notabili mutatione, quæ non fuit antecederet prævisæ. Ad 2. Nego Conf. nam cum Matrimonium arctius inducat vinculum, quam Sponsalia, mirum non est ad Matrimonij solutionem quoad thorum, & cohabitationem graviores requiri causas, minores sufficere ad dissolvenda Sponsalia. Ad 3. ibi per Sponsam intelligitur Sponsa de præsentibus: vel si sponsa de futuro intelligatur, illa tum solum sponso reddenda est a rapto, qui eam violavit, quando id Sponsus voluerit, & petierit.

175 Dub. 4. An sufficiens causa resiliendi à Sponsalibus sit fornicatio commissæ ante Sponsalia, sed ignorata? Negat cum quibusdam alijs Paludan. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. n. 16. & tertio in opposendo, & n. 34. & supplem. cod. art. 3. dub. 4. & videtur hoc colligi ex c. quemadmodum 25. de Jurejur. ubi dicitur, quod Sponsus non possit Sponsam objicere fornicationem præcedentem, sed tantum subsequenter. Conf. ob fornicationem subsequenter ideo licitum est recedere à Sponsalibus, quia verisimile non est, quod Sponsa in Matrimonio sit servatura fidem, quæ Sponsalium fregit, atqui hæc ratio deficit in fornicatione præcedenti; multi enim ante Sponsalia incontinentes inveniuntur, qui ijs initis continent, & ad hoc Matrimonio junguntur, ut contineant.

176 Sed iterum distinguendum est inter fornicationem commissam à Sponsa, & inter commissam à Sponso; nam si Sponsus fornicationem commisit ante Sponsalia, quam ignoravit Sponsa, etsi dein hoc illa resciat, à Sponsalibus tamen ipsa resilire non potest, Sanch. l. 1. de Matr. D. 63. n. 9. Bonac. de Matr. q. 1. p. 8. n. 1. Co-

nink D. 23. dub. 7. n. 72. Zoesl. hic n. 43. Schamb. n. 101. König n. 72. & Sane Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. §. 7. n. 27. Ratio est; quia per hoc non fit Sponsus notabiliter vilior, nec notâ gravi afficitur Sponsa, si tali nubat. Excipitur 1. si ejusmodi fornicatio antecederet sit frequentata, & propterea Sponsam meritò dubiam redderet de priori in alias, quam se affectu, fidèque conjugali non servanda; aut nisi prolem ex præcedente fornicatione habuisset deprehenderetur: tum enim Sponsæ justam causam resiliendi præberi censent Conink n. 56. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 11. & reliqui supra. Excipitur 2. nisi Sponsa Sponsaliorum tempore ad ea non consensisset, si Sponsum fornicarium esse scivisset; quia tunc defecisset consensus. Et hanc ob causam Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 110. putat univèrsaliter posse ob hanc causam à Sponsalibus recedere etiam Sponsam, quæ Virgo honesta est; quia talis procul dubio non æquè intendit nubere viro impudico, quam pudico.

Quodsi Sponsa corrupta fuit ab alio ante Sponsalia, & id Sponsus ignoravit, existimans eam esse Virginem, potest ille renuntiare Sponsalibus, Ita Molina. tr. 2. D. 272. n. 4. Sanch. l. 1. de Matr. D. 63. n. 3. Gutier. c. 34. de Matr. n. 3. Conink D. 23. dub. 7. n. 57. Perez sect. 14. n. 3. Zoesl. hic n. 43. Engl. §. 3. n. 11. Pirh. n. 62. Schamb. n. 101. König n. 72. & affirmativam, Wiest. n. 108. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. §. 7. n. 27. Ratio est, quia est notabilis mutatio, & ignominiosum est viro faminam corruptam ducere: quare Sponsus graviter decipitur, & tantum consentit per errorem dantem causam contractui, ideoque is rescindi à decepto potest. Idem dicendum, si Sponsus contraxit cum Vidua, quam Viduam quidem esse sciebat, sed ignorabat eam commississe fornicationem; nam & ipsa ratione istius facta est vilis, & impudica, & probrosum est viro ducere inhonestam, quam ipse putabat esse honestam Viduam Navar. Man. c. 22. n. 17. Sanch. de Matr. D. 63. cit. n. 5. Conink n. 58. fin. König n. 72. cit. & textus.

Eandem resiliendi potestatem Sanchez n. 3. cit. cum alijs asserit Sponso, qui contraxit cum Vidua honesta, quam putavit esse Virginem; quia vilior est Virgine, & vir talem ducendo fit Bigamus: quod videtur esse grave incommodum. Sed Conink n. 58. cit. id putat esse difficile ob duplicem rationem. 1. quia hæc incommoda non videntur tanti æstimanda, cum in contrahente vix possit esse ferius animus aliquando suscipiendi Statum Clericalem: imò in pluribus ne quidem est aptitudo ad talem Statum ob defectum doctrinæ, aut quia jam antè Irregulares erant; 2. quia

2. quia Sponsus sibi debet imputare, quod Viduam pro Virgine duxerit, nec de statu Sponsæ prius inquisierit, cum id facile potuisset facere. Aliud est in fornicatione, quæ occulta est, nec tam facile potest sciri: quare Sponso non est imputanda ejus ignorantia. *Excipit* Conink, si aut Sponsus actu gestaret habitum; aut ut Clericus alicui Ecclesiæ deserviret, atque ita cum notabili suo emolumento Clericali privilegio gauderet, quo per tale Matrimonium esset privandus; aut si illa tanquam Virginem se Sponso vendidisset; quia tunc dolo videretur eum induxisse.

179 *Ad argumentum sumptum ex c. quem-admodum cit.* dicendum, id intelligi debere, quando fornicatio præcedens non fuit ignorata à Sponso; nam cum tali contrahendo, videtur mores ejus approbare: quod præsumi nequit in casu, quo fornicatio antecederet commissa ignorata est à Sponso; cum enim nihil sit volitum, nisi quod est præcognitum, ignorans non præsumitur approbare. *Ad Conf.* ratio ibi assignata est aliqua, sed non adæquata; nam præterquam quod fornicatio subsequens, faciat suspensionem de fidelitate non observanda in conjugio, etiam inducit notabilem mutationem, & circumstantiam, quæ, si tempore Contractus Sponsalium extitisset, & fuisset cognita, merito absterere Sponsum ab illo ineundo potuisset. hæc autem ratio pugnat etiam in casu, quo fornicatio Sponsæ præcessit, sed fuit ignorata à Sponso.

180 *Dub. 5.* An sufficientem causam resiliendi præbeant tactus impudici, post contracta Sponsalia admitti à Sponso, vel Sponsa? *1.* si Sponsa permittat se turpiter tangi ab alijs, licet Sponso resiliere, ut cum communi docet Covar. p. 2. de Sponsal. c. 7. §. 6. n. 2. Sanch. l. 1. de Matr. D. 55. n. 5. Gutier. c. 31. de Matr. n. 2. Conink D. 23. dub. 7. n. 56. Pont. l. 12. c. 17. n. 3. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 10. Pal. tr. 28. D. 1. p. 25. n. 7. *Ratio est*, quia censetur impudicè vivere, nec potest vir eam sine gravi nota ducere.

At si Sponsus hujusmodi oscula, & tactus impudicos exercent, Ochagavia quidem de Sponsal. q. 23. Pal. p. 25. cit. n. 8. & hoc teste alij neotericis volunt idem tenendum, quod modò dictum de Sponso est, nempe & Sponsæ dari sufficientem resiliendi causam: in quam sententiam etiam inclinat Gutier. c. 31. de Matrim. n. 1. in fin. *1.* quia etiam vir talia faciens dicitur impudicè vivere, & justè timeri inde potest periculum fornicationis, *2.* quia prædictis osculis, & tactibus fides in Sponsalibus data videtur violari; nam contrahentes Sponsalia promittunt sibi invicem corpus suum reservare intactum, quod non observat Sponsus committens tactus, & oscula impudica, *3.* quia hæc commit-

tens suspensionem non levem ingerit minùs se amaturum Sponsam, quam alias.

Sed communis sententia cum Sanch. 181 n. 5. cit. Conink. n. 56. Laym. n. 11. Zeeff. n. 40. Schamb. n. 96. König n. 73. dub. 4. Pirh. n. 61. Wiest. n. 108. negat ob hanc causam Sponsæ permitti recessum à Sponsalibus, ex ratione; quia per hoc non redditur vir ita infamis, nec id est dedecus sponsæ. *Excipiunt*, nisi ejusmodi tactus, & oscula essent ita frequentia, ut indicarent Sponsum alteram magis amare, aut fidem Sponsæ non servaturum.

Neque obstant Argumenta in contrarium allata. *Ad 1.* vita impudica Sponsi, nisi sit contra fidem in Sponsalibus datam, non præbet sponsæ sufficientem resiliendi causam, modò inde in ipsam non redundet speciale dedecus, quod communiter non contingit ex Nuptijs cum Sponso, qui hujusmodi oscula, & tactus commisit. *Ad 2.* Sponsalia contrahentes solum promittunt se corpus suum non tradituros ulli alteri, quam promissionem adhuc observat Sponsus, licet oscula, & tactus impudicos committat. *Ad 3.* hoc solum verum est, quando illa committit frequenter secundum exceptionem superius datam.

Dub. 6. quanam, & qualis probatio stupri, seu fornicationis requiratur ad hoc, ut ob eam Sponsalia resolvi possint? *Videtur* sufficere probatio semiplena arg. can. dixit. 2. caus. 32. q. 1. ibi: *Ubiunque est fornicatio, vel fornicationis suspicio, libere uxor dimittitur*; nam si ob suspensionem fornicationis uxor dimitti potest, multo magis potest non admitti; quia turpius ejicitur, quam non admittitur hospes. *Conf. ex c. præterea 2. h. tit.* ubi affinitas ad rescindenda Sponsalia satis probatur per confessionem confanguinei, confitentis se cum Sponsa peccasse; si enim per unum testem, & quidem complicem satis probatur affinitas illegitima, cur non etiam fornicatio?

Sed dicendum, ut ad dissolutionem Sponsalium ex causa stupri, aut fornicationis procedi possit, necesse esse, ut de ea constet vel ex indubitatis indicijs, puta deprehensione in rebus Venereis, uteri gestatione, partus exclusione, vel per ipsius vitiatæ propriam confessionem, vel per testes fide dignos, vel per alias plenas probationes arg. l. fin. C. de Probat. Abb. in c. 1. de Adult. n. 5. Zypæus de Sponsal. c. 13. §. 50. & 51. Schneidevvin ad Inst. de Nupt. p. 4. n. 61. König hinc n. 74. *Ratio est*; quia Sponsa præsumitur Virgo, donec contrarium plenè probetur. *Excipitur*, nisi Sponsam vitiatam fornicatione cum altero commissa ferat communis fama, & sic illa facta sit infamis de isto crimine; tunc enim citra plenam probationem Sponsalia dissolvi possent, quòd hoc casu facta sit gravis mutatio ex parte Sponsæ. Zypæus h. tit. con-

consult. l. n. 5. ubi tamen salubriter monet, ne Judex rumores, & detractiones illorum, qui progressum Sponsalium malitiosè impedire contendunt, pro fama, & infamia recipiat.

184 *Ad Argumentum* sumptum ex can. dixit cit. ut textum istum interpretatur Gl. ff. ibid. l. suspicio, Sanch. l. 10. de Matr. D. 12. n. 41. & alij ab hoc cit. id intelligendum est de suspitione violenta, & tali, quæ pro veritate habeatur, & plenè probationis loco est. *Ad Conf* negatur paritas: nam in c. preterea cit. agitur de peccato, & salute animæ, ne scilicet Matrimonium contrahatur cum impedimento dirimente, ubi tutior tenenda via est, & semiplena probatio recipienda. At in casu Dubij non agitur de peccato vitando, nec de valore Matrimonij, sed tantùm de jure privatorum, utrum scilicet per fornicationem extinctum sit jus Sponsæ petendi adimpletionem Sponsalium, ubi afferenti incumbit probatio, & si intentionem suam sufficienter, ac plenè probare nequeat, contra eum pro negante præsumetur, & judicabitur.

185 *Quæritur 4.* an justam à Sponsalibus resiliendi causam præbeat notabilis mutatio, seu circumstantia, Sponsalibus superveniens, aut etiam ea præcedens, sed post contractum Sponsalium primùm cognita? R. utroque casu parti alteri permitti recessum à Sponsalibus. Ita Sylvest. l. Sponsalia q. 10. cas. 17. Sanch. l. 1. de Matr. D. 62. n. 3. & D. 63. n. 2. Conink D. 23. dub. 8. Tann. tom. 4. D. 8. q. 1. n. 69. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 18. § 19. P. d. tr. 28. D. 1. p. 27. 28. § 29. Gobat. Theol. Exper. tr. 10. n. 293. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. § 7. n. 23. § 24. Zoel. hic n. 46. Engl. §. 3. n. 11. v. octavo. Pirh. n. 63. Schambog. n. 102. § 104. König n. 75. Wiest. n. 110. Magnif. P. Schamer p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 137.

186 *Ratio de primo casu*, quo notabilis mutatio supervenit contractui Sponsalium, est; quia promissio non obligat ultra promittentis intentionem, nemo autem præsumitur obligare voluisse ad talem casum difficilem, propter quem prævisum quisvis homo prudens, & cordatus à Matrimonij promissione fuisset absterritus, præsertim in Sponsalibus, quæ cum amplectendi Status perpetui obligationem inducant, magnam libertatem in contrahentibus exigunt, ita, ut etiam Juramento ijs adjecto ex dispositione Juris insit tacita conditio, *Si res in eodem statu permaneat.*

187 *Ratio de secundo casu*, quando scilicet circumstantia ejusmodi jam priùs extitit, sed postea primùm est cognita, est; quia in Jure paria sunt non esse, & non apparere l. duo sunt 30. ff. de testam. tutel. item aliquid supervenire, & præcedere, sed ignorari l. in lege 77. ff. de contrab. empt. R. P. Schmalzgrueber l. 17.

ergo perindè est, an notabilis mutatio primùm superveniat Sponsalibus, an verò ejusmodi circumstantia jam priùs extiterit, sed fuerit ignorata; & cons. sicut Sponsalibus inest conditio tacita, *Si res in eodem statu permaneat*, ita etiam iisdem inest ista, *Nisi notabilis, & Matrimonij statum notabiliter difficiliorem reddens circumstantia appareat.* Extenditur hoc etiam ad Sponsalia jurata; quia Juramentum includit omnes condiciones contractûs, cui adjicitur l. su. C. de non num. pecun. ac proinde non est necesse tali casu relaxationem Juramenti petere. Sanchez. l. 1. D. 67. n. 2. Pirh. hic n. 63.

Et debet hoc casu Sponso, vel Sponsæ, afferenti se non contracturum fuisse Sponsalia, si talis causa à principio extitisset, in foro utroque adhiberi fides, si tamen perpenis circumstantijs verisimile sit non promissurum fuisse, si talis causa fuisset præcognita. Laym. l. cit. Sanchez D. 62. n. 6. Pirh. n. 63. cit. in fin. Schamb. n. 103. *Ratio est*; quia in his, quæ ad animum pertinent, ut sunt scientia, ignorantia, intentio &c. standum est cujusque juramento, si alio modo probari non possint, ut docet Covar. l. 2. var. c. 10. n. 1. v. tertio.

Addidi *Parti alteri*, scilicet illi, ex parte cujus nulla mutatio notabilis contingit; nam ex parte ejus, qui solvendorum Sponsalium causa est, Sponsalia non solvuntur; & hinc si v. g. Sponsus huic favori suo renuntiare, & deformitate Sponsæ non obstante, nihilominus velit illam in uxorem habere, non poterit id sponsa reculare. Engl. hic §. 3. n. 11.

Dub. 1. quænam sit adeo notabilis mutatio, vel circumstantia, quæ dum supervenit, aut antea jam exiens cognoscitur, justam causam alteri parti à Sponsalibus resiliendi præbeat? R. generaliter est omnis illa, quæ talis est, ut si ab initio extitisset, vel fuisset cognita, prudentium judicio à conjugij ineundi promissione alterum merito absterruisset. In specie mutationes hujusmodi ad tria capita reduci possunt.

Primum se tenet ex parte corporis; & hoc duplicis maximè generis est. 1. *deformitas magna superveniens alteri*, uti est; si aliquis ex sponso amiserit unum, vel utrumque oculum, truncatus fuerit naribus, auribus &c. c. quemadmodum 25. de Jurejur. ubi tamen adverte, ad hoc, ut sponsa ob deformitatem sponsi resiliere à Sponsalibus possit, non sufficere deformitatem quamcunque, sed requiri valde magnam; quia in viris non ita requiritur pulchritudo. Conink de Matr. D. 23. dub. 8. n. 66. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 18. Valens. hic §. 4. n. 9. Pirh. n. 64. Schamb. n. 104. König n. 77. 2. *gravis infirmitas corporis*, ut si alteruter incurrat in lepram, morbum Gallicum, paralyfin, epilepsiam, vel alium morbum incurabilem, & conta-

R

gio

giosum : uti & si habeat graveolentiam oris, quæ arte medica superari non possit *c. quemadmodum 25. de Jurejur. & ratio est ; quia nemo cum talibus libenter contraheret. Sanch. l. 1. de Matr. D. 57. n. 1. & seqq. cum cit.*

190 *Secundum* pertinet ad defectus animi; cum enim ille corpore præstantior sit, ejus deformitas validiorem causam præstabit Sponsalibus dissolvendis. Proinde sponforum alter justam causam resiliendi habet. 1. quando unus illorum passus est gravem jacturam famæ, ex hæresi, veneficio, latrocinio, furto &c. ortam, Sanch. l. 1. de Matr. D. 57. n. 2. Gutier. c. 32. de Matr. n. 3. Pal. tr. 28. D. 1. p. 27. n. 7. cum alijs; quia est gravis mutatio, quæ à contrahendo Matrimonio quemlibet prudentem averteret. 2. si ebrietati, scortationibus, rixis, aliòve simili vitio reperitur deditus? quia cum hujusmodi hominibus inita Matrimonia difficillima, & tristibus, atque infelicibus casibus obnoxia plerumque sunt, Sanch. D. 63. n. 10. Conink D. 23. dub. 8. n. 67. Pal. p. 27. cit. n. 7. Vall. hic §. 4. n. 10. König n. 76. 3. ob morum asperitatem, vel ob sævitiam primùm cognitam; quia hæc sufficit etiam ad faciendum divortium inter conjuges *c. litteras 13. de rest. spoliat.* Sanch. D. 38. n. 1. Gutier. c. 33. n. 1. Conink n. 67. Pal. l. cit. *Neque obstat textus c. veniens 5. qui Cleric. vel vovent.* ubi mulier, quæ plura audierat de sponsi severitate, ideòque ei noluit copulari, dicitur fidem violasse; nam ut Pal. l. cit. cum alijs notat, ibi supponitur, quòd mulier illa non certo, sed incerto solum rumore illud cognoverit, & crediderit nimis leviter. 4. si inter sponfos aut eorum parentes, vel consanguineos ortæ, vel metuendæ sint graves, & capitales inimicitie, præsertim si parentes, vel consanguinei alterutrius contrahentium Matrimonio obstinate se opponant, ita, ut ex eo magna scandala, & infelices exitus timeantur, Tanner, tom. 4. D. 8. q. 1. n. 67. Conink n. 68. Laym. n. 8. Pal. n. 7. cit. qui tamen *ibidem in fine* cum Sanch. l. 1. de Matr. D. 14. n. 3. in fin. advertit, cautè in hoc casu procedendum; sæpe enim variæ minæ jactantur, terrorésque opponuntur, & discordiarum pericula intentantur, quæ tamen, experientia teste, ubi deseruit ille impetus, & Matrimonium celebratum est, in nihilum recidunt.

191 *Tertium* spectat Bona fortuna. Ex hoc capite justa resiliendi causa est 1. notabilis amissio honorum: ubi distinguendum, an unus solum jacturam hanc fecerit, an uterque. Si unus, alter solum, qui similem jacturam passus non est, resiliere à sponsalibus potest. Si uterque, uterque habebit justam resiliendi causam; minùs enim apti sunt ad onera Matrimonij sustinenda, neque in hac parte est compensati loci. Rebell.

l. 4. de oblig. Just. q. 8. sect. 3. n. 70. Pont. l. 12. c. 17. n. 8. Pal. tr. 28. D. 1. p. 28. n. 4. 2. justus, & probabilis timor exhæredationis; quia est timor cadendi à statu tempore sponsalium habito. Seraphin. decif. 1258. n. 1. & 2. Riccius decif. 132. Pont. n. 8. cit. Pal. n. 4. 3. si sponsa, aut ejus parentes vel non possint, vel non velint dare promissam dotem; quia sub illius conditione censentur sponsalia contracta *c. de illis 3. de condit. appof.* & ratio est; quia tali casu novum onus subiret sponsus, si deberet ducere indotatam, & solus onera Matrimonij ex proprijs bonis sustinere, Sanch. l. 1. de Matr. D. 59. n. 2. Laym. n. 18. cit. Pal. p. 28. cit. n. 1. Zæf. hic n. 48. Pirh. n. 64. König n. 78. Idèmqe est, si sponsalia sint inita sine mentione dotis, ut bene Sanch. n. 4. Pal. n. 3. Vall. §. 4. hic n. 9. & alijsuprà.

Dub. 2. an si post contracta Sponsalia Sponforum alteri superveniant insperata divitiæ, nobilitas, dignitas &c. iste à Sponsalibus resiliere de Jure possit. Affirmant aliqui cum Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 149. & probabiliorè hanc sententiam dicit esse P. Jacob. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. §. 7. n. 29. quia tali casu putant Sponsalium executionem notabiliter reddi duriorè, ita, ut meritò præsumi possit, Sponsum à principio non fuisse in Sponsalia consenturum, si se ita divitem, aut nobilitate, vel honoribus auctum, augendumve videret.

Sed probabilis Sanch. D. 59. cit. n. 7. Gutier. c. 33. de Matr. n. 4. Conink D. 23. dub. 8. n. 69. Pal. p. 28. cit. n. 5. Pirh. hic n. 64. König n. 78. putant non obinde posse Sponsum sic divitijs, nobilitate, vel dignitate auctum resiliere à Sponsa, manente in suo statu, sed obligatum esse ad standum promissis; quia per ejus divitijs &c. non est facta Sponsa conditionis deterioris; neque per hoc potest dici deceptus Sponsus in Sponsæ conditione, aut per errorem in eam consensisse, sed circa propriam conditionem, circa quam consensus non fertur.

Ad Argumentum sententia opposita dico, executionem Sponsalium hoc casu non fieri duriorè per se, sed ex eo tantùm, quòd impediatur ab alijs Sponsalibus ditioribus contrahendis: quod ad resiliendum à Sponsalibus contractis non sufficit; aliàs quoties offerrentur Sponsalia ditiora, minùs ditia possent solvi, quod non est dicendum.

Dub. 3. an Sponsus beneficio resiliendi uti etiamnum possit, si postquam notabilis mutatio accidit ex parte Sponsæ, vel similis circumstantia præcedens ipsi fuit detecta, carnaliter eam cognovit? R. non posse. Ita cum S. Thom. in 4. dist. 35. q. un. art. 1. docent Sanch. l. 1. de Matr. D. 66. n.

66. n. 2. Gutier. c. 34. de Matr. n. 9. Pont. l. 12. c. 18. n. 4. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 20. Sporer de Matr. n. 219. Engl. hic §. 3. n. 11. Pirh. n. 65. König n. 79. Wiest. n. 113. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 152. Ratio est; quia juri suo renuntiāsse censetur, ferè, sicut qui accedit voluntariè ad conjugem suam post comper- tum ipsius adulterium, injuriam illi cen- setur remittere, ut ad divortium petendum amplius non admittatur: quod saltem ve- rum est, si Sponsalia non ipso Jure fuissent nulla.

194 Quæritur §. an, & quando Sponsalia dissolvantur lapsu termini, Matrimonio in- eundo præfixi? R. cum distinctione: Nam duobus modis terminus, five dies certus præ- figi Sponsalibus potest. 1. obligationi il- lorum implendæ, five ita, ut promissas Nup- tias usque ad diem præfixum, non ultra il- lum differre liceat. 2. ei etiam finiendæ, ut si nuptiæ usque ad statutum diem alterius culpa non sint secutæ, alter Sponsalitia ob- ligatione non adstringatur.

Si primo modo terminus adjiciatur Sponsalibus, eo lapsu Sponsalia non dissol- vuntur, sed ea implendi obligatio ex parte utriusque manet, arg. c. cum dilecti 6. de Dol. & l. Celsus 23. §. idem ait 1. ff. de re- cept. qui arbitr. Abb. in c. 22. b. tit. n. 11. Alex. de Nevo n. 18. Sylv. V. Sponsalia n. 10. §. quintò, Brunell. de Sponsal. concl. 8. n. 4. Covar. p. 1. de Sponsal. c. 5. pr. n. 8. Sanch. l. 1. de Matr. D. 53. n. 3. & seqq. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 16. Bec- can. p. 3. Theol. Schol. c. 43. q. 28. n. 23. & Pal. tr. 28. D. 1. p. 24. n. 2. Zæf. hic n. 39. Engl. §. 3. n. 9. Pirh. n. 46. Schambog. n. 94. & 95. König n. 69. §. dixi autem, Wiest. n. 115. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 78. Ratio est; quia, ut Abb. l. cit. n. 12. advertit, Sponsali- bus ita initis insunt obligationes duæ, una in eundi Matrimonium, altera ultra præfi- xum tempus non differendi, quæ obliga- tiones cum separabiles sint à se invicem, & prima principalis, altera lapsu temporis de- ficiente, manebit prima, sicut manet etiam obligatio solvendi debitum, quod tempore statuto solutum non est.

195 At si posteriori modo, nempe finiendæ obligationi statutus sit terminus, & nuptiæ non sunt secutæ, tunc distinguendum est: Velenim per utrumque contrahentem stetit, quò minus nuptiæ sequerentur; & eo casu ex parte utriusque solvuntur Sponsalia: vel contra per alterum tantùm stetit, tunc hic obligatur adhuc, ne ex culpa sua commo- dum referat; alter verò liber manet, et amfi Sponsalia jurata sint, ut colligitur ex c. sicut 22. b. tit. ibi Nec per eum stetit, & docent Sanch. D. 53. n. 6. Laym. n. 17. Pal. n. 2. & 6. Rolignol. de Sponsal. II. prænot. 12 n. 1. & 4. cum cit. Ratio est; quia pro- R. P. Schmalzgrueber L. IV.

missio, eique firmandæ adjectum juramen- tum non obligat ultra conventionem, & contrahentium intentionem arg. Reg. contra- ctus 85. & Reg. accessorium 52. in 6. Ex- cipitur 1. nisi Sponsalibus terminus ita sta- tutus esset, ut ultra eum, ex quacunque causa Nuptiæ secutæ non sint, neuter alteri obligari velit; nam eo casu, lapsu termino, uterque deobligaretur, ut arg. Reg. contractus cit. monet Perez D. 9. sect. 10. n. 2. in fin. Wiest. hic n. 116.

Dub. 1. quando censetur tempus adjectum implendæ obligationi Sponsalium, quando illi finiendæ? R. id colligendum ex verbis contrahentium. Si verba sint ambigua, Conink D. 23. dub. 6. n. 42. & ex hoc Pal. tr. 28. D. 1. p. 24. n. 3. docent recurrendum ad causas, & motiva, ob quæ terminus fuit assignatus. Nam si utraque pars, vel saltem illa, quæ cupit diem adjici, apprehendit sibi omnino expedire, ut brevi five cum hac, five cum alia persona Matri- monium contrahat, quia vel difficile ipsi est diutius à nuptijs abstinere, vel alia offe- runtur Matrimonia commoda, quæ postea frustra desiderabuntur, censetur tempus adjectum obligationi finiendæ.

At si adjiciatur tempus non quia par- tibus per se incommodum est diutius absti- nere à nuptijs, sed quia Nuptias has appre- hendunt ut sibi commodas, ideòque cu- piunt eas citò perfici, ne quacunque ratione postea impediantur, censetur adjectum tempus obligationi intra illud tempus im- plendæ: & tunc eo decurso neuter libera- bitur ad obligatione Sponsalium (quia cu- piunt hanc omnino utrinque perseverare, donec promissa impleantur) sed pars mo- rem faciens cogi poterit, ut citò contra- ctum impleat; quia terminus non finit obli- gationem, sed eam urget, atque sollicitat.

Dub. 2. an casu, quo tempus Spon- salibus adjectum est finiendæ obligationi, & uni contrahentium legitimum occurrit impedimentum, ne tempore illo Sponsalia implere possit, alter, qui ad Nuptias sta- tuto tempore contrahendas fuit paratus, ab obligatione Sponsalium liberetur? Negant Paludan. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. cas. 4. n. 20. Sanch. l. 1. de Matrim. D. 53. n. 7. Gu- tier. c. 24. de Matr. n. 10. Pont. l. 12. c. 16. in fin. n. 4. & viderur hoc etiam proba- re ratio; quia legitime impedito non currit tempus c. quia diversitatem 5. de concess. præb. & l. super annali 1. §. fin. C. de annal. except. Conf. quia c. sicut 22. b. tit. ad alterum ab obligatione eximendum requiritur, ut per eum non steterit; quo minus nuptiæ sint celebratæ, atqui in proposito casu per neu- trum contrahentium stetit. ergo non est ra- tio, cur unus eximatur, si velit, alter verò obligare non possit ad standum contractu, ne hic videatur jure suo privari, & poenam pati absque delicto suo.

F 2

Sed

199 Sed his non obstantibus, dicendum, etsi ob intercurrentes impedimentum mora alterius inculpabilis sit, eum tamen, qui ad nuptias in tempore celebrandas paratus fuit, illo lapsu, deobligatum esse. Ita Navarr. *Man. c. 22. n. 27. cas. 12.* Conink. *D. 23. dub. 6. n. 47.* Laym. *l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 17.* Pal. *tr. 28. D. 1. p. 24. n. 8.* Bosco *Theol. Sacr. D. 11. sect. 2. concl. 2. n. 52.* Köni. *hic n. 69.* Wiet. *n. 117.* Reiffent. *n. 220.* Ratio est; quia ita conventum est inter partes: ac proinde qui ad nuptias in tempore paratus fuit, si illo lapsu resiliat, defendetur *Reg. contractus cit.* quamvis mora alterius sit absque culpa. *Conf. 1.* quia nuptiarum omilio illi, qui paratus est ad eas in tempore celebrandas, non minus incommoda, periculosa, & damnosa est, quam si mora fuisset culpabilis, ergo utroque casu eidem datur iusta causa recessus à Sponsalibus. *Conf. 2. a paritate;* nam ut *l. si convenerit 14. ff. pro Socio* statuitur, Societati ob solum defectum conditionis, quâ illa contracta fuit, renuntians actione non tenetur.

200 *Ad Argumentum contrarium,* etsi legitime impedito, non currat tempus ad contrahendam poenam legalem, aut conventionalem, currit tamen ad tollendam obligationem, si eo lapsu deficiat conditio, cui promissio est alligata; talis autem conditio est tempus Sponsalibus implendis præfixum, ergo &c. *At Conf. textus secundi* potius est pro nostra sententia; dicit enim eum, per quem non stetit, quo minus nuptiæ secutæ sint, ab obligatione liberum esse, sine distinctione, vel exceptione, an alter fuerit in mora culpabili. Quod additur de poena, negatur suppositum; nam obligatio Sponsalium hoc casu in eo, qui paratus erat ad contrahendas nuptias, non cessat in poenam, sed ob defectum conditionis.

201 *Quæritur 6.* quando discessus Sponsi, vel Sponsæ in terras remotas præbeat alteri iustam causam resiliendi à Sponsalibus? *re.* cum distinctione: Vel enim discessus hic sit animo mutandi domicilium, vel animo redeundi. *Si primum,* & ejusmodi discessus factus est absque licentia Sponsæ, non tenetur Sponsa eum sequi, sed libera est ab ipso, etiamsi Sponsalia jurata sint. Ita Sanch. *l. 1. de Matr. D. 54. n. 14.* Gutier. *c. 30. de Matr. n. 5. fin.* Conink *D. 23. dub. 6. concl. 6.* Laym. *l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 15.* Pal. *tr. 28. D. 1. p. 23. n. 1.* Wex *Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 2. contr. 7. n. 4.* Valens *§. 4. n. 4.* Pirh. *n. 48.* König. *n. 70.* Wiet. *n. 118.* & colligitur ex *c. de illis 5. b. tit. ibi. Dimittant terram, se ad partes alias transferentes,* quæ verba, ut *ibidem* notant Abb. *n. 2.* Canis. *n. 1.* Pont. *l. 12. c. 15. n. 2.* significant mutationem domicilij; neque enim, qui Studiorum, aut alterius negotij causâ aliò se confert, terram dimit-

tit *arg. l. clam possidere 6. §. fin. ff. de acquir. vel amit. possess. & l. nec ipsi 2. c. de incol.* Ratio autem, cur tali discessu Sponsalia, etiam jurata, solvantur, est partim, quòd eo animo discedens, Sponsalibus ipso facto videatur renuntiare; partim quòd Sponsa de futuro Sponsum domicilium mutantem non teneatur sequi, sicut uxor sequi tenetur virum. Idem dicendum, si Sponsa intelligat, Sponsum esse vagabundum, quod antè nesciverat; quia est notabilis circumstantia, quæ cum difficiliorem reddat contractum Matrimonij, non censetur inclusa in contractu Sponsalium, ut ad eam Sponsa se voluerit obligare.

Si secundum, & Sponsi discessus fiat animo redeundi, iterum distinguendum est; nam si discedat eò, unde reditus sit facilis, & non diu differendus judicetur, faciliè convenit inter DD. Sponsam non posse idcirco recedere à sponsalibus, sed teneri ad expectandum reditum; neque tenim tali discessu sponsus renuntiâsse censetur sponsalibus. At si discedit eò, unde difficilis est regressus, vel licet difficilis iste non sit, sponsus ex alia causâ diu non rediturus moraliter certò scitur, dissident inter se DD. Nam *1.* quidam cum Joan. Andr. *in c. de illis cit. n. 6.* negant eo casu permissum esse recessum à sponsalibus.

2. Alij cum Gloss *in c. de illis cit. V. 209 liberum.* Sylv. *V. Sponsalia n. 10. cas. 4.* Menoch. *de arbit. cas. 455. n. 7.* Rebell. *l. 4. de oblig. ff. q. 8. sect. 3. n. 2. §. 3.* Laym. *l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 14.* Canis. *in c. de illis cit. n. 2.* Wagn. *ibid.* Brunnem. *in l. si is 2. C. b. tit. Pirh. hic n. 48.* Schanb. *ibid. n. 91. §. 92.* putant quoad hoc observandum Jus Civile, ex cujus dispositione attendi debet, an Sponsus ita absit ex causa necessaria, an voluntaria; nam si absit diutius ex causa voluntaria, eaque justa, si intra Provinciam versetur, expectandus est biennio *l. si is cit.* si extra Provinciam triennio *l. liberum 2. C. de repudijs.* Si verò causa absentia sit necessaria, v. g. mors parentum, valetudo propria, negotium magni momenti, jubetur Sponsa illum expectare quadriennio, & ultra, donec causa cesset *l. saepe 17. ff. b. tit.* nisi aliter conventum sit, vel incontinentia periculum Matrimonium urgeat.

3. Denique alij, & probabilius existimant eo casu recessum à Sponsalibus permissum esse, si fiat in sciâ, vel invitâ Sponsâ, sive deinde is fiat ex causa necessaria, sive ex voluntaria. Ita Alex. de Nevo *in c. de illis cit. n. 15.* Angel. *V. Sponsalia n. 26.* Alex. Carrer. *l. 1. de Sponsal. c. 15.* Covar. *p. 1. de Sponsal. c. 5. pr. n. 7.* Sanch. *l. 1. de Matr. D. 54. n. 6.* Pont. *l. 12. c. 15. n. 4.* Pal. *tr. 28. D. 1. p. 23. n. 2. v. sed verus,* Gutier. *c. 30. de Matr. n. 3.* Perez *D. 9. sect. 9. n. 9.* Zael. *hic n. 38.* Wiet. *n. 119.* Reiff-

Reiffenst. n. 219. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 90. Ratio est; quia in-
sciã, aut invitã Sponsã discedens eò, unde
difficiliter, aut nonnisi post longum tem-
pus est rediturus, juri suo renuntiãsse, nec
datam fidem, ut oportet, servãsse cense-
tur.

205 Neque curari in Sponsalibus fidelium
debent Juris Civilis quoad hoc dispositiones.
Nam Jure Civili tempus Legibus statutum
expectandum fuit, non ut Sponsa renun-
tiare posset Sponsalibus (quia etiam ante
hoc tempus renuntiare ipsidem poterat,
quippe cum liberam renuntiandi potestatem
Leges concederent) sed tantum, ut ab ijs
recedens Arrhas à Sponso datas retinere pos-
set, quas amissura erat, si à Sponsalibus
ante hoc tempus recessisset. Alter res se
habet de Jure Canonico, quod liberam
potestatem Sponsalibus renuntiandi sustulit,
etsi renuntians Arrhas vellet perdere; un-
de cum cessante causa, etiam effectus ces-
set, dicendum, quòd hoc tempus, Lege
Civili statutum, non amplius expectari de-
beat.

206 Dubitatur, quid in praxi observan-
dum, ne absentis prætextu Sponsalia sus-
que habeantur? hæc observa-
nda sunt. 1. Si Sponsus quacunque ex cau-
sa absit, Sponsa consentiente, expectare
ipsa debet toto eo tempore, quo inter
ipso conventum est, donec is redeat; cum
enim volenti nulla fiat injuria, neque ejus-
modi discessus haberi pro renuntiatione
possit, nulla est causa, quæ ipsam tali casu
à Sponsalibus liberam faciat. Sanch. l. 1. de
Matr. D. 54. n. 13. Pal. tr. 28. D. 1. p.
23. n. 2. Quodsi tamen intra tempus con-
ventum non redeat, Sponsa potest alteri
nubere, ut idem Sanch. l. cit. cum Joan.
Andr. in c. de illis cit. n. 5. advertit, ubi
tamen excipit, nisi constaret Sponsæ, in-
culpabiliter Sponsum non venire tempore
prescripto; tunc enim deberet expectare
ulterius casu, quo tempus illud constitu-
tum est obligationi implendæ, non finien-
dæ.

207 2. Si Sponsus invitã, aut in sciã Spon-
sã aliò sese transtulit animo mutandi domici-
lium, ne momento quidem temporis exspe-
ctare Sponsa tenetur, sed non obstantibus
Sponsalibus, ad alia vota liberè transire po-
test. Debet tamen Sponsa esse certa de
animo Sponsi, quòd voluerit mutare domi-
cilium; alioquin Sponsum expectare de-
bebit, ut bene notârunt Abb. in c. de illis cit.
fin. præposit. n. 5. Henric. l. 11. c. 14. n.
5. Sanch. l. 1. D. 54. n. 12. Gutier. c. 30.
de Matr. n. 7. Pal. p. 23. cit. n. 3.

208 3. Si certò constet, quòd Sponsus dis-
cesserit absque animo mutandi domicilium,
distinguendum est, an discesserit in locum
propinquum, vel in remotum, unde non
sit spes brevi rediturum. Si primum, &

hoc sciatur, expectandus est Sponsus, vel
requirendus, ut intra certum tempus Spon-
salia impleat. Sanch. n. 11. Si secundum,
Sponsa libera erit ab obligatione Sponsalium,
siquidem discessus ille factus est Sponsã in-
sciã, aut invitã.

4. Si de absentis intentione, ac
diuturnitate absentis non ita constet, ab-
sensus per Epistolam, aut nuntium requiren-
dus est, ut intra certum tempus redeat.
Quodsi autem hoc loci distantia non per-
mittat, aut tempestivi reditus spes certa
non fiat, Sponsa causam ad Judicem Ec-
clesiasticum deferre debet, ejusque arbi-
trio, ac pronuntiationi relinquere, an ei-
dem liber ad alia vota transitus permissus,
an contra Sponsi adventus præstolandus sit.
Covar. p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 7. Sanch. D.
54. cit. n. 11. Gutier. c. 30. cit. n. 2. § 6.
Pal. p. 23. cit. n. 3. Gonzal. in c. de illis cit.
n. 3. Gobat tr. 10. n. 353. Wex Ariadn. p.
5. tr. 2. p. 2. contr. 7. n. 11. Wiest. hic
n. 121.

Quæritur 7. utrum Sponsalia dissol-
vantur ob superveniens Juris impedimen-
tum? cum distinctione, an illud Im-
pedimentum sit unum ex dirimentibus, an
verò tantum ex impediens Matrimo-
nium. Si hoc secundum, quidam apud Sanch.
l. 1. de Matr. D. 56. n. 2. volunt, eo su-
perveniente, solvi Sponsalia ex parte inno-
centis. Sed verius est oppositum, tum
quia ejusmodi impedimenta non impediunt
Matrimonia, nisi re integra; tum etiam,
quòd probabilissimum sit, excepto Reli-
gionis, & Castitatis Voto, nullum aliud ex
his, quæ tantum impediens nuncupantur,
Matrimonium impedire, dispensationeque
indigere, ut optimè Sanch. l. cit. n. 3. Co-
nink D. 23. dub. 5. n. 36. Pal. tr. 28. D. 1.
p. 26. n. 1.

Si primum, certum est, obligationem
Sponsalium præcedentium cessare omnino,
quando ipsidem supervenit Impedimentum
Matrimonium Jure naturæ dirimens, v. g.
impotentia perpetua; quia tali casu Matri-
monium evadit impossibile, impossibile
autem nulla est obligatio Reg. impossibilium
185. ff. & Reg. nemo d. in d.

Controversia est de casu, quo super-
venit impedimentum Jure Ecclesiastico so-
lum dirimens Matrimonium e. g. fornicatio
cum consanguinea Sponsæ in primo gradu.
Putant aliqui etiam hoc casu cessare obliga-
tionem Sponsalium prius contractorum,
neque illum, cujus culpã contrahitur impe-
dimentum tale, obligari ad procurandam
dispensationem, altero exigente. Et vi-
detur istud probari. 1. quia dispensatio est
quædam Juris læsio, ad quam procurandam
nemo videtur adstrictus. 2. dispensatio
est gratia & favor Principis affinis privilegio,
quo uti invitus nemo tenetur. 3. pen-
det à voluntate Principis, seu Pontificis,
quæ

qui dispensationem impertiri potest atque ea, quæ pendent à voluntate Principis, reputantur quasi impossibilia l. *continuis* 137. S. *cum quis* 6. ff. de V. O. ergo &c.

12 Sed dicendum, hoc casu quidem cessare obligationem Sponsalitiæ ex parte innocentis, suspendi verò solum ex parte nocentis, seu ejus, qui causa impedimenti extitit, ita, ut hic, si id absque incommodo, & damno suo multo graviori possit, quam pars læsa ex appositione impedimenti patitur, teneatur dispensationem Impedimenti petere, & eo sublato, si adhuc velit pars læsa, fidem eidem datam implere. Ita Sanch. l. 1. D. 56. n. 4. Conink D. 23. dub. 5. n. 27. Pal. tr. 28. D. 1. p. 26. n. 4. Perez sect. 2. à n. 5. Rosignol, de Sponsal. II. prænot. 7. n. 3. Sporer de Matr. n. 214. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. §. 7. n. 11. König hic n. 67. Wiest. n. 102.

Dixi 1. ex parte innocentis cessare obligationem Sponsalitiæ: quod colligitur ex c. *quemadmodum* 25. de Jurejur. & ratio est; quia ex parte nocentis supervenit notabilis mutatio, quæ proinde justam causam innocentem ad resiliendum à Sponsalibus præbet.

Dixi 2. ex parte nocentis eam obligationem suspendi; quia æquum non est, ut qui impedimento malitiæ suæ causam dedit, ex ea commodum referat, & ab obligatione contracta contra eum, in quem deliquit, cum præjudicio ejusdem liberetur.

Dixi 3. cum teneri dispensationem impedimenti petere; cum enim Nuptiis impedimentum ponendo Sponsi sui jus læserit, obligabitur hoc ejus jus reparare eo modo, quo potest, potest autem petendo dispensationem impedimenti. ergo &c.

Dixi 4. si id absque incommodo, & damno suo graviori possit; nemo enim tenetur reparare damnum alterius cum suo multo majori.

13 Neque obstant Argumenta opposita. Ad 1. & 2. licet hoc per se ita sit, per accidens tamen ratione damni, & injuriæ, quam intulit alteri, obligabitur favore suo uti, si aliter reparatio ejusdem fieri nequeat. Ad 3. quæ pendent à voluntate Principis, reputantur quasi impossibilia, si difficulter, & cum magnis expensis, aut incommodis obtineri possint: secus si faciliè vel cum incommodo quidem, sed minori, quam pateretur is, qui læsus est, juxta principium generale, quod in pari causa potius favendum sit innocenti, quam nocenti.

14 Quæritur 8. an & qua ratione Sponsalia solvi possint Dispensatione? n. possunt dispensatione solvi, non tamen ab alio, quam à Summo Pontifice. Paludan. in 4. dist. 27. q. 1. art. 2. n. 14. Sanch. l. 1. de Matr. D. 61. n. 3. Wex Ariadn. p. 5. tr. 2. p. 1. §. 7. n. 9. Ratio est; quia per Sponsalia validè contracta est jus acquisitum tertio,

quod nullus, præter supremum Principem, auferre potest. Exerceri autem potestas hæc à Pontifice potest tantum ob causas justas & graves: imò si Sponsalia fuerint Juramento confirmata, opus est causâ gravissimâ concernente bonum commune. Wex l. cit. cum alijs, quos allegat. Intellige, si pars altera renitatur; nam si utraque pars cederet jure suo non opus foret dispensatione Pontificis, sed Sponsalia solverentur solo mutuo consensu, ut dictum est n. 155. & seqq.

Quæritur 9. an ad dissolvenda Sponsalia ob hætenus allatas causas opus sit sententiâ, & autoritate Judicis? Affirmat Innocentius in c. *de illis* 7. de despons. impub. motus istius textu, ubi cautum est, ut impuberes, qui adveniente pubertate, reclamant, judicio Ecclesiæ ab invicem separentur. Conf. à paritate cum Matrimonio, à quo, etsi causa recedendi sit liquida, recessus tamen privatus non est concessus, ut patet ex can. *secularis* 1. caus. 33. q. 2. & c. *duo pueri* 12. de despons. impub.

Sed melius dicitur, justâ causâ certo subsistente, à Sponsalibus recedenti auctoritatem Judicis, secluso speciali Jure, per se non esse necessariam. Ita Sylv. V. Sponsalia q. 11. Navar. Man. c. 22. n. 23. Sanch. l. 1. de Matr. D. 69. n. 3. Gutier. c. 35. de Matr. n. 4. Conink D. 23. dub. 2. n. 70. not. 2. Pont. l. 12. c. 18. n. 3. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 23. Zæf. hic n. 49. Engl. §. 3. n. 12. Pirh. n. 65. König n. 22. Schamb. n. 105. Wiest. n. 123. Magnif. P. Schmier p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 11. Ratio est; quia interventus autoritatis Judicis nulla Jure præscriptus est, & Sponsalibus tacita conditio inest, *Si res in eodem statu permaneat*, sive, *si non superveniat justâ, jurèque approbata causa resiliendi*. igitur superveniente hujusmodi causa, & conditione illa deficiente, Sponsalium obligatio jure cessat, & Sponso liber recessus permissus est.

Dixi 1. justâ causâ certo subsistente; 216 quia quando causa sive de Jure, & quoad sufficientiam, sive de facto, & quoad existentiam dubia est, liber à Sponsalibus recessus non est permissus, nec faciliè permitendus sine autoritate Judicis, ut rectè Sanch. l. cit. n. 8. Gutier. n. 7. Pal. tr. 28. D. 1. p. 31. n. 1. Perez D. 11. sect. 3. n. 8. Magnif. P. Schmier n. 17. cum alijs supra: & ratio est; quia in dubio jure suo nemo privandus est, & melior est conditio possidentis.

Dixi 2. secluso speciali Jure; quia speciali Jure aliquando, saltem cum Sponsalia publica, & notoria sunt, Ecclesiastici Judicis autoritate ad eorundem dissolutionem opus est. Pal. n. 3. Idque prudenter, tum ut causa dissolutionis exactius investigetur; tum ut omnis suspicio mali removeatur; quam consuetudinem teste Laym.

De Sponsalibus, & Matrimonijs.

c. 2. cit. in fin. approbat S. Thom. in 4. dist. 27. q. 2. art. 1. Richard. ibid. art. 3. q. 3. Paludan. q. 2. S. Anton. p. 3. tit. 1. c. 18. §. 1. Et ejusmodi Jus in Mechliniensis, & Constantiensis Diocesis vigere testatur Gobat Theol. Exper. tr. 10. à n. 260.

817 Dixi 3. per se; per accidens enim aliquando à Sponsalibus recedenti auctoritas Judicis necessaria est, ut ad vitandum scandalum, cum Sponsalia publicè nota, causa autem dissolutionis ignota est. Pal. n. 2. Boscho de Matr. D. 11. sect. 3. con. 11. n. 175. Magnif. P. Schmier n. 18.

Ad Argumentum sumptum ex c. de illis cit. ibi non dicitur, necessarium esse iudicium Ecclesiæ, sed tantum iuberetur, ut iudex Ecclesiasticus, si coram ipso impubes, pubertatem adeptus, reclamaverit, eum separet. Ad Conf. negatur paritas, nam Matrimonium ex natura sua est contractus insolubilis: indeque non videbatur expediens, ut in potestate sit partium, proprio motu à statu tam arctè obligatorio resiliere.

818 Quaritur 10. quomodo de ejusmodi causa constare debeat, ut à Sponsalibus recessus permissus sit Sponsis? 2. cum distinctione: Vel enim dissolutionis causa talis est, ut dirimat, vel impediatur Matrimonium; vel solum talis, ut jus resiliendi tribuat, non dirimat, vel impediatur Matrimonium, uti est v. g. fornicatio alterius partis.

Si primum, ad Sponsalium dissolutionem faciendam sufficit iudici unius etiam testis, aliàs non idonei, depositio, fama publica, & propria confessio contrahen-

tium, etiam unius, Menoch. de arbitr. cas. 103. n. 2. Sanchez l. 1. de Matr. D. 72. n. 2. Gutier. c. 36. de Matr. n. 18. Pal. tr. 28. D. 1. p. 32. n. 2. §. 3. König hic n. 67. §. 68. & colligitur arg. c. attestaciones 10. de despons. impub. c. super eo 22. de test. §. Attest. c. preterea 2. h. tit. & c. super eo 2. de consang. §. affinit. Ratio est; quia hoc casu agitur de peccato, & animæ periculo vitando, ubi minor probatio sufficit.

Si secundum contingat, & causa dissolutionis non sit impedimentum dirimens, vel impediens, controversia est inter DD. nam Paludan. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. n. 17. in fin. arg. textum cit. contendit, etiam hoc casu unius testis depositionem, aliàmve similem probationem sufficere. Sed male; quia textus isti procedunt favore animæ, cujus salus in casu nostro non adducitur in discrimen, sed de solo præiudicio tertij agitur, ubi autem de præiudicio tertij agitur, generalis est Regula, requiri duos testes omni exceptione majores, aut aliam probationem plenam. Quare ista etiam in presenti casu necessaria erit. Sanch. l. 1. D. 71. n. 7. Gutier. c. 36. n. 17. Conink dub. 11. concl. 4. n. 81. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 12. y. dico tertio, Pal. p. 32. cit. n. 8.

820 Eadem probationes, quæ in foro externo sufficiunt, etiam sufficiunt in interno, & conscientiarum. Imò in isto ad Sponsalium dissolutionem sufficit depositio unius testis fide digni, etiam non jurati, ut notat Sanch. D. 73. n. 2. Gutier. c. 36. n. 17. Pal. p. 32. cit. n. 8. fin.

SECTIO II.

De Matrimonio.

Post Sponsalia iusto ordine sequitur Matrimonium; nam ad hoc illa tanquam via ad terminum à contrahentibus unice, & principaliter intentum deducunt. Su-

mi istud dupliciter potest: primò secundum se, & secundò, prout est Sacramentum. In utraque acceptione multa occurrunt dubia, quæ Examine digna sunt. Sit ergo

§. I.

De Matrimonio secundum se.

S U M M A R I U M.

- 221. Etymologia Nominis Matrimonium.
- 222. Alia hujus nomina.
- 223. Desinitio.
- 224. 225. 226. Explicatio Definitionis.
- 227. Dividitur primò in Legitimum, Ratum, & Consummatum.
- 228. Requisita, ut Consummatum censeatur.
- 229. An consummetur per copulam primo bimestri vi extortam?
- 230. Defenditur Sententia affirmativa.
- 231. Solvuntur Argumenta Partis negantis.

- 232. Secundò dividitur in Verum, Presumptum, & Putativum.
- 233. Quomodo probetur Matrimonium?
- 234. Quibus casibus illud Jura presument initium?
- 235. Quenam requirantur, ut Matrimonium Putativum habeat effectus Juris?
- 236. Tertio dividitur in Canonicum, & Politicum.
- 237. Quò pertinet etiam contractum ad Morganaticam.